

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**VÜCUT GELİŞTİRME SPORCULARININ
DOPİNG KULLANIMINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN
SPOR ETİĞİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mehmet KANLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI

Danışman

Prof. Dr. Hakan Salim ÇAĞLAYAN

İkinci Danışman

Doç. Dr. Özer YILDIZ

KONYA-2018

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**VÜCUT GELİŞTİRME SPORCULARININ
DOPİNG KULLANIMINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN
SPOR ETİĞİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mehmet KANLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI

Danışman

Prof. Dr. Hakan Salim ÇAĞLAYAN

İkinci Danışman

Doç. Dr. Özer YILDIZ

KONYA-2018

S.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Mehmet KANLI tarafından savunulan bu çalışma, jürimiz tarafından **Spor Yöneticiliği** Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Ahmet UZUN
Necmettin Erbakan Üniversitesi-A.K.Eğitim Fak.- Bed.Eğ.ve Spor

İmza

Danışman: Prof. Dr. Hakan Salim ÇAĞLAYAN
Selçuk Üniversitesi-Spor Bilimleri Fak.-Spor Yöneticiliği

İmza

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Ramazan TOPUZ
Selçuk Üniversitesi-Spor Bilimleri Fak.-Spor Yöneticiliği

İmza

ONAY:

Bu tez, Selçuk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu ..... tarih ve ..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Ender ERDOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Spor, kültürlerin bir parçası olan, dünya üzerinde bulunan farklı kültürdeki insanları din, dil ırk gözetmeksizin bir araya getiren evrensel bir olgudur. Geçmişten günümüze spor, insanların her zaman sağlıklı olmak, zarif ve güçlü görünmek için yaptığı yada devletlerin gövde gösterisi yapmak adına kullandığı bir araç haline gelmiştir. Öyle ki uluslararası düzeyde yapılan sportif yarışmalarda sporcular ve devletler, ekonomik getiri ve prestij sağlamak için her türlü kural dışı yola başvurmaktadır. Bu yüzden spor, hem politik hem de sosyo-ekonomik açıdan oldukça önemlidir. Sporda var olan zafer sağlamak için her şeyi göze alma düşüncesi sporda etik değerleri hiçe saymakta ve Fair-Play düşüncesiyle ters düşmektedir. Çünkü kazanmak için, önemli olan kurallara uyup bu başarıyı elde etmektir. Dolayısıyla spor etiğinde sorunu öncelikle, sporun paydaşları içerisinde bulunan sporcuların, yöneticilerin, antrenörlerin ve taraftarların oluşturduğu söylenebilir. Bu bağlamda sporcunun önceden belirlenmiş kurallara uyup uymaması spor ahlakının en önemli yönlerinden biridir diyebiliriz. Spor ahlakı kendisine, rakibine, hakemlere, izleyicilere ve kamuoyuna saygıya dayanan bir hayat görüşüdür. Bu açıdan bakıldığında her ne pahasına olursa olsun hile yaparak kazanmayı reddetmektedir şeklinde bir açıklama yapabiliriz. Doping maddeleri kullanımı, yarışmalarda yüksek performans ve yarışmalarda büyük avantaj sağlaması bakımından bu hilelerin en önemli olanlarının başında gelmektedir. Ne yazık ki bu hileler tüm sporlarda olduğu gibi vücut geliştirme sporunda da görülmektedir. Bununla beraber doping yüzünden yaşamını kaybetmiş ya da ağır derecede fizyolojik ve psikolojik olarak sayısız vücut geliştirme sporcusu ve atlet varken, bu yola hala başvurulması oldukça düşündürücüdür. Bu yüzden elit olarak yapılan tüm sporlarda doping kullanımına karşı yapıcı çözümler üretilmeli ve desteklenmelidir. Bu bağlamda vücut geliştirme sporcuları, doping, spor etiği üçgeniyle ilgili bu çalışmanın, doping kullanımına karşı ile ilgili yapılacak ve desteklenecek olan çözümlere ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında araştırmanın önemli olduğu görülmektedir.

Yüksek lisans eğitimim sırasında ve tezimi yazarken benden desteklerini esirgemeyen Selçuk Üniversitesinde görevli danışmanım Prof. Dr. Hakan Salim ÇAĞLAYAN hocama, Necmettin Erbakan Üniversitesinde görevli ikinci danışmanım Doç. Dr. Özer YILDIZ hocama, tezimi yazarken bana yardımcı olan Ahmet DEVECİ kardeşime ve çalışmalarımda bana destek olan tüm vücut geliştirme sporcularına sonsuz teşekkür ederim.

Mehmet KANLI

Konya-2018

İÇİNDEKİLER

SİMGELER ve KISALTMALAR.....	iv
ÇİZELGELER.....	v
ÖZET.....	vi
SUMMARY.....	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Doping	5
1.2. Dopingin Tarihçesi	6
1.3. Sporda Kullanılan Doping Maddelerinin Sınıflandırılması.....	11
1.3.1. Yasaklı Maddeler	11
Müsabaka Sırasında Kullanımı Yasak Olan Maddeler	11
Müsabaka Sırasında ve Müsabaka Dışında Kullanımı Yasak Olan Maddeler	18
Yasaklanmış Yöntemler	32
1.4. Etik.....	33
1.5. Spor Etiği	35
2. GEREÇ ve YÖNTEM.....	40
2.1. Araştırmanın Modeli.....	40
2.2. Evren ve Örneklem	40
2.3. Veri Toplama Araçları.....	41
2.3.1. Kişisel Bilgi Formunun Hazırlanması.....	42
2.3.2. Görüşme Formunun Hazırlanması ve Geçerlik-Güvenirlik Çalışması ...	42
2.4. Veri Toplama Araçlarının Saha Uygulama Süreci.....	44
2.5. Verilerin Toplanması ve Bilgisayar Ortamına Aktarılması	44
2.6. Verilerin İstatistiksel Analizi ve Değerlendirilmesi	44
3. BULGULAR.....	46
4. TARTIŞMA.....	74
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	88
6. KAYNAKLAR	92
7. EKLER.....	97
EK-A: Kişisel Bilgi Formu	98
EK-B: Görüşme Formu	99
EK-C: S.Ü. Spor Bilimleri Fakültesi Etik Kurul Kararı.....	100
EK-D: Türkiye Vücut Geliştirme ve Fitness Federasyonu İzin Yazısı.....	100
8. ÖZGEÇMİŞ	101

SİMGELER ve KISALTMALAR

IAAF	Uluslararası Atletizm Federasyonları Birliği
IFBB	Uluslararası Vücut Geliştirme ve Fitness Federasyonu
IOC	Uluslararası Olimpiyat Komitesi
RUSADA	Rusya Dopingi Mücadele Ajansı
WADA	Dünya Anti Doping Ajansı

ÇİZELGELER

Çizelge 3.1. Araştırmanın örneklemini oluşturan vücut geliştirme sporcularının cinsiyetine, yaşına, kaç yıldır vücut geliştirme sporu yaptığına, öğrenim durumuna, kaç kez millî olduğuna ve uluslararası kaç müsabakaya çıktığına ve görüşme tarihine ilişkin sayısal dağılımı. 46

Çizelge 3.2. Vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki "sıfır tolerans" politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular. 47

Çizelge 3.3. Vücut geliştirme sporcularının uluslararası yarışmalarda ülkelerin diplomatik gücü ile doping kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğu hususundaki görüşlerine ilişkin bulgular. 54

Çizelge 3.4. Vücut geliştirme sporcularının her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yol denenmelidir düşüncesiyle doping kullanımına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular. 58

Çizelge 3.5. Vücut geliştirme sporcularının önemli uluslararası bir müsabaka öncesinde siliciler yoluyla doping kullandıklarının tespit edilemeyeceğini bilmeleri, ülkelerinin ve kendi itibarları için bir kereye mahsus doping kullanımına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular. 62

Çizelge 3.6. Vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemledikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında fizyolojik ve bedensel değişimlerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular. 65

Çizelge 3.7. Vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış, tanıdıkları ve gözlemledikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında psikolojik değişimlerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular. 69

ÖZET

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Vücut Geliştirme Sporcularının Doping Kullanımına Yönelik Görüşlerinin Spor Etiği Bağlamında Değerlendirilmesi

Mehmet KANLI

Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ / KONYA-2018

Bu araştırmanın amacı, vücut geliştirme sporcularının doping kullanımına yönelik düşüncelerinin spor etiği bakış açısıyla incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma grubunu, vücut geliştirme branşında uluslararası müsabakalara katılmış 14 elit vücut geliştirme sporcusu oluşturmuştur. Araştırmada veriler, 2018 yılının Şubat ayında araştırmaya katılmaya gönüllü olan vücut geliştirme sporcuları ile birebir görüşülerek elde edilmiş ve içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki "sıfır tolerans" politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerinde vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; haksız rekabet, bakanlık daha yapıcı olmalı, yurt dışında kullanmayan yok, bu branşın doping sporu olarak görülmesi, kulisi olanın kurtulması, başarı sadece dopinge bağlanamaz, devletlerin güç savaşı ve son olarak da sağlık başarısından daha önemli temalarını ifade ettikleri, vücut geliştirme sporcularının uluslararası yarışmalarda ülkelerin diplomatik gücü ile doping kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğuna yönelik görüşlerinde, vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; başarıda kulis gücü önemli, para pazarlıklarının yapılması, diplomatik güce inanmama ve son olarak da Türk sporcuların işi zor temalarını ifade ettikleri, vücut geliştirme sporcularının her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yol denenmelidir düşüncesiyle doping kullanımına yönelik görüşlerinde, vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; sağlık her şeyden daha önemli, spor etiğine aykırı, doping bu sporun gerçeği, zafer için her şey mubah ve son olarak da sabır ile istenilen performansa ulaşma temalarını ifade ettikleri, vücut geliştirme sporcularının önemli uluslararası bir müsabaka öncesinde siliciler yoluyla doping kullandıklarının tespit edilemeyeceğini bilmeleri, ülkelerinin ve kendi itibarları için bir kereye mahsus doping kullanımına yönelik görüşlerinde, vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; milli duygular adına risk alma gerekliliği hissetme, eşitlik yoksa doping kullanımında zorunluluk, risk almaktan kaçınma ve son olarak da spor etiği ile bağdaşmaz temalarını ifade ettikleri, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemledikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında fizyolojik ve bedensel değişimlerine yönelik görüşlerinde, vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; çok çeşitli sağlık problemleri, olumsuzluklar dopinge bağlanmamalı ve son olarak da tedbir olarak olumsuzlukları en aza indirme temalarını ifade ettikleri, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemledikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında psikolojik değişimlerine yönelik görüşlerinde, vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; çok çeşitli psikolojik problemler, bağımlılık yapma ve son olarak da psikolojiye etki etmeme temalarını ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Doping; spor etiği; vücut geliştirme sporcuları.

SUMMARY

**REPUBLIC of TURKEY
SELÇUK UNIVERSITY
HEALTH SCIENCES INSTITUTE**

Evaluation of Bodybuilding Athletes' Thoughts for Using of Doping in the Context of Sports Ethics

Mehmet KANLI

Department of Sports Management

MASTER'S THESIS / KONYA-2018

The purpose of this study is to examine in terms of sports ethics the body -building athletes' thoughts for the using of doping. In the study, interview method was used from qualitative research designs. The group of research was consisted of 14 elite bodybuilding athletes who participated in international competitions in the branch of bodybuilding. The data of the study was obtained by one-to-one interview with bodybuilding volunteers who were willing to participate in the study in February 2018, and evaluated with content analysis method. According to the results of the study, due to "zero tolerance" policy of Turkey's Youth and Sports Ministry body-building athletes' in using of doping, depending on the use of doping by athletes of other countries, thoughts of the competition environment in the competitions, body-building athletes respectively; unfair competition, the ministry should be more constructive, there is nobody who do not use it in abroad, to be seen as a doping sport in this branch, getting rid of who has lobby, success cannot be depended only doping, power war of states and finally what they expressed that themes of success is more important than health. bodybuilding athletes' thoughts above how the relationship between the diplomatic power of the countries and the use of doping in international competitions, bodybuilding athletes respectively; lobbying power important in success, making money negotiation, disrespect of diplomatic power, and finally; the work of Turkish athletes expressing their difficult themes, bodybuilding athletes at all costs should be tried in every way to gain thought in the use of doping thoughts, bodybuilding athletes respectively; health is more important than anything else, unethical, doping is the fact of this sport, for victory, everything is legal, and finally, expressing the themes of reaching the desired performance with patience, know that bodybuilding athletes cannot be determined to be doping with wipers prior to an important international competition, in their thoughts on the use of doping for their countries and their own reputations; bodybuilding athletes respectively; feeling the necessity of taking risks on the part of national feelings, necessity of using doping if there is no equality, avoid risk taking, and, lastly, they express their themes incompatible with sports ethics, bodybuilding athletes who participated in the research, made bodybuilding sports using doping in our country and other foreign countries, and their athletes' thoughts about their physiological and bodily changes in their lives after the end of their competition life, bodybuilding athletes respectively; a wide range of health problems, negativity should not be doping and finally taking measures to minimize negativity, participating in the body of the bodybuilding athletes engaged in the bodybuilding sport in our country and other foreign countries using doping and their athletes in their lives after the end of the competition thoughts, bodybuilding athletes respectively; it was determined that they expressed a wide range of health problems, negativity should not be doping and finally taking measures to minimize negativity, participating in the body of the bodybuilding athletes engaged in the bodybuilding sport in our country and other foreign countries using doping and their athletes in their lives after the end of the competition in bodybuilding athletes' thoughts, respectively; It was determined that they expressed a wide range of psychological problems, addiction and, finally, not to affect themes of psychology.

Key Words: Doping; sports ethics; bodybuilding athletes

1. GİRİŞ

Vücut geliştirme, belirli ağırlıklar, alet ve makineler ile bilimsel, programlı çalışmalar yapmak suretiyle, kasları ve vücudun çeşitli sistemlerini kuvvetlendirme ve geliştirmeye yarayan, kişiyi her yaşta, sağlıklı, zinde ve formda tutarak estetik kazandıran çok yönlü bir spor branşıdır (Baysalling 2000). Vücut geliştirme sporunda uluslararası yarışmalar düzenlemekte ve sporcular kendilerini göstermek ya da ülkeleri adına boy gösterisi yapmak adına bu yarışmalara katılmaktadırlar.

Hemen hemen her konuda başarılı ve üstün olmak, bireyleri her zaman cezpt etmekte ve onları heyecanlandırmaktadır. Yaşamın her alanında bu duyguyu tatmak ve bu duygunun sonucunda bazı maddi kazançlar elde edebilmek için bireyler en büyük gayreti göstermektedir. Birey sosyal bir varlık olarak, içinde bulunduğu toplumun değerler sistemine bağlı olarak yaşamaktadır. Dolayısıyla bireylerin bu içinde bulunduğu sistem, başarıyı yakalamak için verecekleri gayretleri de denetlemekte, elemekte ve düzenlemektedir (Yoncalık ve Gündoğdu 2007).

Spor yarışmalarının en temel ve en belirleyici ilkesi eşitliktir. Öyle ki, eşitlik kalktığı veya bozulduğu zaman spor olayı da ortadan kalkmaktadır. Eşitlik; sporun yapıldığı alan, sporun yapıldığı aletler, spor dalına özgü kurallar, yasaklar ve cezalar şeklinde açıklanabilir. Böylece eşitlik sayesinde sporcuya kendi sportif gücünü, becerisini ve yaratıcılığını sergilemek kalır (Erdemli 2002).

İnsanoğlu, yeryüzünde var olmaya başladığı çağlardan günümüze kadar, bedensel ve ruhsal sınırlarını aşmaya çalışmış, yetenek ve becerilerini geliştirmeye uğraşmıştır (Erkiner 2006). İnsanlığın gelişiminden bu yana rekabet etme, yarışmalarda rakiplerine üstünlük sağlama ve kazanma psikolojisi yaygın olarak görülen bir davranış şekli olarak süre gelmiştir. İlkel topluluklarda kazanma ve bunun sonucunda kendini bulunduğu ortamda kabul ettirme psikolojisi, modern topluluklarda da yerini korumuş, aynı zamanda ekonomik ve sosyal statü kazanımlarını da sağlamıştır. İlkel topluluklarda dayanıklılığı artırmak, aynı işi daha uzun süre yapabilmek, kabileler arası savaşlarda savaşçıların daha saldırgan ve

agresif olabilmesini sağlamak için bir takım bitkilerin tüketildiği, bazı karışımların hazırlanıp içildiği bilinmektedir (Ergen 1991b).

Günümüzde de sporun çok geniş bir kitleyi etki altına alması ve bir de buna maddi kazancın eklenmesi başarılı olmayı kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu da, sporcuları antrenmanla kazandıkları performansın ötesinde yarışmanın sonucunu etkileyecek bir takım madde, malzeme ve uygulamaların kullanımına yöneltmiştir (Şenel ve ark 2004).

Sporla ilgilenen sporcular, ünlü olmak, rekor kırmak ve bunların sonucunda daha fazla maddi kazanç sağlamak için, rekabet halinde bulunduğu spor branşlarında, sadece kendi çıkarlarını gözetmekten çekinmemekte ve bu yüzden kazanmak adına her şey mubahtır felsefesini benimsemektedir. Sporcular başarılı olma adına etik dışı davranışları, sağlıklarını tehdit eden unsurları göz ardı ederek birçok yonteme başvurmaktadır. Bu etik dışı davranışların başında da, ülkemizde ve dünyada sıkça adını duyduğumuz doping maddeleri gelmektedir (Dallı ve ark 2014). Buradan hareketle sporda doping maddeleri kullanımının, spor etiği açısından spor ahlakını bozduğu söylenebilir. Çünkü etik, her konuda yapılacak eylemlerin kurallar çerçevesinde, o toplumun ve eylemin ahlakına göre yapılması işidir.

Nitekim, spor etiği alanındaki çağdaş literatür incelendiğinde, dopinge yönelik çalışmaların son yıllarda arttığı gözlenmektedir. Bunun nedenlerinden ilki, dopingin elit spor kültürünü tehdit edecek ölçüde yaygın hale gelmesidir. Öyle ki, adil bir yarışma sergilemek ve kurallara uymak artık nadir bulunan erdemli davranışlar olarak görülmektedir. Oysa bunlar sporun özünde var olan ve adil rekabeti mümkün kılan zorunlu öğelerdir. Zaten bu temel olmazsa atletlerin bir araya gelmesini ve ortada bir anlaşma varmış gibi yarışmasını nasıl sağlayabilirdik? Zira doping, anlaşmaya dayalı adil yarışma fikrini ortadan kaldırmaktadır (Tarakçıoğlu 2012).

Son zamanlarda ülkemizde de doping olaylarına sık sık rastlandığı görülmektedir. Hatta çeşitli sporcularımızın bile farkına varmadan doping maddeleri kullandığının haberleri bile yapılmaktadır. Ayrıca yurt içinde ve yurt dışında sporcuların, doping bilgi düzeylerinin az olduğunu gösteren bir çok çalışma sonucu

ortaya konmuştur. Ama ne yazık ki güçlü olan devletlerin uluslararası spor yarışmalarını bir güç gösterme arenası olarak algılamaları spor etiği ile bağdaşmaya sonuçları ortaya çıkarmıştır. Dünya arenasında güçlü olan devletlerin, başarı getirmek uğruna sporcularının, doping kullanımlarına müsaade ettikleri ayrıca bunun için ülkelerinde doping kullanımına destek veren çeşitli doping merkezlerinin bile kurulmasına izin verdikleri hatta uluslararası sportif müsabakalarda sporcularının doping kontrollerinden geçerken adeta sporcularının temiz çıkması için ellerinden gelen her şeyi yaptıkları bilinmektedir. Unutulmamalıdır ki sporcuların doping kullanmasına yardımcı olan ülkeler, antrenörler, doktorlar ve diğer uzmanlar en az sporcular kadar sorumludurlar. Çünkü elde edilecek maddi kazançtan en büyük payı onlar almaktadırlar.

Doping kullanımının sonuçları öldürücü bir etki kadar gitmektedir. Birçok sporcu ve özellikle yarış atının bu uyarıcıları kullandığı için öldüğü bilinmektedir. Bu uyarıcı maddelerinin hepsi, kullanan kişinin vücudunda uzun süreli ya da kısa süreli olarak yan etkilere neden olmaktadır. Kalp krizi, iyi veya kötü huylu tümör oluşumu, karaciğer fonksiyonlarında bozukluk, kısırlık gibi ciddi rahatsızlıklara yol açabilen bu uyarıcılar kullanan kişinin çocuklarında bile ciddi rahatsızlıkların oluşmasına neden olmaktadır. Bu uyarıcıları kullanan kişilerde genel açıdan fiziksel ve psikolojik olarak göz bebeğinde büyüme, terlemenin artması, sinirli ve saldırgan bir ruh hali, elde titremeler, kilo kaybı, kalp atışlarının hızlanması ve yüksek kan basıncı vb. görülmektedir. Bu kişilerin vücudunda su kaybı yaşandığı da uyarıcı kullanımının zararlı yan etkileri arasında yer almaktadır. Kişinin vücudunda enerji artışı sağlayıp yorgunluk hissini azaltan bu maddelerin hiçbir zarar vermeden bunları gerçekleştirmesinin zaten düşünülebilecek bir durum olmadığı söylenebilir (<http://www.kadinlahersey.com>).

Yapılan alan yazın taramasında, yurtiçi ve yurtdışında çeşitli sporcuların doping kullanımına yönelik düşünceleri ile ilgili araştırmaların yapıldığı, ayrıca bu çalışmaların yüksek lisans ve doktora seviyesinde çok sınırlı sayıda olduğu,“vücut geliştirme sporcuları, doping, spor etiği” üçgeniyle doğrudan bağlantılı olarak yüksek lisans ve doktora seviyesinde herhangi bir bilimsel çalışmanın yapılmamış olduğu

görülmüştür. Araştırma bu açıdan özgün bir çalışma olacağından araştırmanın, literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Buradan hareketle bu araştırmanın amacı, vücut geliştirme sporcularının doping kullanımına yönelik görüşlerinin spor etiği bağlamında değerlendirilmesidir.

1.1. Doping

Dopingün tanımının çok eski yıllara dayandığı bilinmektedir. İnsanoğlu tarih boyunca gücünü enerjisini ve verimini artırabilmek için sportif aktivitelerde çoğu zaman gücünü üst limitlere taşıyabilmek için farklı farklı kimyasal maddelere yönelmiş ve kullanmışlardır (Baysaling 2000).

Dopingün tanımını günümüze kadar birçok araştırmacı ve spor kuruluşu farklı farklı şekillerde yapmıştır. La Cava, yarışma esnasında performansı yapay olarak arttıran besinsel ve doğal olamayan uyarıcı ve ergojenik maddelere doping adını vermiştir. Chailey Bert ise dopingi, yarışmadan önce veya yarışma esnasında kullanılan uyarıcı ve aksiyonların kullanılması olarak tanımlamıştır. Alman spor hekimleri birliğinin kabul ettiği tanım ise, yarışma esnasında performansı artırmak amacıyla verilen etkin olan veya olamayan droglardır. Olimpiyat Komitesinin Avrupa Konseyinin ilgili komitesinin düzenlemiş olduğu toplantılarda dopingün tanımı biraz daha ayrıntılı ele alınmıştır. Bu tanımda ise doping, organizmaya yabancı bir ajanın hangi yoldan olursa olsun veya fizyolojik maddelerin anormal miktarlarda veya anormal bir yolla bir şahsa yarışma esnasında performansı yapay olarak ve kuraldışı bir şekilde artırmak için verilmesi ve bireyin onu kullanması olarak tanımlanmıştır(Akgün 1996).

Dopingle mücadele konusunda günümüzde en yetkili kurum olan WADA (Dünya Anti-Doping Ajansı) her yıl yasaklı maddeler listesini ve yöntemleri araştırmalar sonucu hazırladığı listeleri yayımlamaktadır. IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi) ve Uluslararası Spor federasyonları bu listeleri kabul etmektedir. WADA'nın yaptığı bu çalışmalar sonunda dopingün tanımı "sporcuların kan idrar gibi tüm vücut sıvılarında WADA doping kod'unda belirtilen yasaklı bu maddelerin metabolitlerinin izlerinin bulunması ve kodda belirtilen yasaklı yöntem veya manipülasyon uygulamaları dopingdir şeklinde ifade edilmiştir"(Önen2014).

1.2. Dopingin Tarihçesi

Doping kelimesini inceleyecek olursak; Doping Güney Afrika yerli dillerinde BRUNCE kökenli bir kelimedir. Bu yerliler toplantılarında ve ticari faaliyetlerinde içtikleri ve sinirleri uyarıcı etkiye sahip bir nevi alkollü içkiyi “dop” olarak adlandırdılar. Daha sonraları“ing” eki alarak doping maddelerini tanımlamak üzere İngilizce’de kullanılmaya başlanmıştır (Sevim 2007).

Tarihte eski zamanlarda, bazı otların kaynatılıp içilmesiyle performansı arttırmak için yapılan arayışlar neticesinde günümüzde tıbbın ilerlemesi ve spor müsabakalarının savaş arenalarına dönüşmesi müsabakaların gerçek amacından sapıp, dünyada sporunu içinden çıkılmaz bir hale gelmesine sebep olmuştur (Baysaling 2000).

Sporunda dopingin kullanılması çok eski çağlara dayanır. Neolitik Çağda (M.Ö. 4000-2400) haşhaş, Antik Çağda haşhaştan elde edilen afyon Mısır’da, Yunan’da, Roma’da ve Mezopotamya’da çok kıymetli bir madde idi (Atasü 2004). 5000 yıl önce Çinli Doktor Ma Huang performansı arttırmak için efedra bitkisinin kökünü kullanmıştır. Hintli Doktor Sutruta Huns savaşları öncesinde (M.Ö. 300) Hintli savaşçıların savaş performansını arttırmak için erkek testisinden ürettiği bir maddeyi savaşçılara yedirdiği bilinmektedir (Müller 2010). Yunanlıların (M.Ö.300) mantarın sportif performansı arttırdığını gözlemlemişler ve gladyatörlerin enerjik olabilmek ve yorgunluklarını gidermek için mantar yedikleri bilinmektedir (Kurdak 1996).Yine bazı kaynaklarda Romalılar atlı araba yarışlarında daha süratli koşmak için ve daha dayanıklı olabilmek için bal ve su karışımından hydromel diye adlandırılan bir madde kullanmışlardır. Yüzyıllarca Orta Amerika’da yerliler uzun ve yorucu dağ yürüyüşlerinde coca yaprağı çiğneyerek dayanıklılığı artırmayı ve yorgunluk hissini azaltmaya çalıştıkları bilinmektedir (Akgün 1996).Aynı zamanda Güney Amerika ve Afrika yerlilerinin Uzun seyahatlerin dışında savaş, spor ve avcılıkta da bazı doğal maddeleri kullandıklarını biliyoruz ve dünyanın farklı yerlerinde mate bitkisi, gingseng kökü, kendir, kava gibi bitkilerin performansı arttırmak için belirli dönemlerde kullanıldığı bilinmektedir (Atasü 2004).Güney Amerikalı yerlilerin yani İnkaların uzun yürüyüşlerinden bahsetmiştik. Edinilen bilgiye göre İnka’lar,

kullandıkları uyarıcıların etkisiyle Cuzco'dan Quito'ya kadar yaklaşık 1750 km'lik bir mesafeyi inanılmaz şekilde 5 günde aşabiliyorlardı (Wadler ve Hainline 1989).İrlanda da yeni evli çiftlere bir çeşit fermente bal karışımı içirme geleneğinin olması hatta balayı isminin bu gelenekten gelmektedir. 1865'lerde Hollanda kanal yüzücülerinin yorgunluklarını azaltmak için bazı maddelerin verildiğine dair bazı bilgilere ulaşmaktayız. Sporda doping ilk kez 1889'da atların performansını arttırmak için kullanılan opium (afyon) adlı uyuşturucuyla birlikte anıldı (Açıkada ve Ergen 1990).

Sporda ilk ölüm olayı 1896'da yüksek dozda trimetil kullanımı sonucu 40 km'lik Bordo-Paris bisiklet yarışı sonrası Gal'li Arthur LINDON olarak kabul edilir. 1900'lu yıllarda alkol ve striknin karışımı ile yarışmalar öncesi amfetamin ve kafein kullanmaları oldukça artmıştı.1904'deSen Luis Olimpiyat'larında Maraton yarışı kazanan Thomas HICKS bu yarışta striktinin enjeksiyonlarını (alkol ve kafein) kullanmıştır (Atasü 2004).

Bu yıllardan sonra en çok kullanılan efedrin amfetaminin muadilidir. Bu maddelerin kullanımının artması üzerine 1928 yılında Atletizm Federasyonu doping sayılan maddelerin kullanılmasını yasaklamış ve doping yasağını uygulayan ilk federasyon olmuştur (Güner 2000) Amfetamin 1930'lu yıllarda üretilmiş ve 1936 Berlin olimpiyatlarında ilk olarak kullanılmıştır. 2. Dünya Savaşında da Alman askerlerinin uykularını kontrol altına alıp gece savaşmaları için uyarıcı (amfetamin) maddeler verilmekteydi (Açıkada ve Ergen 1990).

Yeni doping maddelerinin ortaya çıkması 1950'li yıllarda başladı. İlerleyen yıllarda doping kullanımının artmasına bağlı olarak 1952 Helsinki, 1956 Melbourne, 1960 Roma, 1964 Tokyo, 1968 Meksika, 1972 Münih olimpiyatlarında kayıtlara geçmiş doping vakaları mevcuttur (Açıkada ve Ergen 1990).Bahsi konu olan yıllarda amfetamin kullanımına bağlı üç trajik ölüm olayı gerçekleşmiştir (Atasü 2004). Danimarkalı bisikletçi Knut Enemark JENSEN 1960 Roma Olimpiyatlarında 100 km yarışlarında, İngiliz bisikletçi Tom SIMPSON 1967'de Fransa bisiklet turunda ve 3.ölüm olayı Fransız futbolcu Jean-Louis QUADRI 1968 yılında futbol oynarken ölmüştür (Önen 2014).

1960 Roma olimpiyatlarında doping kullanımı sonucu ölen Knut Enemark JENSEN olayından sonra dopingle mücadele edilmesi konusunu gündeme getirmiştir. 1963'te Avrupa konseyi dopingle mücadele komisyonu kurulması konusunda karar vermiştir. Bu komisyon 1964 Tokyo olimpiyatlarında bisikletçilerden doping numunesi almayı organize etmiştir (Araman 2002).

İlk doping kontrolünü yapan uluslararası federasyon 1966 yılında Bisiklet Federasyonu ve Futbol Federasyonu olmuştur (Önen 2014).

İlk resmi doping kontrolü 1968 Meksika Olimpiyatlarında sporculardan idrar numunelerin toplanmasıyla yapılmış oldu. Bu yasaklanmalara rağmen doping kullanımının önüne geçilememiş ve 1970'lerde sporcu ölümlerinin sayısı artmıştır (Temizer 1994, Akt Şirin 2001).

1972 Münih Olimpiyatlarında 2000'den fazla sporcudan doping numunesi alınmış ve 7 sporcuda dopingli madde tespit edilmiştir. Bu olaydan sonra müsabakaların dışında da doping sayılan maddelerin kullanılması tamamen yasaklanmıştır (Araman 2002).

Özellikle dopingle mücadele kapsamının genişletilerek analiz yöntemlerinde kan parametre değerlerinde dopingin tespit edilmesi 1976 Montreal Olimpiyatlarında anabolik steroidlerin doping listesine alınması sağlanmıştır. Bu olimpiyatta yapılan testlerde 275 sporcudan 8'inde anabolik steroid kullanımı tespit edilmiştir (Atasü 2004).

1983 yılında düzenlenen 9. Pan Amerikan Oyunlarında katılım gösteren ülkelerden 5'i adına yarışan ülkelerden katılan 7 haltercide yasaklı madde tespit edilmiştir (Kurdak 1996).

İnsan vücudunun kendisin salgıladığı testosteron maddesinin kullanılması yasak maddeler listesine girmesi, bu konudaki testlerin geliştirildiği 1980 yılına kadar mümkün olmamıştı ve ilk kez 1984 yılında bu listeye dâhil edilmiştir. Eski Doğu Alman sporcuların başarısının kaynağının anabolik steroidler olduğu bilinmekteydi ve yine doğu bloku ülkelerindeki sporcuların doping maddelerini

kullanmalarında devlet desteği almaları bu konudaki mücadeleyi de içinden çıkılmaz bir hale dönüştürmüştür (Atasü 2004).

İşte bu yıllarda ilaç suistimalleri ve yasaklı yöntemlere yönelik dünya çapında yaygınlaşmaya başladı. Hatta 1984 Los Angeles Yaz Olimpiyatlarında Amerikan bisiklet takımının sporcularından bazıları kan dopingi yaptıklarını kabul etmişlerdir (Kurdak 1996). Kan dopingi ilk kez 1986 yılında IOC tarafından resmi olarak yasaklı yöntemler listesine dâhil edilmiştir (Atasü 2004).

İlaç kullanımının artması şüpheler skandallar ölüm olayları cezai yaptırımlar ciddi anlamda popüler olmaya başlamıştı.1986 yazında Amerika Kolej basketbol oyuncusu Don Rogers'ın yüksek doz kokain kullanımına bağlı ölümü bu konuya kamuoyunun dikkatini daha da çekmiştir (Kurdak 1996).

1988 Seul Olimpiyatlarına gelindiğinde 26 yaşındaki Alman atlet Birgit Dressel'in müsabakalar esnasında yaşamını marihuana kullanımına bağlı kaybetmesi bu maddeyi ilk defa gün yüzüne çıkararak dikkatleri tekrar yasaklı madde kullanımına çekmiştir (Tarakçioğlu 2012).Yine 1988 Seul olimpiyatlarında Kanadalı atlet Ben Johnson'un stanolzolol kullanması ve yarışmalardan men edilip iki yıl ceza alması batılı ülkelerde doping kullanımı üzerine tekrar dikkatleri çekmesine sebep olan olaylardan bir tanesidir (Atasü 2004).

Spor oyunlarında doping kullanımının her geçen gün artması Avrupa Konseyi, Spor ve Beden Eğitimi Konseyi ve IOC gibi kuruluşların konuyla ilgili sempozyum ve kongreler gibi çeşitli eğitim faaliyetlerini arttırmasına sebep olmuştur. IOC tıp komisyonu konu ile alakalı çalışmaları bu yıllarda hassasiyetle takip edip sürekli çalışmalarda bulunmuştur. Ottawa'da 25-29 Haziran 1988 yılında 28 ülkenin katılımıyla gerçekleşen doping anlaşması 1988 Seul Olimpiyatlarında IOC tarafından da onaylanmıştır (Akgün 1996).

1991 yılında yasaklı madde kullanımı sonucu hayatını kaybeden 23 yaşındaki vücut geliştirmeçi Andrev Hornby ölmeden 6 ay önce 60 kilo kaybettiği söylenmekteydi ve yine aynı yıl içerisinde anabolik steroid kullanımı sonucu beyin

kanseri olan eski atlet Lyne Alzado dikkat çeken olaylar arasındaydı (Goldman 1992, Akt Tarakçioğlu 2012).

1992 Atlanta Olimpiyatlarında toplam 5 sporcuda doping vakası görülmüştür (Şirin 2001). Bu olimpiyatlarda oyunlar öncesi 3 İngiliz atletten alınan numunelerin pozitif çıkması neticesinde bu sporcular oyunlar öncesi diskalifiye edilmiş, ayrıca yine bu olimpiyatlarda ilk üçe giren atletlerin tamamında doping tespit edilmiş ve bu yarışmacılar yarışlardan men edilmiştir (Tarakçioğlu 2012).

1996 Atlanta olimpiyatlarında ise Michale Turner, olimpiyata katılan sporcuların 4/3'ünün dopingli olduğunu söylemiştir (Tarakçioğlu 2012). Olimpiyat oyunları dahil olmak üzere 1990 yılından itibaren 2000 Sidney Olimpiyatlarına kadar atletizm ve halter gibi branşlardan rekorların ardı ardına gelmemesini otoriterler aralıksız yapılan doping kontrollerine bağlamışlardır. Ayrıca 2000 Sidney Olimpiyatlarında 2846 test yapılmış olup, bu olimpiyatlar WADA kontrolünde yapılan ilk olimpiyatlar olarak tarihe geçmiştir (Atasü 2004).

Sidney ilk olmasına karşın 2002 Salt Lake City Olimpiyatlarında da oyunların öncesinde ve sırasında testler yapılmıştır (Atasü 2004).

Doping kullanımı ve ilaç suiistimaline karşın bu sorunların araştırılması, önleyici çalışmalar, doping kontrolü ve verilen hukuki yaptırımları uluslar arası olimpiyat komitesi yapmaktaydı. IOC tarafından yapılan yaptırımlar devletlerarası politik sorunlara sebebiyet vermeye başlamıştı (Önen 2014). Bunun üzerine IOC 1999 Şubat ayında Lozan'da topladığı sporda doping dünya konferansında görüşülen ve kabul edilen Dünya Anti-Doping Ajansı'nı (WADA 2003) kurma kararını aldı ve yine aynı yıl 10 Kasım 1999 resmi olarak WADA kurulmuş oldu (Atasü 2004).

Günümüze kadar yapılan çalışmalar konferanslar ve yaptırımlar insanoğlunun rekor kırma arzusunun önüne maalesef geçememiştir. WADA yapmış olduğu çalışmalar ve yayınlamış olduğu deklarasyonlar ile ulusal ve uluslararası spor federasyonlarıyla dopingle mücadelede her türlü kullanımın önüne geçmek için kuralları uygulama noktasında yasal düzenlemeleri yapmaktadır.

1.3. Sporda Kullanılan Doping Maddelerinin Sınıflandırılması

Doping maddelerinin spor branşlarında kullanımı amaçlarına göre farklılıklar gösterir. Kimi branşlarda kuvveti, dayanıklılığı arttırmak için kimisinde yorgunluğu azaltmak için kullanılırken bazı spor branşlarında da sedatif etkisinden faydalanmak kaydıyla sinirsel gerilimin önüne geçmek için kullanılır (Önen 2014).

Her yıl WADA (Dünya Anti-Doping Ajansı) tarafından güncellenerek hazırlanan yasaklı maddeler listesi yayınlanmaktadır. WADA'nın 2017 yılına göre güncel olarak sınıflandırması aşağıdaki gibidir.

1.3.1.Yasaklı Maddeler

Müsabaka Sırasında Kullanımı Yasak Olan Maddeler

Uyarıcılar

Uyarıcılar sinir sistemini uyarıp yorgunluğu geciktirmek veya solunum dolaşımı uyararak vücudun enerji rezervlerini yedeklemek için kullanılan ilaçlardır (Günay ve Cicioğlu 2001).Uyarıcılar aynı zamanda psikoantileptik ilaçlardır. Bundan dolayı da uyanıklığı konsantrasyon gücünü arttırdığı içinde sporcular tarafından tercih edilir (Güner 2002).Uyarıcı ilaçlar amfetamin ve türevleri gibi psikomotor aktif maddeler, efedrin gibi sempatikomimetik ve coramine,cardiozol,hexethon gibi analeptik maddelerdir (Akgün 1996).

Cordiozal, coramine, hexethon; kısa süreli verim sağlayan bu ilaçlar sinir kalp ve dolaşım sisteminde gücü attırır. Kullanımı, bayılmalar ile başlayıp kalbin durması sonucu ölümle sonuçlanacak kadar tehlikelidir (Baysaling 2000).

Öncesinde de bahsettiğimiz gibi uyarıcılar yorgunluğu geciktirmek konsantrasyonu arttırmak için kullanılan ilaçlardır. Bu sınıflamanın içerisinde efedrin psödaefedrin ve fenilpropanolamin gibi maddeler bulunabilir (Güner2002).Bu maddeler sempatikomimetikler sınıfına girer. Sempatikomimetiklerin kullanımı kalp ritmini bozarken kan basıncını arttırır. Uykusuzluk ve huzursuzluğa neden olur.

Yüksek miktarda zihinsel uyarı sağlar. Sempatikomimetikler de dikkat edilmesi gereken husus nezle, grip soğuk algınlığı tedavisinde kullanılan ilaçların içerisinde bulunabildiklerinden dolayı müsabakalar öncesinde sporculara verilmeden içeriklerinin kontrol edilmesi gerekmektedir (Akgün 1996).

Sporda amfetaminler en çok istismar edilen sempatikomimetik analoglarıdır. Amfetaminin dozunun ayarlanması performansın belirlenmesinde önemli rol oynar. Yükseltilmiş dozda saldırganlık ve uyanıklık artar. Düşük dozlarda amfetaminlerin yararlı yan etkileri gözlemlenmiştir. Bunlar aerobik dayanıklılıkta artış, uyanıklıkta artış, hızlanma, direnç artışı, yağ metabolizmasının hızlanması, kassal güç, maksimum egzersizlerde düşük laktik asit seviyesi düşüş (Avois 2008).

Yapılan son çalışmalara göre amfetaminin sporda performansı arttırmadığına yönelik bulgular elde edilmiştir. Bu ilaçların temel kullanım amacı yorgunluğu azaltması ve uykusuzluğun giderilmesidir (Günay 2001).

Amfetaminin sürekli kullanılması durumunda ilaca karşı tolerans ve duyarlılık gelişmesidir. Bir süre sonra mutluluk artırımına karşı tolerans gelişirken konuşma isteğine karşı aynı tolerans gelişmez böylelikle vücut daha yüksek dozları almayı ister ve sonucunda kompulsive ve stereotipik davranışlarda artış meydana gelir (Kurdak 1996). Amfetaminlerin sürekli kullanılması bağımlılık yapar tüm sinir sistemi uyarıcıları dâhil olmak üzere müsabaka esnasında kullanımları kesinlikle yasaktır (Şentürk 2014).

Bazı atletler ve aktif bireyler antrenman şiddetini ve güven duygusunu arttırmak amacıyla amfetamin kullanır. Bezedrine, dexedrine, dexamly ve methedrine amfetamin örnekleri arasındadır. Amfetamin kullanımı sonucunda saldırganlık halüsinasyon huzursuzluk asabiyet gibi nöral ve psikolojik yan etkileri vardır (Cerit 2016).

Amfetaminlerin sayabileceğimiz diğer yan etkileri; kalp hızını ve tansiyonu yükseltir. Yüksek doz kullanımlarının ardından depresyon hiperekstabilite,

uyuklama, karın boşluğunda ağrı, karında kramplar hematüri (kanın idrara geçmesi) ve koma görülebilir (Üstdal ve Köker 1998).

Amfetamin grubuna giren başka bir madde de kafeindir. Kafein dayanıklılığı geliştirdiği ve çalışma miktarını arttırdığı için sporcular tarafından tercih edilen ergojenik bir yardım maddesidir. Fakat fazla kullanımı doping sayılmaktadır (Güneş 1998). Performansı attırmak için sporcuların müsabakadan önce içtikleri kahve miktarı idrarda üst limit 15 µg/ml olmalı 15 µg/ml geçerse doping olarak kabul edilir (Üstdal ve Köker 1998).

Kafein Theobromin, kola gibi bu maddelerinde merkezi sinir sistemini uyardığı bilinmektedir. Fakat uyarı süresi belirli bir zaman zarfı içerisinde gerçekleşmektedir. Kafein kalp damar sistemi içerisindeki kapillerleri genişleterek daha iyi bir dolaşım sağlar. Keul ve ark yaptığı çalışmada müsabaka öncesi verilen 150 miligramlık kola miktarı ile %22'lik verim artışını tespit etmişlerdir (Baysaling 2000). Kafeinin performans arttırıcı etkisinin kilo başına 3-6 mg arası dozlarda yapılan çok sayıda çalışma olumlu etkiler olduğunu bizlere bildiriyor. Kafein araştırmalarının 2009 yılında yayınlanan sistematik derlemesinde etkilerin pozitif olduğunu fakat verilen değerlerin pozitif oranlarının çok değişken olduğunu görmekteyiz (Şentürk 2014).

2010 yılında başka bir derlemede güç sporları üzerine yapılan 17 çalışmanın 11'inde takım sporları ve güç sporlarında anlamlı bir iyileşme görülürken 11 çalışmanın 6'sında kafein kullanımının olumlu yönde olduğu izlenmiştir (Şentürk 2014).

Kafein, teofilin theobromin, xanthine türevleridir. Bunlardan kafein kahvede, teofilin çayda, theobromin kakaoda bulunur. Bu yapıların hepsi alkaloiddir. Kafein ağızda iken emilimi başlar, mideyi süratle terk eder, ince bağırsakta emilimi tamamlanır. 30-60 dakika içerisinde kandaki konsantrasyon değeri en yüksek orana ulaşır (Akgün 1996).

Kafein özellikle dayanıklılık sporlarında kalp dolaşım hızını arttırarak oksijen tüketimini ve iskelet kası kontraktilesini arttırdığı için tercih ediliyor. İdrar söktürücü özelliği olması nedeniyle maratoncular tarafında tercih edilmemektedir (Günay 2001).

Kafeinin en belirgin yan etkileri merkezi sinir sistemi ile ilgilidir. Bunlar el titremesi, kalp ritim bozuklukları, huzursuzluk alışkanlık, uykusuzluk, migren, idrar miktarında artış, vücut ısısında artış, kaslarda gerginlik en bilinen yan etkileridir (Güner 2000).

Kokain beyinde karmaşık bir fizyolojik etki gösterir. Bu yönden amfetaminlere benzer. Kokain yorgunluğu hissettirmemesi, kişiye aşırı özgüven vermesi, aktivitesindeki artış, moral artışı nedeniyle sporcular tarafından kullanılan bir amfetamin benzeridir (Kurdak 1996).

Kokain intervenöz yolla, tütünle karıştırılarak içilmesi, burunla çekilerek kullanılması ile ok çabuk metabolize olan ve 24 saat içinde idrarla atılabilen özelliğe sahip bir uyarıcıdır. Santral sinir sistemini dolaşım ve solunum sistemini uyarmasını yanında çok iyi bir analjezik etkiye sahiptir (Günay 2001).

Kokainin yan etkileri aşırı doza bağlı ani ölümler, miyokard enfarktüsü, bağımlılık, öfori, halüsinasyon, beyin kanaması, kroner damarların tıkanması, koma, kalpte ritim bozukluğu, vücut ısısında artış, paronoya, körlük, baş ağrısı gibi sayabileceğimiz birçok yan etkisi vardır (Güner 2000).

Narkotik Maddeler

Narkotik ilaçlar Opiumlardan (afyon) elde edilen yaklaşık olarak 20 alkoid türlerinden biri olan morfin ve morfin benzeri maddelerdir (Önen 2014).

Bu grup ilaçlar santral sinir sistemi üzerinde belirgin bir etki yaparak ağrı cevabını bastırır ve ağrı kesici etkisini bu şekilde gösterirler (Marmara Üniversitesi Besyo Fizyoloji Ders Notları 2000).

Narkotik analjezikler, morfin ve morfinin kimyasal türevlerinden meydana gelen etkin ağrı kesicilerdir. Narkotik ilaçların kullanımı ağrıyı baskımlarken solunum depresyonu, psikolojik ve fiziksel bağımlılık gibi yan etkiler gösterebilir (Şirin 2001).

Narkotik ilaçlar şiddetli ağrı kesici özelliğinden dolayı boks karate tekvando gibi mücadele sporlarında ağrı baskılayıp performansı arttırmak için kullanılırlar (Güner 2002). Müsabaka esnasında meydana gelen sakatlıkları ve ağırlı komplikasyonlara rağmen müsabakaya devam etme isteği uyandırdığından dolayı narkotik ilaçların yanlış kullanımı bu ilaçların suiistimal edilme riskini arttırmıştır (Önen 2014).

Narkotikler akut ağrıların tedavisinde veya kronik ağrılarda özellikle kanser veya cerrahi müdahalelerden sonraki durumlarda kullanılır. Analjezik etkisi daha az olan kodain öksürük kesici olarak bazı durumlarda narkotik olmayan diğer analjeziklerin içerisine katılarak kombine preparatlar hazırlanır. Kodein molekülü vücuda alındığında bir kısmı morfine dönüşür (Marmara Üniversitesi Besyo Fizyoloji Ders Notları 2000).

Zararlı yan etkilerinden dolayı IOC ve WADA tarafından yasaklı ilaçlar listesine giren bu ilaçların kullanımı yasaklanmıştır (Akgün 1996).

Sportif müsabakalarda kullanılmak üzere narkotiklerin yan etkilerin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi için bazı reseptörlerin analjeziklere karşı özgünlük göstermesi nedeniyle uygun analjeziklerin üretilmesi mümkün olmuştur. Bunun akabinde kronik ağrı tedavisinde birden fazla ilacın tolerans gelişiminin önüne geçilerek dönüşümlü olarak kullanılmasına imkân sağlanmıştır (Kurdak 1996). Yan etkilerinden dolayı narkotikler yerine analjezik antienflamatuar ve antipretik ilaçların kullanımı daha uygun olacaktır (Akgün 1996). WADA'nın yasakladığı narkotik ilaçlar aşağıdadır.

Buprenorphin, dextromoramine, diamorphine(eroine), fentanyl, hydromofone, methadonmorphine, oxycodone, oxymorphone, pentazocine, pethidine ve benzer etki gösteren türevleridir (Önen 2014).

Narkotik ilaçların en ciddi yan etkisi yoksunluk belirtilerinin başlamasıdır. Buna bağlı olarak fiziksel bağımlılık birkaç doz sonra dozun yükseltilmesiyle devam eder. Fiziksel bağımlılık geliştiğinde ilacı bırakmak imkânsız hale gelir.Yüksek dozda kullanmaya devam eden sporcu üzerinde yüksek ağrı eşiğinin oluşması kendine fazla güvenme hissi çok ciddi yaralanmalar ve takibinde sakatlıklara zemin hazırlar (Atasü 2004).

Yüksek dozda kullanılması sonucu narkotiklerin sağlığa zararlı ciddi yan etkileri ortaya çıkar. Bunlar; alışkanlık, öfori fiziksel bağımlılık, yoksunluk belirtileri, depresyon, uykusuzluk, dinlenememe, zihinsel dalgınlık, denge ve koordinasyon bozukluğu, konsantrasyon bozukluğu, solunum merkezinin baskılanması, ateş, kalp atım hızının düşmesi, kan basıncının düşmesi, mide bulantısı, kusma, bağırsak doğal ritminin yavaşlaması, kabızlık, eklem ağrısı, disfori, gibi yan etkileri vardır (Şirin 2001).

Kannabinoidler

Kenevir bitkisi olan cannabis sativadan elde edilen marihuana 400'ün üzerinde kimyasal madde bulunmasına karşın bunlardan 60 tanesi biyolojik olarak metabolizmada aktif hale gelmektedir. Marihuana'nın aktif bileşeni, delta-tetrahidrocannabinoldür. Bu madde santral sinir sisteminde kan beyin bariyerini geçtikten sonra bazı kimyasal değişikliklere sebep olur. Bu değişiklikler sırasıyla katelomin sentezinin artması, hipotalamusta, noradrenalin ve serotonin, sitriatümda dopaminin ve cerebral kortekste GABA'nın geri salınımını sinaptik seviyede etkilemesiyle hipotalamusta asetilkolin sentez ve salınımının azalması olarak gözlemlenir (Kurdak 1996).

Kannabinoidler'in kullanımı duman yoluyla inhale edilerek veya oral yolla yiyeceklere karıştırılarak sağlanabilir (Önen 2014).

Delta-tetrahydrocannabinol(THC) kuvvetli bir antidepresandır. THC yağda eriyen bir maddedir. Bahsettiğimiz gibi duman yoluyla inhale edilmesi sonrası Akciğer emilimi çok hızlıdır. Sigara gibi yakılıp içildiğinde 3-8 dakika sonra kandaki konsantrasyonu en üst seviyelere çıkar ve merkezi sinir sistemine etkisi 20 dakikada başlar ve bu etki 4-6 sürer. THC idrarda 5 güne kadar kolayca tespit edilebilir. Daha kuvvetli tespit teknikleriyle 30 gün sonrasında bile idrarda saptanabilir (Atasü 2004).

Kannabinoidlerin sportif performansı artırmaya yönelik hiçbir olumlu etkisi yoktur. Marihuana'ya ait kullanımlar gözlemlendiğinde akut performansı düşürdüğü tespit edilmiştir (Önen 2014). Marihuana, el ve göz koordinasyonu gerektiren spor branşlarında kullanımı, tamamen koordinasyonu bozarken, koşma yeteneği, reaksiyon hızı algı süresinde uzama ve motor koordinasyon sisteminde duyu kayıplarına sebep olduğu bilinmektedir (Kurdak 1996). Uzun süre kullanıldığında kalp atım hacmini azaltır, akciğer ve merkezi sinir sistemini olumsuz etkiler. Dolayısıyla sporcunun performansında ciddi olumsuzluklara neden olur (Atasü 2004). Kannabinoidlerin yan etkileri şunlardır:

- Kalp atım hızında artış,
- Kan basıncında artış,
- Akciğer dokusunda iltihaplanma ve kanser,
- Denge ve koordinasyon kaybı,
- Konsantrasyon bozukluğu,
- Halüsinasyon,
- Anormal vücut ısısı,
- Testosteronda azalma,
- Sayısında ve hareketliliğinde azalma,
- Bayanlarda yumurtlamada azalma,
- Araç kullanma yeteneğinde bozulma,
- Gözde kan damarlarında genişleme,
- Göz iç basıncında azalma (Güner2002).

Kortikosteroidler

Böbreküstü korteksinden salgılanan adreno-kortikosteroid hormonlara benzer etki gösteren maddelerdir. Astımda, değişik deri ve eklem hastalıklarında, inflamasyon ve ağrı tedavisinde kullanılır. Yan etkilerinin çok ciddi olması nedeniyle doktor kontrolünde kullanılır (Güner 2002).

Kortikosteroidler sporcular tarafından tercih edilmesinin başlıca sebepleri inflamasyonu önlemek ağrıyı azaltmaktır. Kortikosteroidlerin öfori hissi vermesi bazı sporculara cazip gelir (Kalyon 2000). Kortikosteroidlerin oral yolla, rektum yoluyla, damara veya kasa zerk edilerek kullanılması yasaklanmıştır. Kulağa buruna anüse deriye eklem içi ve lokal enjeksiyonu ve inhalasyon yoluyla kullanımı serbesttir. Bu maddeleri sporcuların kullanabilmesi için spor organizasyonlarına yazılı olarak başvurup izin almaları gerekmektedir. Müsabaka öncesinde sporcunun hastalığı ilacın uygulama yeri zamanı ve dozu federasyona ve ilgili organizasyona bildirilmelidir (Olivier 1996). Kortikosteroidlerin yan etkileri şunlardır:

- Uykusuzluk,
- Yaraların iyileşmesinde gecikme,
- Osteoporoz,
- Mide yanmaları,
- Şeker hastalığı,
- Protein yıkımı,
- Agresivite (Güner 2002).

Müسابaka Sırasında ve Müsabaka Dışında Kullanımı Yasak Olan Maddeler

Anabolik ve Androjenik Steroidler

Anabolik-androjenik steroidler (AAS) sporcular tarafından en fazla kullanılan doping maddeleridir (Atasü 2004). Anabolik-androjenik steroidler erkeklik hormonuna benzer etkiler gösterir (Güner 2002). Genellikle kas kütlesini ve kuvvetini arttırmak amacıyla yaygın olarak sürat ve kuvvet sporlarında kullanılır

(Önen 2014). AAS'ler dışındaki doping maddelerinin müsabakadan kısa bir süre önce ve normal dozlarda kullanımıyla etki elde edilirken; AAS'lerin müsabakadan aylar önce ve normal tedavi dozlarından 10-100 katı dozlarda kullanımının sportif performansa etkisi saptanmıştır (Atasü 2004).

Doğal ya da sentetik AAS'ler vücutta enzim sistemlerini aktive veya inaktive etme, reaksiyonların hızını değiştirme, genetik materyale etki etme, primer cinsiyet organlarının büyümesini uyarma ve işlevlerinin etkisini arttırma, ses tellerinde kalınlaşma, vücut kıllanmasında ve kas kitlesinde artış, vücudu anabolik hale getirme, cinsel istek ve saldırganlıkta artış, kan yapımında artış gibi etkilerde bulunur (Güner 2002).

Testislerden salgılanan hormonlar beyindeki kontrol merkezini kontrol altına alır. Bu merkezler follikül uyarıcı hormon (FSH) ve lüteinleştirici hormon(LH) salgılamaya başlar. Vücutta testosteron artarsa bu hormonların hipofiz bezlerinden salınımında azalma görülür. Çok düşük dozlarda bile olsa anabolik steroidlerin kullanımı hipofiz hormonlarının salınımına olumsuz etkide bulunabilir (Güner 2002).

AAS'lerin dayanıklılığa etkisini araştırmak amacıyla birçok araştırma yapılmış ancak; araştırmaların genelinde hemoglobin yoğunluğunun artmasına rağmen dayanıklılığa olumlu veya olumsuz bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır (Önen 2014). Anabolik steroid kullananlarda iskelet kaslarındaki mitokondri sayısının azaldığı, yapılarının bozulduğu, kas dokudaki mitokondrial hacmin azaldığı, iskelet kası kılcal damarlarında dejenerasyon olduğu ve kas hücrelerinin oksijen kullanma kapasitelerinin azaldığı saptanmıştır (Atasü 2004).

Anabolik-androjenik steroidler hemen hemen tüm organlarda ciddi yan etkiler oluşturabilir. Bu yan etkilerin derecesi her bireyde aynı olmamakla birlikte kullanım dozu ve cinsiyete bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Birçok yan etki her iki cinste de ortak olmasına rağmen sadece bayanlara veya sadece erkeklere özgü yan etkilerinde yok değildir (Atasü 2004). Anabolik ve androjenik steroidlerin genel yan etkileri şunlardır:

- Kaslarda su ve tuz tutulumunda artış,
- Ödem,
- Kalbin iş yükünde artış,
- Kan basıncında artış,
- Kolesterol artışı,
- Kalp damar hastalıkları riski,
- Kalp krizi riskinde artış,
- Yağ bezi salgı artışı ve sivilce,
- Kas krampları ve spazmları,
- Tendon yaralanmaları yada kopmalar,
- Karaciğer fonksiyon bozuklukları,
- Sarılık,
- Karaciğerde iyi ve kötü huylu tümör oluşma riskinde artış,
- Böbrek fonksiyon bozuklukları,
- Tümör büyümesini uyarma,
- Kan glukoz seviyesinde artış,
- Kan pıhtılaşma faktörlerinde bozukluk; Burun kanamaları,
- Tiroid fonksiyonları bozukluğu,
- Psikolojik bozukluklar: Saldırganlık vs. (Atasü 2004).
- Humoral immünitenin (bağışıklık sistemi) bozuklukları,
- Puberte (ergenlik) öncesi çocuklarda kıkırdak plakalarının erken kapanması: Boy kısalığı,
- Uyku apnesi (soluğun kesilmesi) (Önen 2014).

Anabolik ve androjenik steroidlerin erkeklerdeki yan etkileri şunlardır:

- Saç dökülmesi,
- Memede büyüme,
- Testis küçülmesi,
- Doğal erkeklik hormonlarının üretimini azaltması,,
- Sperm üretiminin azalması,

- Anormal spermiler,
- Kısırlık,
- Cinsel istek azalması,
- İktidarsızlık,
- Prostat kanseri,
- Wilmms tümörü.

Anabolik ve androjenik steroidlerin bayanlardaki yan etkileri şunlardır:

- Cinsel isteğin aşırı artması,
- Âdetin düzensizliği yada tamamen kesilmesi,
- Klitoris büyümesi,
- Erkek tipi kıllanma,
- Saç dökülmesi,
- Memelerde küçülme,
- Ses kalınlaşması (Güner 2000).

Peptid Hormonlar

Peptid hormonlar doğal hormonlardır ve vücutta diğer hormonların salınımını kontrol ederler (Atasü 2004). Bazı peptid hormonların ağrıyı azaltan, büyümeyi arttıran etkileri vardır. Analogları ise sentetiktir ve doğal peptid hormonlarına benzer etkide bulunurlar (Önen 2014).

Başlıca peptid hormonlar ise şunlardır:

Eritropoetin, Büyüme hormonu (hGH), İnsülin benzeri büyüme faktörü (IGF-1), Koryonik gonadotropin (HCG), Hipofizyel ve sentetik Gonadotropinler (LH), İnsülin, Kortikotropinler (ACTH) (Atasü 2004).

Eritropoetin

Eritropoetin kemik iliğinde alyuvarların üretimini arttıran bir hormondur. Hemoglobin düzeyi ve kandaki oksijen yoğunluğu düştüğünde böbreklerden salgılır. Salınan eritropoetin kemik iliğini uyararak alyuvar yapımını artırır (Atasü 2004).

Eritropoetin yetişkinlerde yaklaşık %85-90'ı böbreklerden, %10-15'i de karaciğerden salgılanan, kemik iliğinde alyuvarların (eritrosit) üretilmesini sağlayan ve demirin alyuvarların içine girme derecesini arttıran bir hormondur (Önen 2014). Özellikle performans arttırmak amacıyla dayanıklılık sporlarında kullanılır (Güner 2002).

Tıpta eritropoetin sentetik şekli, böbrek orjinli anemili hastaların tedavisinde (Şirin 2001) ve böbrek hastalığının son evresinde tedavi amacıyla kullanılabilirliği bilinmektedir (Kurdak 2000). Rekombinant DNA teknikleriyle insan eritropoetini laboratuvarlarda üretilebilmektedir. Doğal eritropoetin ve sentetik eritropoetin kemik iliğinde aynı etkiyi gösterebilmektedir (Önen 2014).

Sporda kullanımı ise, eritropoetin sporcular tarafından eritrosit sayısını arttırmak (Önen 2014) dolayısıyla aktiviteye katılan kas gruplarına daha fazla oksijen taşıyıp dayanıklılık performanslarını arttırmak amacıyla kullanılır (Güner 2000). Çok ciddi yan etkilere sahip olduğundan ve kullanan sporcuların yükselen performans dereceleriyle haksız rekabet ortamı oluşturmasından dolayı sporcular tarafından kullanımı yasaklanmıştır (Atasü 2004).

Çok fazla eritropoetin üretilmesi durumunda kan pıhtılaşır ve kalp kanı pompalamada güçlük çeker. Kan basıncı artar. Eritropoetin kan dopinginden daha etkilidir. Çünkü henüz eritropoetin net olarak etki süresi ve derecesi bilinmemektedir. Eritropoetin asıl tehlikesi yüksek kullanımda aşırı sıvı kaybına ve enfeksiyonlar sonucu kan hücrelerinin birbirine yapışmasını sağlayarak kanın damar içinde pıhtılaşması ve kılcal damarlardan geçememesi sonucu hayati organlara oksijen taşınmamasıdır. Kalp ve beyne oksijen gitmemesi sonucunda ani ölümler

(Atasü 2004), kalp yetmezliği, akciğer ödemi gibi sonular doğurabilir (Önen 2014). Eritropoietinin başlıca yan etkileri şunlardır:

- Enjeksiyon yerinde ağrı,
- Kalp krizi,
- Kan akışkanlığında azalma,
- Kan yoğunluğunda artma,
- Kanın pıhtılaşma riski,
- Beyin içi basınç artışı,
- Beyin damarlarında tıkanma,
- Beyin ödemi ve hasarı,
- Sara nöbetleri,
- Deri döküntüleri,
- Kas ağrıları,
- Mide bulantısı,
- Gözde iris iltihabı,
- Kan basıncında artış,
- Akciğer damarlarında tıkanma(Güner 2000).

Büyüme Hormonu

Büyüme hormonu,191 adet amino asitten oluşan ve hipofiz bezinin ön kesiminden salgılanan bir proteindir. Büyüme hormonunun bu bezdeki miktarı 5-10 mg civarındadır. Kana salgılanan büyüme hormonunun, kanda bulunma ömrü 15-45 dk.arasında olup karaciğer tarafından yakalanarak yıkılır. Protein metabolizması üzerindeki etkileri m-RNA sentezini uyararak protein biosentezini hızlandırır. Lipit metabolizması üzerinde ise ya asetil kolin-A'dan yağ asidi sentezini durdurmak ya da yağ asitlerinin lipitlere girişini durdurmak yani lipozisi arttırmaktadır (Üstdal ve Köker 1998).

Büyüme hormonun üretimi yaşlılıkta ve şişmanlıkta azalır (Üstündal ve Köker 1998). Büyüme hormonun faaliyeti yaş faktörüne bağılı olarak 30-35

yaşlarından itibaren azalır ve 80-85 yaşlarına kadar bu azalma devam eder (Baysaling 2000).

GH proteinlerin kas hücrelerinin içine giriş süratini arttırarak kas büyüme oranını arttırır. Ayrıca IGH-1hormonunu uyarır bu ise GH'ın yağ hücrelerindeki yağları taşımasını sağlar (Cerit 2016).

Büyüme hormonu sporcular tarafından kas kitlesini ve kuvvetini arttırmak için kullanılır. Kullanımı genellikle anabolik steroidlerle kombine olarak veya steroidlere alternatif olarak yapılmaktadır (Atasü 2004). GH kullanımının kassal performans gelişimi üzerine olumlu bir etkisi olmadığı konusunda birçok araştırma mevcuttur (Cerit 2016).

Vücut geliştirme sporunda yüksek şiddetli antrenmanlar sonucu kas grupları hasar görmektedir. GH ise nükleid asit sistemini aktif hale getirerek hasar gören kas gruplarına göndermekte ve onarımını hızlandırmaktadır (Baysaling 2000).

Uzun süreli GH alımı kan şekerini düşürür, insülin seviyesini yükseltir, kalbi büyütür ve vücut yağlarını arttırır. Yüz, baş ve ellerdeki kemiklerin aşırı büyümesine (acromegaly), kalp kası hücrelerinin bozulmasına ve inflamasyonun(iltihaplanma), sinir sistemi dokularının hasarına, kemiklerin zayıflamasına, artrit, kalp hastalıklarına, insülin direncine ve carpal tünel sendromuna neden olur. Bu yan etkiler GH'ın yüksek dozlarda ve uzun süre alımında meydana gelir (Cerit 2016). Büyüme hormonunun genellikle görülen yan etkileri şunlardır:

- Puperte öncesinde gigantizm,
- Puperteden sonra acromegaly,
- Eklem ve bağ problemleri,
- Alt çenenin ve dilin büyümesi,
- İç organların anormal büyümesi,
- Troid aktivitesinde azalma,
- Derinin kalınlaşması,
- Vücutta sıvı birikimi,

- Kas zayıflığı,
- Kan lipidlerinde artış,
- Şeker hastalığı,
- Kalp hastalığı,
- Kan basıncında artış (Güner 2000),
- Terlemede artış (Atasü 2004).

İnsülin Benzeri Büyüme Faktörü

İnsülin benzeri büyüme faktörü (IGF-1) protein sentezini uyarır ve kas hücrelerinin yıkımını azaltarak kas kitlesinin artışına ve deri altı yağ yüzdesinin azalmasına neden olur (Atasü 2004).

IGF-1 büyüme hormonuna bağımlı serum büyüme faktörü olup hücrel süreçleri uyarır (DNA replikasyonu, RNA ve protein sentezi), böylece kas kitlesinin artışına ve yıkımın azalmasına neden olur (Önen 2014).

İnsülin benzeri büyüme faktörü (IGF-1) genellikle lokal kullanımda maximum etki gösteren ve spesifik hücrelerde büyümeyi uyarın, primer aminoasit dizilimleri benzeyen küçük peptidlerdir. Yapısal ve fonksiyonel olarak growth faktörler ailesi içinde yer alır. Kısmen büyüme hormonuna bağımlı ve GH'nın anabolik ve mitojenik etkilerinden birçoğuna aracılık eden peptid grubudur (Çolak 2007). İnsülin benzeri büyüme hormonunun etkileri şunlardır:

- Kan şekerinde düşme,
- Acromegaly (el, ayak ve çenenin aşırı büyümesi),
- Baş ve eklem ağrısı,
- Kas zayıflığı,
- Kalpte e iç organlarda büyüme,
- Eklem ve bağ dokusu problemleri (Atasü 2004).

İnsan Koryonik Ganotropinive Luteinleştirici Hormon

Hipofiz ön lobundan salgılanır. Glukoprotein yapısındadır. Erkeklerde testislerin testosteron üretimini, dişilerde ise flikllerin östrojen üretimini sağlar (stdal ve Köker 1998). Testosteron LH tarafından stimüle edildiği aman interstisyel leydig hücreleri tarafından salgılanır ve salgılanan LH miktarıyla testosteronun arştı doğru orantılıdır (Arthur ve Guyton 1986).

İnsan karyonik gonadotropini ebeliğin ilk döneminden itibaren salgılanmaya başlayan bir hormondur ve gebeliğin devam etmesinde önemli bir hormondur. Sporcular insan karyonik gonotropinini testilerden doğal testosteronu arttırdığı için kas kitlesini ve gücünü arttırmak için kullanırlar. Sporda kullanımı, erkeklerde yasaklanmıştır. En belirgin yan etkileri erkeklerde memeler büyüme ve kadınlarda adet düzensizliğidir (Atasü 2004).

Adreno Kortikotrofik Hormon

Adrenotrofik hormon beynin n lobundan salgılanır kandaki endojen kortikosteroid düzeyini arttırır. Kortikosteroidlerin anti-enflamatuar etkisi vardır ve ruh halini çok ciddi etkiler (Haulihan 2002).

Adreno kortikotrofik hormonun kullanılması uzun süreli ciddi yan etkilere sebep olabilir. Özellikle yapay formunun kullanımı endojen salınımını baskılar (nen 2014). Sporda kullanımı, hem antrenmanda hem de müsabaka esnasında endojen kortikosteroid seviyesini arttırarak öfori hissi elde etmek amacıyla kullanılmaktadır (Haulihan 2002).

Yan etkilerinden bahsedecek olursak; uyku problemleri, kan basıncında artış, kas erimesi, yaraların geç iyileşmesi, kemik yoğunluğunda azalma, şeker hastalığı, ülser, enfeksiyon riskleri ve bağışıklık sisteminin zayıflamasını sayabiliriz (nen 2014).

İnsülin

İnsülin hormonu pankreasın langerhans adacıklarının beta hücreleri tarafından salgılanan ve glikozun hücre içine girişine yardımcı olarak kan şekerinin düşmesini sağlar (Önen 2014).

Sporla kullanılmama nedeni ise vücutta anabolik süreci artırması, katabolik süreci azaltması, vücut yağ kütlesi azaltarak kas kütlesini arttırdığı için anabolizanlarla birlikte kullanılmaktadır. İnsülin hormonunun sportif performansı arttırdığına yönelik bilimsel çalışmalar çok az sayıda bulunmaktadır (Önen 2014). Diabet hastası sporcular insülin kullanımlarını doktor raporuyla belgelemek şartıyla bu ilacı kullanımlarına izin verilir (Haulihan2002). Bununla beraber hipoglisemi yani kan şekerinin ani düşmesi ki insülin kullanımına bağlı sporcularda görülür, performansı olumsuz etkileyen bir durumdur (Önen 2014). İnsülin hormonunun yan etkileri şunlardır:

- Kan şekerinde ani düşüş,
- Terleme,
- Kalp atım hızında artış,
- Güçsüzlük,
- Koma,
- Baş dönmesi (Atasü 2004),
- Tremor (el titremesi),
- Oryantasyon bozukluğu,
- Konvülsiyon,
- Baş dönmesi (Önen 2014).

Beta-2 Agonistler

Beta-2 agonistler astım tedavisinde kullanılan ilaçların içinde bulunurlar. Maddeler anabolik-androjenik olmayan ancak sistemik olarak kullanıldığında onlara benzer anabolik etki gösteren maddelerdir (Wadler 1994, Ak. Atasü 2004). Beta-2 Agonist madde olan salbutamol'un egzersiz esnasında artan ve hem merkezi sinir

sisteminde hem de periferik yorgunluğa sebep olan amonyağı azalttığı bilinmektedir (Matthys 1998).

Bazı Beta-2 Agonistler şunlardır: Bambuterol, Clenbuterol, Fenoterol, Reproterol, Salbutamol, Salmeterol, Terbutaline ve benzeri maddeler (Atasü 2004).

Kullanımları tedavi amacıyla kullanım ayrıcalığı gerekmektedir. Kullanımları tedavi amaçlı kullanım gerektirmesine rağmen ve beta-2 agonistler kısmi dozda solunum yoluyla kullanımı serbest olmasına müsaade edilse bile laboratuvar 1000 g/ml den büyük bir salbutamol konsantrasyonu rapor ettiğinde doping testi sonucu pozitif olarak kabul edilir (Sevim 2007). Sporcu, bu anormal değerin 24 saat içerisinde en fazla 1600 mikrogram dozu aşmamak koşuluyla alınmış salbutamol dozunu tedavi amacıyla aldığı farmokinetik olarak kanıtlamadıkça doping kullanmış kabul edilir (Önen 2014). Beta-2 agonistlerin yan etkileri şunlardır:

- Titreme,
- Yorgunluk,
- Huzursuzluk,
- Sinirlilik,
- Uyku bozukluğu,
- Mide bulantısı,
- Baş ağrısı,
- Kan basıncında artış,
- Kalp atış hızında artış,
- Kalp ritim bozuklukları,
- Kas krampları (Atasü 2004).

Hormon Agonistleri ve Modölatörleri

Kadınlarda kısırlık ve meme kanseri tedavisinde kullanılan bu maddeler erkek sporcularda testosteronu arttırıcı olarak kullanır ve tamoxifen ise anti-östrojenik bir madde olup yoğun testosteron kullanan erkeklerde jinekomastiyi yani erkeklerde meme büyümesini önlemek için kullanılır(Önen 2014). Anti-östrojen olan aromataz

inhibitörleri olan clomiphen, tamoxifen, cyclofenil, erkekler için kullanımı yasaklanmış ilaçlardır (Önen 2014).

Maskeleyici Ajanlar

İdrar söktürücü kullanma probenesid ve benzeri maddelerle böbrekten doping maddesinin idrarla atımını engelleme, epitestosteron vererek testosteron ve epitestosteron tespiti engel olmak, doping kontrolünü zorlaştıran maddelerdir ve bu maddeler maskeleyici olarak isimlendirilir kullanımı yasaktır (Wagner 1989). İdrar söktürücüler böbreklerden sodyum ve buna bağlı olarak su atılımını sağlayan maddelerdir (Arthur ve Guyton 1996). Bu maddelerin sportif performansı doğrudan etkilemezler. Sporda kullanım amacı sıklet sporlarında kilo düşmek amacıyla ve konunun başında açıkladığımız gibi kullanılan doping ilaçlarını idrar sıvısının atımını artırmasıyla madde konsantrasyonunu azaltması ve doping maddesinin tespiti zorlaştırması amacıyla kullanılır. Her iki şekilde kullanılması da spor etiğine uymayan davranışlardır (Önen 2014). Maskeleyici ajanların yan etkileri şunlardır:

- Aşırı sıvı ve ağırlık kaybı,
- Hemokonsatrasyonda kayıp,
- Sıvı elektrolit dengesinin bozulması,
- Eskraselüler sıvıda potasyum artışı ve dolayısıyla alkaloz,
- Böbrek fonksiyon bozuklukları,
- Kalp ritim bozuklukları,
- Hiperkalsemi,
- Hipokalsemi,
- Ürik asit artışı ve gut hastalığı,
- Geçici sağırılık,
- Kusma, ishal, karın ağrısı,
- Kas krampları yorgunluk,
- Kas gücünde azalma(Güner 2002).

Alkol

Alkol, birincil hedef olarak santral sinir sistemi organlarını etkileyen iki karbonlu basit bir moleküldür (Kurdak 1996). Alkol meyve, sebze ve tahılların fermantasyonu sonucu üretilir (Önen 2014). Beyinde ve sinir sisteminde aktiviteyi azaltarak gevşeme ve rahat olabilmek için kullanılır (Atasü 2004). Alkol içildikten hemen sonra kana karışmaya başlar ve yoğunluğu 20 dakika içinde belirgin bir şekilde yükselir. Aç karnına içilen alkolün kana karışma hızı daha yüksektir. Kısa süreli alkol alımı ile sportif performans arasında ilişki incelendiğinde alkolün ergojenik bir yardım olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

Sporcular alkolü müsabaka öncesinde el titremelerini azaltmak, heyecanlarını bastırmak, kendine özgüvenlerini arttırmak için kullansalar da, alkol kullanımının sporcular üzerinde olumsuz etkilerini göz önünde bulundurmamak zorundayız. El-göz koordinasyonunun bozulması, reaksiyon zamanının gecikmesi, koordinatif uyum gerektiren hareketlerin bozulması, kan şekerinin düşmesi ve aerobik verimin düşmesini olumsuzluklar arasında sayabiliriz (Champe 1997, Akt Önen 2014).

Alkol yani etanol kullanımı belirli spor branşlarının müsabakalarında yasaklanmıştır. Tespiti nefes ve kan analizi yoluyla yapılır. Her bir federasyon için doping eşik değerleri aşağıda belirtilmiştir (Sevim 2007).

- Havacılık sporları (FAI) (0.20 g/L)
- Okçuluk (FITA,IPC) (0.10 g/L)
- Otomobil Sporları (FIA) (0.10 g/L)
- Gülle Yuvarlama Sporu (CMSB,IPC) (0.10 g/L)
- Karate (WFK) (0.10 g/L)
- Modern Pentatlon (UIPM) (0.10 g/L)
- Motosiklet (FIM) (0.10 g/L)
- Powerboating (UIM) (0.30 g/L)

Alkolün yan etkileri şunlardır:

- Uzun süre kullanımda alışkanlık,
- Denge bozukluğu,
- El kol kompleks koordinasyon bozukluğu,
- Saldırgan ve agresif davranışlar,
- Karaciğer fonksiyon bozuklukları (Güner 2002).

Beta Bloke Ediciler

Beta-bloke ediciler böbreküstü bezinden salgılanan katekolamin (adrenalin ve oradrenalin) etkilerini azaltan maddelerdir (Önen 2014). Yüksek kan basıncı ve kalpte ritim bozukluklarının tedavisinde kullanılır (Atasü 2004).

Sporda kullanım amacı ise kalp atım hızını düşürmek, sinirliliği gidermek, heyecanı azaltmak, konsantrasyon gücünü arttırmak amacıyla kullanılır (Akgün 1996)). Genellikle motor sporları, okçuluk, kayakla atlama ve bowling branşlarında kullanımı yaygındır (Güner 2002). Beta-blokerlerin yan etkileri şunlardır:

- Uykusuzluk,
- Fiziksel verimde düşüş,
- Yorgunluk,
- Kâbus görme,
- Depresyon,
- Kalp atım hızında azalma,
- Kan basıncında düşme,
- Dolaşım bozukluğu,
- Akciğer hava yolları spazmı,
- Astım,
- Mide bulantısı,
- Kusma,
- Kan şekeri düşüklüğü,
- İmpotans (Güner2002).

Yasaklanmış Yöntemler

Kan Dopingi

Kan dopingi sporcuya alyuvar ve benzer kan ürünlerinin verilmesiyle uygulanan bir yöntemdir. Kan dopingi aerobik enerji ihtiyacı yüksek büyük kas gruplarının uzun süre dayanıklılığını arttırmak için özellikle kros kayağı, bisiklet, kürek, uzun mesafe koşuları gibi branşlarda kullanılır (Atasü 2004).

Kan dopinginin amacı sporcudan veya başka bir bireyden alınan kandaki hemoglobin seviyesini yapay olarak arttırarak sporcuya tekrar verilmesiyle sporcunun performansının arttırılmasıdır (Güner2002).

Kan dopingde sınırlayıcı faktör metabolik kapasitedir. Sporcudan alınan kandaki hemoglobin ve alyuvar değerleri ne kadar yüksek olursa olsun sporcunun hücrelerindeki oksijen kullanma kapasitesi antrenmanlarla geliştirilmesi ise kan dopingi uygulaması amacına ulaşamaz (Güner 2002). Kan dopinginin yan etkileri şunlardır:

- Viral ve bakteriyel enfeksiyonlar,
- Akut hemolitik,
- Damar içi pıhtılaşma,
- Kan uyuşmazlığı,
- Hava emolisi,
- Alerjik reaksiyonlar,
- Anaflaktik şoklar,
- Kalp krizi riskinde artış,
- Ateş (Güner2002).

Yapay Hemoglobin Ürünleri

Hemoglobine benzeyen maddelerin bilimsel araştırmalar sonucu üretilmesiyle ortaya çıkmış perflouro kimyasallarıdır. Kan hastalıklarının tedavisinde kullanılan maddelerin sporcular tarafından kullanılması ile uygulanan 1999 yılında yasaklanmış

doping metodudur (Gaudard ve ark 2003, Akt Güner 2002). Yapay hemoglobin ürünlerinin yan etkileri şunlardır:

- Vazokonstriksiyon,
- Kan basıncında artış,
- Kalp atım hızında artış,
- Anaflaktik reaksiyon,
- Mide bulantısı,
- Baş ağrısı,
- Ateş (Atasü 2004).

Gen Dopingi

Gen dopingi, atletik performansı artırma kapasitesi olan genlerin, genetik hücrelerin veya genetik elemetleri, hastalığı tedavi etme amacı olmadan kullanılmasıdır (WADA 2003).

İnsan genom projesinin tamamlanması tedavisi çok güç olan birçok hastalığın tedavisinde önemli avantajlar sağlamıştır (Houlihan 2002). Tedavi amaçlı üretilen büyüme hormonu (GH), insülin benzeri faktör (IGF) gibi hormonları artırmaya yönelik yapılacak genetik uygulamaların sportif performansı arttırmaya yönelik kullanılması dışarıdan hormon vermekten daha riskli olduğu düşünülmektedir. (Houlihan 2002). Bu nedenle Dünya Anti-Doping Ajansı (WADA) bu tür uygulamaları doping olarak kabul etmektedir (WADA 2003).

1.4.Etik

Etik sözcüğü Yunanca “ethos” kelimesinden gelmektedir. Eski Yunanca ’da ethos insanların yasadıkları yer ile gelenek, görenek, alışkanlık ve bir kişinin yaratılış öz nitelikleri gibi anlamlar taşımaktadır. Etiğin sözlük anlamını ele aldığımızda kısaca “ahlaki prensipler sistemi, ahlak prensipleri, ahlak ilmi, ahlak sistemi, ahlakiyat” diyebiliriz (Eröz2007).Etik, son yıllarda tüm dünyada yaşanan çevre ve tıp sorunlarının artışına bağlı olarak adından daha sık söz ettiren bir kavramdır. Ülkemizde ise siyasette ve basın yayın organlarında da kullanıldığı gözlenmektedir.

Siyaset adamlarının seçim dönemlerinde verdikleri sözleri tutmamaları, hatta verdikleri sözün tam aksi davranışlar sergilemeleri, siyasette etik sorunlardan sadece bir kaçını içermektedir. Özel televizyon kanallarında daha fazla izleyici çekebilmek için “özel yaşamın gizliliği” ilkesini açıkça ihlal eden yayınların yapılması, daha sık basın yayın etiğinden söz edilmesine neden olmaktadır. Tartışmalarda “etik” sözcüğü kadar “ahlak”, sözcüğü de ile birlikte geçmekte, bu iki sözcük neredeyse eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Yoncalık ve Gündoğdu 2007).

Ahlak; yanlış ve doğrunun, iyi ve kötünün, erdem ve kusurun yapabildiklerimizle yapamadıklarımızın sonuçlarını değerlendirmektir. Etik kavramı, ahlakı içine alarak insan davranışlarını değerlendirmede evrensel ilkeler koymaya çalışmaktadır (Özbek 1999).

Etik değerler kişisel düşünceler ve öncelikler ile karıştırılmamalıdır. Etik kararlar diğer insanları oldukça etkiler. Kişisel düşünceler ve öncelikler etik kararlar kadar etki yapmaz. Etik kararların sosyal etkileri bulunmaktadır. Etik, karar verecek olanların hareketlerinin diğer insan gruplarını ve bireyleri nasıl etkileyebileceğini düşünmelerini sağlar (Güzel ve ark 2006). Bu nedenle etiğin en genel anlamda, kişilerin ilişkilerinin ve eylemlerinin bilgisini edinmeye çalıştığını söyleyebiliriz. Söz konusu bilgiler toplumdan topluma değişmeyen, olsa olsa ilgili oldukları şeylerin yapısına bağlı olarak, kesinliklerindeki farklılıklardan bahsedilebilir. Bu anlamda etiğin ne olduğuna bakacak olursak; çeşitli ahlaklardan bağımsız olarak, kişilerin yapıp etmelerine, davranış ve hareketlerine ilişkin, eylemin felsefi bilgisi olduğunu görürüz. Eylemde bulunmanın insanın bir yapı özelliği olduğu ve kişilerin yaşamlarında sürekli olarak eylemde oldukları göz önünde bulundurulursa, eylemin etik için önemi; her eylemin yöneldiği kişilerin ve yapıldığı koşulların çeşitliliği hesaba katıldığında ise karmaşıklığı açıkça görülür (Tepe 1992). Eylem etik ilişkide değerlendirilen, bir insan ya da bir insan grubunun durumudur. Durum derken dile getirilmek istenen, bir insan ya da bir grubun bir “an”daki koşullarının bütünüdür (Öngel 1997).

1.5. Spor Etiği

Kişinin “rol”üyle ilgili her davranış, temelini etik bir ilişkide bulur; Etik; kişinin yaşarken her yaptığı, bütün arka planıyla birlikte bir davranış, yani eylemdir (Kuçuradi 1994).

Günümüzde spor ise; sosyal, fizyolojik, psikolojik ve zihinsel işlevi olan, kültürel ve ahlaki bir olgu olarak kabul görmektedir (Kalfa ve ark 2006). 21. yüzyılda dünya sporunda Fair-Play kelimesi ön sırayı almıştır. Bu açıdan oyunu oynayarak kazanmak bütün oyuncuların ortak amacı olduğunda bir Fair-Play davranışından söz edilebilir (Orhun 1992). Olimpizm düşüncesinin içinde yatan mükemmel insanı oluşturma ile beraber yiğitlik, kendini aşma, yüce ruhluluk, bilgelik, ölçünlük ve özgürlük, bu özelliklere ilişkin olarak sportif erdemi bir yaşama ilkesi olarak buluruz (Erdemli 1992). Bu kelimenin anlamını açıklamak için ciltlerce kitap yazmak gerekir. Ancak kısaca sporda centilmenlik diyebiliriz. Sporu yapanlarda, yaşışmaları seyredenler de hareketlerini, spor etiği açısından ahlak kurallarına ve Olimpizm felsefesine uygun olarak düzenlemelidirler. Bunun için küçük yaştan itibaren Fair-Play davranışını benimsemeli, Olimpizm felsefesini kavramalıdır. Ayrıca sportif müsabakalarda, branş farkı gözetilmeksizin Fair-Play’e uygun hareket eden sporcular araştırılmakta ve bunlar ödüllendirilmektedir (Erdem 2002).

Olaya sporda etik değerler anlamıyla bakılırsa; Fair-Play kavramı, insanın yüksek ve evrensel değerlerini kapsar. İnsanın yüksek değerele ulaşması, insan olmanın en son basamağıdır (Orhun 1992). Bu aşama sportif erdem açısından ele alındığında olimpizm düşüncesiyle özdeşleşir. Ulusal ve kişisel kimliğinden sıyrılmış olarak olimpiyat atmosferine girmiş bulunan sporcu, olimpiyat idealinin değerlerini ve normlarını kendi kişiliğinde özümseyerek yeni bir şahsiyet oluşturarak davranış ve tutumunu belirleyecektir. Yaşışma şartlarının eşitliğinde, hakça ve dürüst bir davranışta olacak, kurallara riayeti içgüdüsel bir dürtü gibi görececek, rakibe saygıyı ve haksız avantajlardan kaçınmayı hayat prensibi olarak algılayacaktır. Ödülü; bir amaç değil, sportif ortamda bir sembolik temsil değerleri olarak görecektir. Kazanmak kadar, erdemli olarak kazanmanın öneminin bilincinde olacaktır. Olimpizm idealinde her

şeyin ve her değerın doğal güzelliğinin esas olarak değerlendirildiği; insanın insan olarak varlığının ve fiziksel sınırlarının geliştirilmesinin önemli olduğu, doping yoluyla mekanik bir robot gibi performansın artırılmasında bilimsel ve teknolojik gelişimin kullanılarak, sporcunun kendi fiziki sınırları ve gücü dışında, yarışırılmasının anlamlı görülmediği sporcularca ve ilgililerce kavratılacaktır. Çünkü bu şartlarda yarışan sporcu değil, bilim ve teknoloji olacak, sporcu amaç olmaktan çıkıp, bu buluşların uygulandığı bir araç olacaktır. Olimpizm idealinin odağındaki insan, bir değer olma noktasından ayrılarak, üzerinde deneyler yapılan kobaylığa indirgenecektir. İnsani yüksek değerlerin yarışırılma ideali olan olimpiyat atmosferinde, onun tabii ortamında, tabii şartlarında ve tabii kişilerce oynanarak kazanılmış ve ödüllendirilmiş olmaktan uzaklaşıp, dürüst olmayan bir ortamda suni değerlerin yarışırılması anlamını taşıyacaktır (Öngel 1997).

Hâlbuki dürüst davranan bir oyuncu rakip oyuncuyu bir düşman olarak değil, onu oyunun oynanması için gerekli bir öge olarak değerlendirmeli, kural ihlallerini de ahlak dışı bir olay olarak görmelidir. Bu, eylemin yapılması açısından ideal bir davranış, yapılmaması gereken onurlu bir tutumdur (Öngel 1997).

Dürüst oynanan bir oyunda rakip üzerinde zor ve şiddet kullanılmamalıdır. Yenilen rakibe saygı duyulmalıdır. Çünkü bu insan onuruna karşı duyulan bir saygıdır. Onurlu ve başarılı bir rakiple yarışmak ve yenmek kişisel onur yönünden de yücelme anlamı taşır (Öngel 1997).

Spor genellikle bir irade ve toplumsallaşma ekolü olarak kabul edilir. İrade diyoruz; çünkü karakter oluşumunda bir araç olur. Dayanıklılığı sınırlar ve tüm bedensel yetenekleri hareket geçirir. Kuralları sertlik ve kesinlikleri ölçüsünde uygulandıığında spor etkinliği kuralcı bir boyut kazanır. Zira güçlenme istek ve zevki, kendisini aşma arzusu, yenen ya da yenilen rakibe saygı, bireyin ortaklaşa çalışma arzusu, benliğini içinde eritip yok ettiğı bir alçak gönüllülük, çok hızlı bir koşunun, bir atlama çitasının geçilmesinin ve en uzağı atmanın oluşturduğu dosimoloji öğeleri dürüstçe teslimiyet gerektirir (Tiryaki 1991). Halbuki bunların doping yoluyla dışarıdan suni bir biçimde etkilenmesi, kendisini ve başkalarını aldatmasıdır (Akgün 1991). Kendisine duyulan güveni istismar etmesi ve hak etmediğı şeylere sahip

çıkması şeklinde algılanmalıdır. Güven ise, etik kişi değerlerini bilen bir kişinin, ilişkide olduğu diğer kişilerin birçok eylemini doğru değerlendirmesi sonucu, o kişinin değersiz bir eylemde bulunmasından edindiği bilgiye dayanan, onun değersiz bir eylemde bulunamayacağından emin olmasının yaşattığı yaşantıdır (Kuçuradi 1996).

“Sporda Fair-Play ve adalet olguları esastır. Oysa zirve sporunun bir neticesi olan doping sorunu bu ilkeleri zedelemektedir. Doping birçok problemleri beraberinde getirmiş ve hatta çok sayıda sporcunun ölmesine yol açmıştır” (Bozkurt ve ark 2006).

Yarışmalarda taraflardan birisi haksız kazanç sağlayacak bir uygulama yoluna giderse doğal olarak bu iyi niyetten, doğru davranıştan uzaktır. Dolayısıyla doping sporda eşitliği bozan bir uygulamadır (Ergen 1991a). Bu nedenle sporculuk prensiplerine; sportmenliğe ve centilmenliğe aykırıdır. Bu değerlere, sportmenliğe ve centilmenliğe insan açısından bakıldığında, bunlar etik ilişkilerde belirli eylem ve yaşantı olarak karşımıza çıkar. Buna göre etik değerlerin iki türünden; etik kişi değerlerinden ve etik ilişki değerlerinden söz edilebilir. Birincilerine dürüst, saygılı, güvenilir olma gibi kişi özellikleri; ikincilerine saygı, sevgi, güven, minnet gibi değerlilik yaşantıları örnek verilebilir (Kuçuradi 1996).

Sporda doping ajanlarının kullanımının sağlıksız, spor ahlakına aykırı bulunduğunu ve onun için sporcuların fiziksel ve spiritüel sağlıklarını, onların centilmenlik ve yarışma değerlerini, sporu bir ünite olarak korumayı, spora katılanların hangi düzeyde olursa olsun haklarını korumayı göz önünde bulundurmak gerekirse (Akgün 1991), doping bir milletin yasalarını zorlamadır ve doping kullanan suçlu işlemi görmelidir. Aynı anlamda IFBB'nin kurallarının açıklıkla zorlanması da söz konusudur. Aynı zamanda sporda doping kullanımı etik değerlerin zedelendiği ahlaksız bir davranıştır Ayrıca doping uygulaması, ilgili herkese karşı yapılmış bir ayıp olduğu gibi, diğer yarışmacılara da hakaret anlamı taşır. Ayrıca başka bir insan üzerinde deney yapmak insanlık suçu ve ahlaksızlıktır. Olayı organize eden antrenör, hekim ve yöneticiler bu açıdan ahlaki boyutlarıyla değerlendirilmelidir (Öngel 1997).

Hileli yöntemlerle kolay bir biçimde, doping yoluyla zirveye çıkma arzusu günümüzde amacına ulaşmamakta ayrıca bu hileli yöntemlerin sporcunun onurunu çıkarlarına alet etmesiyle onu rezil duruma düşürdüğü görülmektedir. Yetişen şampiyonlar sahte, kırılan rekorlar suni, ulaşılan zaman ve mesafeler spor etiği dışı davranışlar barındırmaktadır. Bu anlamda etik ilişkinin ana özelliği de, olaylar zinciri içinde kişilerce yaşanan bir değerler ve değerlilik ilişkisi olması eylemleridir (Kuçuradi 1996).

Unutulmamalıdır ki spor ahlakının bittiği yerde, çıkar başlar. Menfaatler uğruna vücutlarını yanlış ve hakkı olmadık biçimde kullananlar, bunun bedelini bedenleriyle ve sağlıklarıyla öderler (Sökmen 1994). İdeal sporcu ve insan olmanın değeri; insani ölçülerde, spor etiğine uygun olarak yarışmak, kazanmak ve rekorlar kırmakla anlam kazanacaktır (Öngel 1997).

Ancak acı olarak görünen o ki; ne pahasına olursa olsun kazanmak isteyen bir sporcu, haksız kazanç elde etmek için tahrik olacak, spor yönetim organları ve olimpiyat ideal etiğini ihlal edecektir. Bu sporcunun davranışı kendi kişisel ahlakı ile tutarlı olsa bile, sportif yönetim kuruluşları tarafından ortaya konulan etiğe göre aykırıdır. Sporcuların rekabet avantajı kazanmak için ergojenik maddeler dâhil olmak üzere, mevcut herhangi bir aracı kullanması kabul edilebilir mi? Bu sorunun basit bir cevabı yoktur ve ergojenik maddelerin kullanımını çevreleyen etik konular yıllarca tartışmaya açık bir konu olacaktır. Sports Illustrated dergisi tarafından yapılan bir ankette sporculara, “kazanmak garantisi ile saptanamaz bir yasaklı maddeyi kullanır mıydınız?” sorusu sorulduğunda, %98’inin evet yanıtını verdiği, yine aynı sporculara “ölümle sonuçlanacak olsa bile, beş yıl süreyle kullanıp kazanmaları için izin verilirse yasaklı maddeleri kullanır mıydınız?” sorusu sorulmuştur. İnanılmaz bir şekilde katılımcıların %50’den fazlasının hala evet yanıtı verdikleri tespit edilmiştir. Smith ve Perry, dünya rekorunu kırmaya devam etmek için insan performansının sınırlarını zorlamanın ince yolları olmalıdır düşüncesiyle birçok sporcunun ergojenik ilaçları başarılı rekabetin önemli bir bileşeni olarak gördüklerini bulmuştur. Çünkü rekor kıran birçok sporcu bu maddeleri kullanıyor olabilir. Bazı sporcular arasında hâkim olan tutum ise diğer sporcularla adil rekabet

için bunların kullanması gerektiğidir. Ergojenik maddelerin kullanımının yok olma durumu pek mümkün değildir. Sporcular branşlarında çok iyi olmak için, pek çok etik olmayan yol bulmaya devam edecektir. Bu durum, nükleer silahlanma yarışına benzer gibi görünmektedir. Diğer önemli bir konu da yasadışı ve yasaklanan besin takviyelerinin kullanımının etik olup olmadığıdır. Dünya Anti-Doping Kodu spor performansını arttırıcı potansiyele sahip, sporculara zararlı olabilecek veya spor ruhuna aykırı maddeleri yasaklamaktadır. Koda göre birçok besin takviyesi bu özelliklerin altına düşebilmektedir. Sporcuların performansını arttırabileceği için bu maddelerin etik olup olmadığını sorgulamalıdır. Besin takviyelerinin performansı arttırdığı bulunursa, kullanım sınırı ve yasaklama getirilmeli midir? Bu konu canlı bir tartışma konusunu olarak bilimsel toplantılarda ve tüm dünya sporu kapsamında olmalıdır (Manore ve ark 2009).

Kanunlar henüz yasaklamış olmasa da ve etik olarak ahlak dışı ilan edilmese de besin takviye ürünlerinin kullanılması ya da kullanılmasının tavsiye edilmesi, performans üzerinde olumlu etkisi bulunmasa bile ekonomik açıdan zarar verdikleri için sosyal etik ilkelerine aykırı olmalıdır (Yalçınkaya 2016).

2. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, araştırmada kullanılan model, evren ve örnekleme, verilerin ve veri toplama aracının özellikleri, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının sonuçları, verilerin uygulanması, verilerin istatistiksel analizi ve değerlendirilmesi konularına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma desenleri ile değerlendirilmiştir. Araştırmada görüşme yöntemi kullanılmıştır. Karakteristik özellikleri gereğince nitel araştırmalar, eğitsel problemlere farklı bakış açıları ile farklı çözümler getirmekte, eğitim araştırmacılarına problemin sadece niceliksel yönlerinin görüldüğü pencereden değil de, alternatif olarak niteliklerinde görüldüğü pencereden görme fırsatını vermektedirler (Işıkoğlu 2005). Nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama yöntemi görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek 2006). Çünkü bu yöntemin en belirleyici özelliği, görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarmaya yaraması ve daha derin bilgi edinme esasına dayanmasıdır (Kuş 2003). Ayrıca görüşme yöntemi, insanların gerçekliğe ilişkin algılarına, anlamlarına, tanımlarına ve gerçeği inşa edişlerine vakıf olmanın iyi bir yolu ve aynı zamanda başkalarını anlamak için kullanılan en güçlü yöntemlerden biridir (Punch 2005). Nitel verileri toplamak amacıyla hazırlanan “Görüşme Formu”nda, yarı yapılandırılmış 6 açık uçlu soru yer almıştır (EK-B). Alan çalışmaları sırasında alan yazın sürekli okunmuş ve bu okumalar süreç içinde başlayan nitel çözümleme için araştırmacıya çerçeve oluşturmuştur. Nitel veriler, araştırmaya katılan 14 Vücut Geliştirme Sporcusu ile yapılan yüz yüze görüşme sonrasında, 50 sayfadan oluşan yazılı doküman hâline getirilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

“Vücut Geliştirme Sporcularının Doping Kullanımına Yönelik Görüşlerinin Spor Etiği Bağlamında Değerlendirilmesi” başlıklı tez projesi Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 24/01/2017 tarih ve 3/14 sayılı kararı ile tez olarak hazırlanmasına ve Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nin

09/02/2017 tarih ve 9 sayılı Etik Kurulu kararı ile Etik Kurul Yönergesine uygunluğuna oy birliği ile karar verilmiştir (EK-C).

Araştırma grubunu, vücut geliştirme branşında uluslararası müsabakalara katılmış 14 elit vücut geliştirme sporcusu oluşturmuştur.

Görüşme yöntemi, örneklem büyüklüğü üzerinde önemli sınırlılıkları beraberinde getirmektedir. İlk olarak, bu tür araştırmalar genellikle araştırmacıların kendileri tarafından tek başına gerçekleştirilmektedir. Çok az durumda birden fazla araştırmacı bulunabilir. Birden fazla araştırmacının bulunduğu durumlarda bile, görüşme verilerinin toplanması için gereken zaman, enerji, organizasyon ve para örneklemin sınırlı tutulmasını gerektirir. İkinci olarak, görüşme yoluyla elde edilen verilerin yoğunluğu ve çokluğu da bu seçimde rol oynar. En az yarım saatten başlayıp birkaç saate yayılabilecek bir görüşme kaydının, yazıya dökülmesi, yazıya dökülen bu görüşme metninden veya veriden araştırma problemine ilişkin anlamlı temaların çıkarılması, nitel araştırmalarda yaygın olarak karşımıza çıkan çalışma biçimidir. Bu nedenle, hangi yöntem seçilirse seçilsin, örneklem büyüklüğü nicel araştırmadaki büyüklüğe ulaşamaz (Yıldırım ve şimşek 2006). Sonuç olarak gerçekleştirilen bu çalışma, İstanbul'daki bazı vücut geliştirme sporcularını kapsamakta olup, dolayısıyla sınırlı sayıda bir katılımcı grubunun görüşlerini yansıtmaktadır. Araştırma sonuçlarının genellenebilirliği, araştırmanın gerçekleştirildiği yer bakımından sınırlılıklara sahiptir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak araştırma kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve “Görüşme Formu” kullanılmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde kişisel bilgi formu ile ve görüşme formuna yönelik bilgilere yer verilmiştir.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formunun Hazırlanması

Kişisel bilgi formu, vücut geliştirme sporcuları hakkında bilgi toplamak amacıyla geliştirilen 6 sorudan oluşmuştur (EK-A). Bunlar; vücut geliştirme sporcularının cinsiyeti, yaşı, kaç yıldır vücut geliştirme sporu yaptığı, öğrenim durumu, milli olma sayısı, uluslararası müsabaka sayısı ifadeleridir.

2.3.2. Görüşme Formunun Hazırlanması ve Geçerlik-Güvenirlik Çalışması

Görüşmenin, nitel araştırmalarda kullanılan en yaygın veri toplama yöntemlerinden biri olmasının nedeni bireylerin düşüncelerini, görüşlerini, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarma yönünden oldukça güçlü olması ve iletişimin en yaygın biçimi olan konuşmayı temel almasıdır. Bu yönüyle yazmaya veya doldurmaya dayalı testler ya da anketlerde var olan sınırlılığı ve yapaylığı ortadan kaldırır (Yıldırım ve Şimşek 2006). Bu nedenle araştırmanın amaçlarının en iyi görüşme formu yöntemiyle aydınlatılabileceği düşünülmüştür. Belirlenen görüşme türünün gerçekleştirilebilmesi için görüşme formu oluşturulmuştur. Bu formun geliştirilmesi için izlenen aşamalar aşağıda verilmiştir.

1. Araştırmanın nitel alt problemleri analiz edilmiş ve bu alt problemlerin cevaplanabilmesi için ne tür verilere ihtiyaç olabileceği değerlendirilmiştir. Görüşmede yöneltilecek sorular, görüşülecek bireylerin kolayca anlayabilmesi için açık ve belirgin bir biçimde ifade edilmiş, genel ve soyut sorular olmamasına dikkat edilmiş, kısa cevaplara neden olabilecek soru türlerinden oluşmamasına özen gösterilmiş ve 11 maddeden oluşan soru havuzu oluşturulmuştur.
2. Görüşme formu alanında uzman öğretim elemanlarının görüş ve değerlendirmelerine sunulmuş, uygulanacağı örnekleme benzer 3 vücut geliştirme sporcusu ile görüşme yapılarak tepkileri alınmıştır. Yapılan deneme sonunda, görüşme formunun işler olduğu görülmüş ve belirlenen sorulardan araştırmanın amacına hizmet eden en iyi 6 soru seçilmiştir.

Görüşme yönteminin temel boyutları olan görüşme formunun hazırlanması ve test edilmesinden sonra, görüşmeler ayarlanmış, hazırlıklar yapılmış ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bunların her biri, dikkatle üzerinde durulması gereken, geçerli ve güvenilir veri toplamada oldukça önemli yeri olan aşamalardır (Yıldırım ve Şimşek 2006).

Araştırmacının araştırma alanına olan yakınlığı, yüz yüze görüşmeler yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplaması, toplanan verileri ayrıntılı olarak rapor etmesi ve görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermesi nitel araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2006).

Miles ve Huberman'a (1994) göre, içerik analizi yönteminin güvenilirliği özellikle kodlama işlemine bağlıdır. Temaların belirlenmesi ve açık seçik olarak tanımlanması en önemli aşamadır. Temaların yorumlanmalarının araştırmacıdan araştırmacıya ya da iki farklı zamanda değişmemesi, nesnelliğin bir şartı olan güvenilirliği sağlar. Belgenin değişik araştırmacılara verilerek hesaplanan güvenilirlik katsayısı aynı belgenin iki farklı zamanda aynı kişilere verilmesinden daha iyi sonuç verir. Bunun nedeni, araştırmacılar arasındaki güvenilirlik katsayısı yüksek olduğunda, zaman açısından güvenilirlik katsayısının da yüksek olmasıdır (Akt Tavşancıl ve Aslan 2001). Bu nedenle, toplanan veriler üç ayrı uzmana verilmiş ve her birinden elde edilen sonuçlar arasındaki korelasyon hesaplanmıştır.

Verilerin güvenilirlik hesaplaması Miles ve Huberman (1994)'ın formülü ile gerçekleştirilmiştir (Akt Tavşancıl ve Aslan 2001):

$$Uzlaşma\ Yüzdesi = \frac{\text{Görüş Birliği Sağlanan Kod (Tema) Sayısı}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı Sağlanan Kod (Tema) Sayısı}} \times 100$$

Kodlamayı yapan araştırmacılar arasındaki uygunluğu test etmeye yönelik olan yukarıdaki formülün sonucunun %70'ten daha yüksek olması beklenmektedir. Formülün uygulanması sonucunda, uzmanların önerdiği 30 koddan 27'si onaylanmış, kodlamaların uygunluğu konusunda $27/30 \times 100 = 90$ oranında görüş birliğine varılmıştır. Üzerinde görüş birliği sağlanamayan 3 kod, diğer uygun kodlarla birleştirilmiştir.

2.4. Veri Toplama Araçlarının Saha Uygulama Süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formu, 2018 yılının Şubat ayında araştırmaya katılmaya gönüllü olan vücut geliştirme sporcuları ile birebir görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Yapılan görüşmeler, kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve bu da araştırmacı açısından önemli kolaylıklar sağlamıştır. Öncelikle araştırmacının not alma sorunu ortadan kalkmış, araştırmacı soru sorma ve dinleme işlevlerini daha etkili bir biçimde yerine getirmiştir.

Uygulama sonunda araştırmacı tarafından etik sorunları gidermek için tüm ham veriler saklanmıştır. Bu durum, süreçten sağlanan verilerin ön yargılardan, kanılardan, araştırmacının yönelimlerinden ve kaygılarından ne derece uzak olduğunu kanıtlayabilir.

2.5. Verilerin Toplanması ve Bilgisayar Ortamına Aktarılması

Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları, araştırmacı tarafından kelime kelime yazıya geçirilmiş, düzenlenmiş ve 50 sayfalık bir doküman haline getirilmiştir.

2.6. Verilerin İstatistiksel Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırmanın nitel bölümünde, alan yazın okumaları araştırmacıya süreç içinde başlayan nitel çözümleme için çerçeve oluşturmuştur. Görüşme sonrasında nitel veri setine ulaşmak ve bütünü görmek amacıyla tüm veriler bir araya getirilmiştir. Görüşmeye dâhil edilen 14 elit vücut geliştirme sporcusu, veri setinde “VG1, VG2, VG3...” şeklinde kodlanarak verilmiştir (Çizelge 3.1). Nitel veri setine ulaşıldıktan sonra veri çözümleme sürecine başlanmıştır. Veriler, nitel araştırmanın içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek yorumlanmıştır. İçerik analizinde veriler dört aşamada analiz edilmiştir:

- 1. Verilerin kodlanması:** Çözümleme öncesinde nitel veri seti, araştırmacı tarafından 3 kez kesintisiz, 6 kez de aralıklı zamanlarda okunmuştur. Bu okumalarda uzmanlar, elde ettiği bilgileri inceleyerek, ikişer üçer sözcükten

oluşan anlamlı bölümlere ayırmış ve nasıl bir sınıflamanın yapılabileceği tasarlanmıştır. Okumalar sırasında ortaya çıkan kod, kavram ve temalar kodlama listesinin genel çerçevesini oluşturmuştur. Kodlamaya, kâğıt üzerinde veri setindeki anlamlı veri birimlerine uygun adlandırmalar yapılarak başlanmıştır. Temaların bulunması aşamasına geçmeden önce bazı kodlar yeniden adlandırılmış ya da araştırma sorularıyla ilgisi olmadığı düşünülen kodlar, kod listesinden çıkarılmıştır. Kodlama süreci, herhangi bir bölümde geçen anlam ve derinliği en iyi yansıtan kavramlarla gerçekleştirilerek tamamlanmıştır.

- 2. Temaların bulunması:** Toplanan verilerin kodlanması ve bu kodlara göre sınıflandırılması yeterli olmadığından, ilk aşamada ortaya çıkan kodlardan yola çıkarak verileri, genel düzeyde açıklayabilen ve kodları belirli kategoriler altında toplayabilen temalar bulunmuştur.
- 3. Verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması:** Kodlama ve temaların bulunması aşamaları sonucunda, araştırmacı topladığı verileri düzenleyebileceği bir sistem oluşturmuş, bu sisteme göre verileri düzenleyerek belirli olgulara göre verileri tanımlamış ve ortaya çıkan kavram ya da temaya göre bu bilgileri birbiriyle ilişkili bir biçimde sunmuştur.
- 4. Bulguların yorumlanması:** Araştırmacı, bilgi toplama sürecinin doğal bir parçası olduğundan, yorumlama aşamasında kendi düşüncelerini de belirterek, bulguların açıklanması ve anlamlandırılmasına katkı sağlamış, topladığı verilere anlam kazandırmış, bulgular arasındaki ilişkileri açıklayarak neden-sonuç ilişkisi kurmuş ve elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalar yapmıştır.

Vücut Geliştirme Sporcularının Doping Kullanımına Yönelik Düşüncelerinin Spor Etiği Bağlamında Değerlendirilmesine ilişkin görüşme sorularına verdiği cevaplar, tekrar sıklığına göre frekans ve yüzdelikler hâlinde çizelgelenmiştir (Çizelge 3.1-3.7).

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde verilerin analiz sonuçlarına dayalı bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmada rastgele farklı kategori ve özelliklerden seçilmiş 14 elit vücut geliştirme sporcusu ile görüşülmüştür.

Araştırmanın örneklemini oluşturan vücut geliştirme sporcularının cinsiyetine, yaşına, kaç yıldır vücut geliştirme sporu yaptığına, öğrenim durumuna, kaç kez millî olduğuna ve uluslararası kaç müsabakaya çıktığına göre dağılımı Çizelge 3.1’de verilmiştir.

Çizelge 3.1. Araştırmanın örneklemini oluşturan vücut geliştirme sporcularının cinsiyetine, yaşına, kaç yıldır vücut geliştirme sporu yaptığına, öğrenim durumuna, kaç kez millî olduğuna ve uluslararası kaç müsabakaya çıktığına ve görüşme tarihine ilişkin sayısal dağılımı.

Kodlar	Cinsiyet	Yaş	Kaç Yıldır Vücut Geliştirme Sporunu Yaptığı	Öğrenim Durumu	Milli Olma Sayısı	Uluslararası Müsabaka Sayısı	Görüşme Tarihi
VG1	Erkek	46	20	Lise	7	17	03.02.2018
VG2	Kadın	33	3	Lisans	2	2	03.02.2018
VG3	Erkek	46	30	Lisans	12	15	03.02.2018
VG4	Erkek	51	36	Lise	108	115	04.02.2018
VG5	Erkek	29	10	Lisans	2	5	04.02.2018
VG6	Erkek	39	22	Lisans	2	3	05.02.2018
VG7	Erkek	35	18	Lise	2	8	05.02.2018
VG8	Kadın	38	21	Lisans	3	4	06.02.2018
VG9	Erkek	35	23	Lise	5	12	06.02.2018
VG10	Erkek	39	23	Lise	6	6	07.02.2018
VG11	Erkek	41	27	Lisans	12	15	07.02.2018
VG12	Kadın	33	12	Lisans	2	3	08.02.2018
VG13	Erkek	45	28	Lisans	12	22	08.02.2018
VG14	Erkek	28	10	Lisans	2	3	09.02.2018

Çizelge 3.1’e bakıldığında, görüşmelere katılan vücut geliştirme sporcularının cinsiyet bakımından 3 sporcunun kadın, 11 sporcunun erkek olduğu; yaş bakımından 1 sporcunun 28, 1 sporcunun 29, 2 sporcunun 33, 2 sporcunun 35, 1 sporcunun 38, 2 sporcunun 39, 1 sporcunun 41, 1 sporcunun 45, 2 sporcunun 46, 1 sporcunun 51 yaşında olduğu; kaç yıldır vücut geliştirme sporu yaptığı bakımından 1 sporcunun 3,

2 sporcunun 10, 1 sporcunun 12, 1 sporcunun 18, 1 sporcunun 20, 1 sporcunun 21, 1 sporcunun 22, 2 sporcunun 23, 1 sporcunun 27, 1 sporcunun 28, 1 sporcunun 30, 1 sporcunun 36 yıldır vücut geliştirme sporunu yaptığı; öğrenim durumu bakımından 5 sporcunun lise, 9 sporcunun lisans mezunu oldukları; milli olma sayısı bakımından 6 sporcunun 2, 1 sporcunun 3, 1 sporcunun 5, 1 sporcunun 6, 1 sporcunun 7, 3 sporcunun 12, 1 sporcunun 108 kez milli olduğu; uluslararası müsabaka sayısı bakımından 1 sporcunun 2, 3 sporcunun 3, 1 sporcunun 4, 1 sporcunun 5, 1 sporcunun 6, 1 sporcunun 8, 1 sporcunun 12, 2 sporcunun 15, 1 sporcunun 17, 1 sporcunun 22, 1 sporcunun 115 uluslararası müsabakaya çıktığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki 'sıfır tolerans' politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerine ait bulgular Çizelge 3.2'de verilmiştir.

Çizelge 3.2. Vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki "sıfır tolerans" politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular.

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yurt Dışında Kullanmayan Yok	2	10
Kulisi Olanın Kurtulması	1	5
Haksız Rekabet	9	45
Başarı Sadece Dopinge Bağlanamaz	1	5
Devletlerin Güç Savaşı	1	5
Bakanlık Daha Yapıcı Olmalı	3	15
Bu Branşın Doping Sporu Olarak Görülmesi	2	10
Sağlık Başarıdan Daha Önemli	1	5
Toplam	20	100

Çizelge 3.2 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki "sıfır tolerans" politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerinde en sık ifade ettikleri durum "Haksız Rekabet" teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Vücut geliştirme için... Şimdi evet böyle bir haksız rekabet söz konusu ama haksız rekabet var diye de insanları dopinge teşvik etmek gibi bir şey söz konusu olamaz biliyorsunuz... Haksız rekabet var bu sadece vücut geliştirme için geçerli değil bu Atletizmde de var. Dünyada Voleybolda da var Futbolda da var. Atletleri görüyorsunuz kimi ülkenin sporcuları maalesef ki popülerliklerinden ötürü sponsorları tarafından korunabiliyor. Birakin uluslararası federasyonlar tarafından da korunabiliyor Atletizmde bu örnekleri gördük Teniste de gördük korunan sporcular var bu bir dünya gerçeği çünkü gerçekten spor da ciddi bir endüstri şuan. Bu endüstrinin içinde küçük bir alanız Vücut Geliştirme olarak. Hem IFBB nezdinde hem de kendi bünyemizde kendi federasyonumuz olarak büyük bütçeler dönüyor bizde. Eğer dönseydi şu an burada başka şeyleri konuşuyor olabilirdik.” (VG2)

“Haksız rekabet var. Çünkü biz buradan hani nasıl diyeyim, halk dilinde olduğu gibi diyelim natürel olarak gitmeye çalışıyoruz ama oradaki rakibimiz bizimle aynı şartlar altında gelmiyor, o bizden çok daha iyi geliyor, biz bunu bariz gözümüzle görebiliyoruz. Bunun hakemi, yöneticisi vesairesi spor bakanı her neyi ise hepsi bunu görebilir. Ama biz eşit değiliz. Sonra bizden uluslararası başarı bekleniyor, sonra bizim branşımız burada aşağıda kalıyor ve derece alamadığımız için, şampiyon olmadığımız için. Yani bu iş burada karışıyor abi.” (VG5)

“Bu konuda yani bir sporcu olarak bu konuya tamamen katılıyorum. Türkiye’deki bizim gösterdiğimiz sıfır tolerans ve sporculara eşit şekilde yarışma etiğine yurtdışında uyulduğunu düşünmüyorum. Ülkelerin ülke güçlerine ve oraya katılım güçlerine bağlı olarak rekabet ettiğimiz sporcular bizden çok daha farklı şekilde ilerliyorlar. Hepimiz bu sporun içerisindeyiz. Yirmi iki yıldır bu sporla uğraşıyorum ve Beden Eğitimi mezunuyum. Okulumdan yüksek onur derecesi ile mezun oldum. Yillardır hala araştırma yapıyorum. İnsan vücudu ve aynı kiloda çıkabileceğin kas oranı ve miktarları bellidir. Birbirinden evrim şeklinde farklı olmaz. Fakat bu tarz doping kullanan sporcular bizim gibi ve diğer sporcular arasında evrim şeklinde farklı olarak duruyor. Bu da ster istemez ya yapmalıyım ya da bu branşı bu sporu bırakmalıyım noktasına kadar götürebiliyor. Yurtdışında bununla ilgili gerekli yaptırım olduğunu düşünmüyorum. Ama evet ister istemez bu da insanın kopmasına neden olabiliyor.” (VG6)

“Yani tabii bilmiyorum yani diğer ülkelerin prosedürü nasıl doping kontrolü ile ilgili ama hani bizim ülkemizde olan şeyleri biliyoruz. Burada doping kontrolü çok sık yapılıyor herkesten alınıyor ve eşit şartlarda her şeyin olmasını istiyoruz ama dışarıdakiler ondan emin

değilim ama tam olarak. Eşit şartlarda olmadığını düşünüyorum doping alımı ile ilgili.” (VG9)

“...Bizim ülkemizdeki bu dopingle alakalı politika gerçekten çok iyi bir düzeyde ama ben bizim ülkemizin yaptırımların diğer ülkeler tarafından yaptırıldığına inanmıyorum ve yapılırsa bile oradaki sporcuların antrenörlerin dopingle ilgili olan eğitimi ve laboratuvarları çok gelişmiş durumda ve bundan dolayı Türkiye’deki sporcu arkadaşlarımızın bundan büyük sıkıntıları var çünkü biz artık son yıllarda doping olmadan sporumuzu yapmaya çalışıyoruz... Bizim ülkemizde uygulanan dopinge sıfır tolerans politikası diğer ülkelerde bu kadar sert uygulanmıyor keşke uygulansa çünkü uygulanmadığı zaman biz aynı şartlarda yarışmıyoruz bu da bizim sporcuları gerçekten mağdur ediyor ve derece olarak biraz daha gerilere düşüyoruz. Bu bizim kanayan bir yaramız umarım inşallah ilerde diğer ülkelerde bununla alakalı iyi çalışmalar yaparlar ve gerçekten bu spor natürel yapıldığı zaman hani diğer ülkelerde gerçekten bu önlemleri alırsa gerçek manada biz haksız rekabet ortamından çıkıp gerçekten natürel olarak diğer ülkelerle yarışabiliriz...” (VG10)

“Uluslararası platformda bu haksız rekabettir. Bunun tümüyle önüne geçebilmek için uluslararası yarışmalarda tüm sporculara doping testi yapılması lazım. Yani sen buradan sporcunu gönderiyorsun buradan tamam biz temiz gidiyoruz, temiz hazırlandık. Adam orda ilaçlı, o zaman ne oluyor haksız rekabet oluyor. Ben gidiyorum zaten bir sıfır önde adam. Niye? Çünkü adam ülkesinde test olmamış gelmiş oraya kurayla test var olmaz. Yani ülkemizde bence bu konuda çalışma üst düzeyde yapılıyor.” (VG11)

“...Tabii ki ülkelere göre değişiyor olabilir. Orada federasyonları izin veriyor olabilir. Türkiye de bunun bu kadar üzerinde durulması tabii ki sağlık açısından çok önemli bir konu olduğundan dolayı sporcuları aslında korumak adına yapılmış bir şey ama kariyerleri açısından yurtdışında başarısızlıklara sebebiyet veren bir durum. Dolayısıyla hani bu haksız rekabetten dolayı... İnsanlar yarışmaktan vazgeçebiliyorlar. Bu anlamda belki de sağlığa zarar vermeyecek şekilde bir takım doping kullanımına izin verilmesi Türkiye’nin de yurt dışında güzel başarılar elde edebilmesine yol açabilir diye düşünüyorum.” (VG12)

“...Türkiye’nin açıkçası gitsek şuanda alabilecek güçte adamlarıyız ama tamam çok güzel doping ise herkese sıfır tolerans olsun ki dünyada bizde gidelim tüm yarışmalara... Kaybediyorsunuz yani ya herkese eşit olur ya da olmaz böyle olması lazım sistemin ama genelde karşılaştığın şu. Buradan gidecek arkadaşlarımız oraya ama hüsrarla döneceklerinden adım kadar eminim yani çünkü karşılarındaki ekibi az çok düşünebiliyorum ve orda da çok sıfır tolerans tanındığını da

zannetmiyorum diğer federasyonlarda diğer ülkelerin federasyonlarında.” (VG13)

“Yurtdışındaki sporcular bize göre daha şanslı tabii o konuda. Bizim ülkemiz tabii neden bunu yaptığı bilinmiyor yani elbette bizim sağlığımız için yapıyor ama uluslararası arenada bizi mağdur ediyorlar. Özellikle 100 kg geliyor. Adam hayvan gibi duruyor. Bizimkiler cılız kalıyor onların yanında. Derece yapma şansımız yok ilk 15’e bile zor kalıyoruz yani. Eskiden Avrupa şampiyonu sporcular şuan da ilk 15’e giremiyorlar. Bu bizim için takım olarak yani eskiden takım olarak ilk 3’e giren bir takımdık. Şu an ilk 15’te bile yer alamıyoruz.” (VG14)

Çizelge 3.2 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın doping kullanımındaki “sıfır tolerans” politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerinde ikinci sıklıkla ifade ettikleri durum “Bakanlık Daha Yapıcı Olmalı” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Bizim ülkemizde de bu iş böyle hani engellenmeye çalışılsın ama bu kadar kötü gitmemeleri lazım Atletizmde 66 sporcudan 66 pozitif ve bu çocuklara 4 yıl ceza veriyorsun bundan sonra da bir daha yakalandıklarında ömür boyu ceza alıyorlar. Dağdan PKK’lı terörist adam öldürüyor ya da adam oğlunu çocuğunu biçip karısını öldürüyor bu adam cezasını yattıktan sonra af ediliyor ve normal bir insanın bütün hukuki haklarına sahip oluyorken bir sporcuyu böyle ömür boyu cezalandırıp yok etmek çok yanlış çok yanlış bir tutum. Ben buradan federasyonların ya da işte daha doğrusu Spor Bakanlığı’nın daha bu konuda yapıcı daha onarıcı daha iyi davranması gerektiğini düşünüyorum çünkü bu adamlar bu cezayı aldıkları zaman bir daha ne antrenör olabiliyor ne salon açabiliyor ne belge alabiliyor ne yardımcı antrenör olabiliyor yani sen bu adamı resmen yok ediyorsun. Bende bunu yanlış buluyorum bu tamir etme noktasında bir çözüm değil.” (VG3)

“4-5 senedir yoğun bir şekilde sınırlama çalışması var. Diğer ülkelerde hani soruyoruz. Tabii şaşırıyoruz hani var diyorlar. Ama bu boyutta değil bizim kadar ciddi değil. Hani söylemesi ayıp çok kafa adamlara biraz müsaade ediyorlar ama bu yanlış bir şey. Eğer sonuçta o IFBB’nin kurallarında doping testi yapılıyorsa eskiden birincilerden alınıyordu. Son zamanlarda torba şeklinde kurayla çıkıyor ya da çıkmıyor. Bu da mesela temiz gittiğimiz zaman şampiyon olup ödül aldığımızda bizden şey istiyor şu an Türkiye diyor ki temiz

kağıdını getir madem. Örneğin; ...geçenlerde ve torbada benim ismim çıkmadı. Buradaki bakanlık diyor ki tamam sen bana temiz kâğıdını IFBB'den iste. Sana kurayı çektik diyor. Kurada ismim çıkmadı diyorsun bunu da kabul etmiyor. Ödül yönetmenliğinden de faydalanmıyorsun. Yani bakanlık biraz tolerans tanımalı bence.” (VG4)

“En son bana madalya getirmeyin. Dopingli sporcu çıkmasın dedi. Yani bana dünya şampiyonu getirme diyen bir bakan olabilir mi?... Aminoasite doping diyen kimseler bakanlıkta olmamalı... Aminoasitler, BCAA'lar protein tarzlar besin bütünleyici besin takviyesidir... Bunlar ilaç değildir. Şu an spor salonlarında bunları da yasaklamışlar. Pozitif bakılmalı bazı şeylere.” (VG8)

Çizelge 3.2 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki “sıfır tolerans” politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerinde üçüncü sıklıkla ifade ettikleri durumlardan biri “Yurt Dışında Kullanmayan Yok” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Dışarıda yapıyorlar yani ben çok yarış yaptım. Yurt dışında da iki-üç test verdik ama yurt dışında kullanmıyorum diyen adam yok. Ben böyle bir adam görmedim. Yok, yani yurt dışında bunu kullanıyorlar.” (VG1)

“...Karşımızdaki ülkelerin belki hemen hemen hepsi dopingli geliyor müsabakaya...” (VG10)

Çizelge 3.2 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki “sıfır tolerans” politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerinde üçüncü sıklıkla ifade ettikleri durumlardan bir diğeri ise “Bu Branşın Doping Sporü Oarak Görülmesi” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Gençlik ve Spor Bakanlığımız kesinlikle ve kesinlikle vücut geliştirme sporunu doping sporü olarak görüyor daha doğrusu diğeri branşlarda örneğin Atletizmde mesela geçen günlerde birkaç sporcumuz daha önce yaşanmış örnekleriyle birlikte dopingden dolayı ülkemizde ağır yaptırımlar almak zorunda kalmıştır. Bundan dolayı Vücut Geliştirme

Federasyonu'ndan hiçbir şekilde yurtdışından başarı talep edilmiyor sadece istenilen dopingsiz ve temiz bir şekilde gidip yarışılması ve derece ne olursa olsun ülkeye dönülmesidir.” (VG7)

“...Bizim ülkemizde uygulanan doping ile ilgili politika şu an tüm branşlarda geçerli aslında sadece bizim branşımızda değil. Ama bizim üzerimize maalesef bu doping yaftası yapışmış durumda. Biz de bu kötü olguyu üzerimizden tamamen kaldırmak için sporcular olarak da yönetim olarak da elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz...” (VG10)

Çizelge 3.2 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki “sıfır tolerans” politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerinde en az sıklıkla ifade ettikleri durumlardan biri “*Kulisi Olanın Kurtulması*” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Kulisi olanlar paçayı yırtıyor. Hatta benim geçen dünya şampiyonasında bizleri aldılar ama İranlı sporcuymu almadılar mesela. Bir önceki Avrupa şampiyonluğumda da yine bir Rus'u almadılar herhalde. Yani kafalarına göre sen gel tamam, iki kişiyi alıyor kurban ediyor. Ama onları yok onları niye almıyorsunuz diyoruz böyle yapıyorlar. Cevapta yok. Yanımda aldılar ya biz zor bela çıktık. İranlıyı almadı. Bizim üç kişiyi aldı bir kişiyi daha almadı. Bizi niye aldı? Biz üç... Onlarda şampiyon oldu. Yok, hiç bize rahat yok. Hani biz bunu sorduğumuz halde bunun cevabını vermediler. Bu böyle ne demek beni alıyorsan tamam birinci olarak beni alacaksın ama her sıkletin alacaksın... Tabii kesiyor senin ayağını, kesiyor derken kesme anlamı da şu: Onların alınmaması yani bu kulis dediğimiz olayın bariz en iyi şekilde organize ediyorlar yani, çok iyi şekilde yapıyorlar. İstediklerinden alıyorlar istediklerinden almıyorlar.” (VG1)

Çizelge 3.2 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki “sıfır tolerans” politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerinde en az sıklıkla ifade ettikleri durumlardan bir diğeri “*Başarı Sadece Dopinge Bağlanamaz*” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Ben her zaman şunu düşünen bir insan oldum. Bu tarz kimyasal eczane ürünleri yani genel adıyla doping kullanımıyla bir başarı elde

edileceğini yüzde yüz düşünmüyorum. Her şey buna bağlı değildir. Kişinin biraz performansı ile da alakası var. Gerçek antrenman metodlarıyla da bazı şeylerin sağlanabileceğini düşünüyorum...”
(VG2)

Çizelge 3.2 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki “sıfır tolerans” politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerinde en az sıklıkla ifade ettikleri durumlardan bir diğeri “Devletlerin Güç Savaşı” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Bence bu iş zaten yıllardır 1950’li yıllardan beri bir devlet politikasıdır. Devletlerin aslında birbirlerine üstün gelme çabası ya da birbirlerine tabiri caizse haddini bildirme çabasıdır. Olimpiyatlar zaten ülkelerin birbirleriyle olan güç savaşlarıdır. Burada devletler bu işe engel oluyor gibi gözükürler ama aslında kapının arkasında engel olmuyorlardır. Yani en son Rusya’nın 400.000 dolardan fazla parayı olimpiik doping kurulu merkezine verdiği rüşvet tespit edildi. Hatta bununla ilgili de belgesel var 45 dakikalık...” (VG3)

Çizelge 3.2 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki “sıfır tolerans” politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerinde en az sıklıkla ifade ettikleri durumlardan bir diğeri ise “Sağlık Başarıdan Daha Önemli” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Önümüzdeki yarışmalarda zaten gerçekten daha iyi sporcular çıkacak natürel olarak ama ben her zaman şunu söylüyorum başarı önemli ama sporcularımızın sağlığı başarıdan çok çok daha önemli.”

Araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının uluslararası yarışmalarda ülkelerin diplomatik gücü ile doping kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğu hususundaki görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 3.3’de verilmiştir.

Çizelge 3.3. Vücut geliştirme sporcularının uluslararası yarışmalarda ülkelerin diplomatik gücü ile doping kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğu hususundaki görüşlerine ilişkin bulgular.

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Başarıda Kulis Gücü Önemli	12	80.2
Para Pazarlıklarının Yapılması	1	6.6
Diplomatik Güce İnanmama	1	6.6
Türk Sporcuların İş Zor	1	6.6
Toplam	15	100

Çizelge 3.3 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının uluslararası yarışmalarda ülkelerin diplomatik gücü ile doping kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğuna yönelik görüşlerinde en sık ifade ettikleri durum “*Başarıda Kulis Gücü Önemli*” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Ya şimdi kulisi olan ülkeler veya yönetim kurulunda olan, diplomatik gücü olan; bilhassa İranlıların diplomatik gücü çok iyi. Mesela IFBB’de görev almamasına rağmen bir takım IFBB’nin organizasyonlarını yapıyorlar. Mesela işte yönetim kurulu toplantısı nerde? İşte İran’da ne alaka... Ya işte birkaç yarışma yapıyorlar hoş görünmek için yapıyorlar. O yüzden onlarda rahatlar yani. Mesela hard bodyde almıyorlar, teste almıyorlar özellikle İranlılardan ilginç.” (VG1)

“...Bazı ülkelerin sporcularından doping örneği alınıyor bazı sporculardan alınmıyor. Oluyor bence diplomatik ilişkilerin bu konuda çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yani en basit örneği Putin’in kendi sporcularının sporunu dünyada biliyorsunuz en bilindik gerçektir. Yani koskoca bir devlet başkanının sporcuları doping konusunda nasıl kullandığını, nasıl bir nevi buna müsaade ettiğini görebiliyoruz ama biz bunda o zaman Putin sporcusunu koruduysa hadi gelsin bizim devlet başkanımızda bizi korusun diyemeyiz ama diplomatik ilişkilerin çok önemli bir bağı olduğunu düşünüyorum korumak anlamında.” (VG2)

“Yakalanıyorlar hocam yakalanıyorlar. Sen şimdi hiçbir tane Alman atletin, hiçbir tane İtalyan atletin doping testine çağrıldığını gördün mü? Göremezsın onlarda bir tane fasulyeden adam yarışır doping testinde de onu gönderirler. O adam oraya sırf onun için gelmiştir...” (VG3)

“Müsabakalarda tabi görevliler var. Ben bunu kendi ülkemde de yaşadım. Yani Dünya Şampiyonasına hazırlanıyordum... Alman işte

Fransız'la bilmem birkaç ülkeyle anlaşmış. Yani sen benim adamımı al, ben senin adamını vereceğim. O muhabbeti konuşurken bir Türk kardeşim Almanca bildiği için "ya böyle bir şeyler oldu" dedi. "sen her an çok sürpriz bir sonuçla karşılaşabilirsin" dedi... Öyle bir güç yani kulis olabiliyor, politik işler karışabiliyor. İşte yani oradaki bir merkez hakem komitesinin Koreli olması orda bir baktım 4'üncü olurken 1'inci olması şok geçirdik bir siklette. Yani 4'üncü bekliyoruz hadi belki 3'üncü ama 1'inci olamazdı. Kendi görevli olması federasyonda hani bir ülkemde ben kupa götürüyüm hani alışverişler bu şekilde mi oluyor? Ya ben hani yaşadım... Ama ilk 3'desin dediler 6'ncı oldum yani Güney Amerika'da Guam adasında, yani ben şaşırdım... Çünkü bu işler baktığında eğer orda biraz hakemimiz varsa orda oturuyorsa sonuçta bir işbirliği dönebiliyor. Onu görüyorum yani o kadar eminim ki bu beni çok üzüyor. Yani hep diyalogu koparmama, iyi konuşmak, küçük küçük hediyeler birbirimizi neşelendiriyor, o ona alıyor, hani böyle bir adamımız yoksa kenarda kimse böyle hani senin karakaşına böyle bakmıyor... Ama çok yakın olduğunda 1 veya 2 ayak geri gidebiliyorsun." (VG4)

"Türk sen zaten bir kere bir-sıfır geridesin, ister istemez. İşte hakemler de yöneticiler de insan, aradaki kurulan diyaloglar da önemli orda, hani orda da hatır gönül işi dönüyor ister istemez. Çünkü o da etten kemikten bir insan. Biz bu konuda bence zayıf kalıyoruz... Diğer ülkeler sporcusunu kayırabiliyor, biz biraz pasif kalıyoruz ister istemez..." (VG5)

"Bununla ilgili birkaç örneğe canlı şahit oldum. Yani ekonomik güçlü ülkeler IFBB'yi kullanıyor. Artık IFBB'yi bir ticari kuruluş olarak görüyorum ben. Kaç sporcu getiriyorsun IFBB'ye, ne kadar bağış yapıyorsun, kaç tane hakemin orda görevli, yani bunların ikili sıcak ilişkileri ne kadar etkili, bunların çerçevesinde güçlü ülkelerin sporcularına kulis gücünden destek veriliyor. Resmen bir tür anlaşma gibi bir siklette o bir diğer siklette o şekilde destekliyorlar birbirlerini." (VG6)

"Bir kuvvetli sporcudan Dubai, veya Arap ülkelerinde bir sporcudan ya da İspanyol sporcudan doping testi hiçbir zaman alınmaz. Diplomatik, politik sebeplerden dolayı kesinlikle alınmıyor. Benim gittiğim bir yarışmada 50 yaş üzerinde kategoride bir sporcu vardı. Dopingliydi. Finlandiya ülkesinin kendi federasyon başkanıydı. Mesela o 1'inci olsun diye orada politik bir şey düzenlendi ve bana hakem oturduğum orada bana rica etti. Yani bu politik şeyler yapılıyor yapılmıyor denmesin." (VG8)

"Diplomatik ilişkilerin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Mesela Rusya'nın son dönemlerde doping ile alakalı mevzuatlarını da göz önünde bulundurarak haberlerden duyduğumuz durumlara göre yani

belirli şeylere müsaade ettikleri branşlara müsaade ettikleri ve işte bu sayede hani olimpiik ya da diğer branşlarda başarıya sahip olduklarını devlet desteğiyle ilgili olduğunu duyuyoruz...” (VG9)

“Yani tamamı ile bu doğru. Çünkü en son yapılan Rusya'daki dünya kış olimpiyatlarında KGB ajanlarının içeride doping testlerini değiştirdiğini televizyondan duyduk. Yani bu diplomatik güç dopingin kullanımını destekliyor yani... Tabii ki, kullanıyorlar. Adam KGB'yi kullanmış Rusya daha ne yapsın yani.” (VG11)

“Yarışmalarda... Diplomatik gücü olan ülkelere büyük paralar verilip doping bile temin ediliyor. Azerbaycan, Dubai, Kuveyt gibi ülkelerde doping kullanım oranı inanılmaz yüksek. Tabii ülkelerin bu konuya bakış açısı yani her ülkeye göre değişiyor işte. Türkiye’de yaşadığımız durum farklı ülkelerde de yaşanabiliyor... Özellikle balkan ülkelerinde inanılmaz serbest.” (VG12)

“...IFBB başkanın inisiyatifine kalmış bir olaydır bu. Orada ülkeler arası bir karışıklık ben bir ara yaşadım. Yani küçük bir atışma, küçük bir ters gitme. Yani bunlar çok basit şeyler aslında. Başkanı iyi ağırladık mı? Ülkemizi iyi tanıttık mı? Güzel jestlerle. Bu işi aslında tatlı yollarla halledilebiliyorsun... Yani ikili ilişkilerin çok iyi olması gerekir, bunu bizim burada ağırlamamız gerekir ne bileyim... Çağırırım, burada tatile götürürüm, gezdiririm... Gönlnü ederim... Gün gelir bize lazım olur bu...” (VG13)

“Bu çok önemli şimdi biz 2013’te yarıştığımız zaman İranlı bir sporcu geldi. Azerbaycan adına yarışıyordu. Orada tabii inanılmaz derecede kulisleri var onların. Aynı şekilde Arap ülkeleri özellikle iyi para yedirdikleri için zaten onlardan test alınmıyordu. Yani direk lafını geçirebildikleri ülkelere bu testleri uyguluyorlar...” (VG14)

Çizelge 3.3 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının uluslararası yarışmalarda ülkelerin diplomatik gücü ile doping kullanımını arasında nasıl bir ilişki olduğuna yönelik görüşlerinde en az sıklıkla ifade ettikleri durumlardan biri “Para Pazarlıklarının Yapılması” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Bizim ülkelere birini yakalarlarsa bir iki kişi kumpas yapıyorlar. 5000 Euro verersen seni azat ederiz diyorlar ve o parayı alamadıkları zaman bazen dopingli çıkarıyorlar bu bariz... Bizim arkadaşımız mesela dopinge çağırdılar. Çocuk zaten yurtdışında test yok, yurt içinde temiz çıktı. Çocuk oraya kadar o ay boyunca çok hafiften bir şeyler kullanıyor. Orada çocuğun ilaçlı olduğunu biliyorlar çocuğu çağırıyorlar diyorlar ki: Seni işte şöyle yaparız, işte

sen şu kadar para ver biz hemen bunu yaparız. Bizim federasyonunda yetkilileri gitti bizim böyle bir paraya açıktan ödeme hakkımız olmadığı için bu parayı ödeyemedik ve çocuk da oradan dopingli çıktı. Lanse edildi herkese dopingli olduğu ceza yedi çocuk o yüzden. Büyük sıkıntı ya buna yol veriyorlar, pazarlık ediyorlar, bu işten para kazanıyorlar bu net yani...” (VG3)

Çizelge 3.3 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının uluslararası yarışmalarda ülkelerin diplomatik gücü ile doping kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğuna yönelik görüşlerinde en az sıklıkla ifade ettikleri durumlardan bir diğeri “Diplomatik Güce İnanmama” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Ben öyle bir şey olduğuna inanmıyorum. Çünkü uluslararası arenalarda dopingin alımı kura iledir. İlk altı sporcudan alınır numuneler çok pahalı olduğu için testler iki tane sarı top var, dört tane beyaz top var ve bunlar rastgele bir küre içerisinde sporculara çektirilir. Hangi sporcu sarı topu çekerse test ondan alınır. Bu yüzden diplomatik olarak hiçbir etkisi olduğunu düşünmüyorum.” (VG7)

Çizelge 3.3 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının uluslararası yarışmalarda ülkelerin diplomatik gücü ile doping kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğuna yönelik görüşlerinde en az sıklıkla ifade ettikleri durumlardan bir diğeri “Türk Sporcuların İşi Zor” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Hocam maalesef biz bunlara şahit olduk 2011’de. Bulgaristan’daki Avrupa Şampiyonasında şahit olduk yani. Zaten Türk iseniz bir sıfır geride başlıyorsunuz. Çünkü diğer ülkelerin bize karşı olan husumetleri kötü niyetleri demeyeyim ama Türk sporculara karşı farklı bir izlenim var. Bulgaristan’da bizim en son 2011’de gittiğimiz şampiyonada gerçekten bizim Türk sporcuların bir veya iki derece aşağıya atıldığını gördük. Zaten biz bunları gördüğümüz zaman dedik ki artık Türk sporcular gerçekten çok iyi olmalı ki orada yan yana kaldığında bir sporcuyla evet yani o yanındaki sporcuya hiçbir zaman torpil geçememeli çünkü çok daha iyi olmalıyız bu sporda.” (VG10)

Araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yol denenmelidir düşüncesiyle doping kullanımına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 3.4’de verilmiştir.

Çizelge 3.4. Vücut geliştirme sporcularının her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yol denenmelidir düşüncesiyle doping kullanımına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular.

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sağlık Her Şeyden Daha Önemli	8	44.5
Spor Etiğine Aykırı	5	27.8
Doping Bu Sporun Gerçeği	2	11.1
Zafer İçin Her Şey Mübah	2	11.1
Sabır İle İstenilen Performansa Ulaşma	1	5.5
Toplam	18	100

Çizelge 3.4 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yol denenmelidir düşüncesiyle doping kullanımına yönelik görüşlerinde en sık ifade ettikleri durum “Sağlık Her Şeyden Daha Önemli” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Bu bu çok yanlış bence, ben bütün genç kardeşlerime söyleyeyim. Yani vücudun belli bir takım yerlerini bozarak, sağlığını bozarak bilmem ne yaparak, onu yaparak, bunu yaparak değmeyecek bir şey. Gerçekten değmeyecek bir şey çünkü sağlık her şeyden önemli olmalı bu hayatta. Genç kardeşlerim... Bakıyorum da genç çocuk, on sekiz yaşında ya, şimdi yirmi dört yaşında... 17, 16, 15 yaşında ilaç kullananı doping kullananları görüyorum. Bunların babalarına ulaşıyorum. Ciddi anlamda yapıyorum bunu yani, belki sosyal şeylerde ben bunları paylaşmam ama hatta bir yazı da paylaştım ben bununla ilgili. Sonra oradan sağdan soldan abuk sabuk şeyler ama ben 16 yaşında 15 yaşında kullanan çocuk gördüm yani. Babasına ulaştım. Diyor ki ya ne yapayım. Ya ne demek ne yapayım, sen ne yapıyorsun bu çocuğa, çocuk çocukluktan çıkmış dedim. Çocuk çocukluktan çıkmış ya üzülürsün yani benim evlatlarımda var mümkün değil yani...” (VG1)

“Enteresan bir soru ama genel olarak böyle bir düşüncenin olduğunu eğer varsayarsak ben böyle bir şeye katılmıyorum. Sağlığımı tehlikeye atarak bir başarı kazanmanın benim için çok önemli bir şey olduğunu düşünmüyorum...” (VG2)

“Şimdi ben bu görüşü savunmam çünkü benim için sağlık değerlidir. Sporcular diyor ki ben bir kez olsun tamam yarışmaya hazırlanacağım, varımı yoğunumu koyacağım, bir kez dünya şampiyonu olayım bir daha girmeyeceğim diyor. 2’nci oluyor 3’üncü oluyor bir bakıyorsun 6-7 sene sürüyor ve onun verdiği zararlar sporu erken bırakmasına sebep oluyor. Yani bunu 50 yaşında yapamıyor çok

sürekli ilaç kullanan kardeşlerimizi görüyoruz. Gerçekten çok yazık...” (VG4)

“O biraz tehlikeli boyutlara ulaşabilir çünkü bu düşünceler sivri olarak geldiği zaman insan için sağlık açısından tehlikeli olabileceğini düşünüyorum. Yani bence sağlığımızın önüne hiçbir şey geçmemeli.” (VG9)

“Hocam şimdi şöyle bu genelde bu spora yeni başlayanlarda oluşan bir algı çünkü genç arkadaşlarımız bu işleri çok hızlı yapmaya çalışıyorlar ve bunu yapmaya çalışırken de maalesef birçoğu sağlığından oluyor. Psikolojik sıkıntılar yaşıyorlar ama ben her zaman şunu söylerim. Gerçekten bir vücut geliştirme sporcusu yani müsabık olacaksa bu 1 senede 2 senede olmaz. Gerçek manada bir vücut geliştirme sporcusu en az 4-5 yıldan sonra yarışacak bir seviyeye gelir. Bunun dışında ben 1 yılda, 2 yılda yarışayım diyen sporcular zaten çok yüksek dozda maalesef ilaç kullanıyorlar, bu da onların sağlığını olumsuz bir şekilde etkiliyor. Yani sadece kendi sağlıklarını değil, çevresindeki insanlarınkini de etkiliyor, sosyal hayatlarını da etkiliyor, psikolojilerini de etkiliyor. Yani bu zaten sürekli gördüğümüz bir şey. Çevremizdeki insanlardan da bu tepkileri alıyoruz. Yani insanların sağlığı hep daha önde tutulmalı diye düşünüyorum ben aslında...” (VG10)

“Yani şu tamamıyla yanlış çünkü insan sağlığını kaybettiği zaman her şeyi daha çok net anlıyor. Ben de aynı şekilde yani kazanmak pahasına ne olursa olsun her yol denenmemelidir diye düşünüyorum. Önce sağlık, ondan sonra sporcunun sağlığı, ondan sonra madalya...” (VG11)

“Her yol denenmelidir diye bir şey düşünmüyorum açıkçası ben. Yani ne pahasına olursa olsun hani sağlığımız pahasına kazanmak gibi bir durum yok bana sorarsanız. Hani sağlığımızı tehlikeye atacaktaki derecede aşırı doping kullanımı belki izin verilseydi Türkiye’de, belki çok güzel başarılar bize verebilirdi ama 1-2 sene sonra sağlık sorunları nedeniyle sporu hiç yapamamak gibi bir durumla karşılaşabilirdik.” (VG12)

“Kesinlikle yanlış sağıktan önemli hiçbir şey yoktur. Sağlığını kaybettikten sonra sen 1’inci olsan ne olur olmasan ne olur. Çünkü öleceksin. Yani öleceğini bile bile şuan tam böyle bunların örneklerini dünyada çok yaşadık. Adama soruyorlar şunu kullanacaksan öleceksin. Yani 1’inci olacaksın, fark etmez... Bence bu saçma sapan bir şey, kendi sağlığını düşünmeyen hiçbir şey düşünemez. Yani bu acımasız ve çok tehlikeli bir adamdır. Bunlarla nasıl yarışılır açıkçası bilmiyorum ama böyle insanlar da emin olun var yani.” (VG13)

Çizelge 3.4 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yol denenmelidir düşüncesiyle doping kullanımına yönelik görüşlerinde ikinci sıklıkla ifade ettikleri durum “*Spor Etiğine Aykırı*” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Etik de değil böyle bir yarış. Böyle bir rekabet yok. Bazı şeylerin zamanının beklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Bence sizin söylediğiniz soru şunun ile aynı paralele çıkıyor birisi zamanını beklemek için çok daha acele eden bir sporcu, diğeri biraz daha zamanını bekleyen bir sporcu. Bu iki sporcu arasındaki rekabet durumundan söz edebiliriz. Her anlamda ben böyle bir şeye katılmıyorum gerçekten ne pahasına olursa olsun kazanmak için olsa da.” (VG2)

“Her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yolu denemek bir kere sporcu etiğine uygun bir davranış değildir. Bu hangi branş olursa olsun önemli olan karşıdaki ile eşit şartlarda yarışarak ona karşı üstün gelmektir. Sporun etiği ve ahlaki budur. Yarıştığın anda elinden gelenin en iyisini yaparsın. Rakibin yarışma öncesi ve sonrasında da dostundur. Bu düşünce hem sporcunun ahlakına yakışmaz hem de spor etiğiyle de alakalı değildir. Bu hani şu yer altında yapılan para karşılığı yapılan kafes dövüşlerinin bir spor olmaması gibi bir şey.” (VG6)

“Ya tabii ki spor etiği açısından kesinlikle tasvip etmiyoruz kullanılmaması lazım...” (VG7)

“Yanlış, katılmıyorum spor etiğine uygun değil bu davranış.” (VG8)
“Bence başarıya giden her yol mubahtır kelimesi spor etiği açısından benim insani değerlerime göre bir laf değil...” (VG3)

Çizelge 3.4 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yol denenmelidir düşüncesiyle doping kullanımına yönelik görüşlerinde üçüncü sıklıkla ifade ettikleri durumlardan biri “*Doping Bu Sporun Gerçeği*” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Ama dopingde de keşke diyorum bak benim gönlüm şundan yana keşke kimse doping kullanmasa herkes çalıştığıyla ve doğal olan vücuduyla çıksa, atıyorum benim gibi adamlar 90 kilo 85 kilo ya düşse, bu işe hiçbir şekilde bulaşılmasa ama maalesef öyle değil şuan. Bu işi natürel yapayım dediğin zaman bırak Avrupa, Dünya

şampiyonu İstanbul bölge şampiyonu bile olamazsın bu da bir gerçek çünkü bu iş artık bu sporun gerçeği yani anlayacağınız bu spor bu kadar kirlenmiş durumda.”(VG3)

“...Dopingi kullanan sporcularımız var ama şu da bir gerçek kullanmadan maalesef uluslararası arenada bir başarı göstermemiz söz konusu değildir. Çünkü tüm ülkelerin sporcuları kullanıyor bir şekilde maskeleyip veya zamanında ilaçları keserek mutlaka ve mutlaka iyi bir formla yarışmalara giriyor. Bu da Türk sporcularını Türk sporunu Türk vücutçusunu olumsuz yönde etkiliyor ve başarısızlığa itiyor.” (VG7)

Çizelge 3.4 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yol denenmelidir düşüncesiyle doping kullanımına yönelik görüşlerinde üçüncü sıklıkla ifade ettikleri durumlardan bir diğeri ise *“Zafer İçin Her Şey Mubah”* teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“ Sporcu kafaya koymuşsa adam bunu kullanacaktır. Ben kendi adıma söyleyeyim kullanırım. Hani bunun sonucunda bir zafer varsa, daha fazla kullanmam gerektiğine inanıyorsam kullanırım. Çünkü hani şunun altını çizmek lazım biz normal insan değiliz, biz sporcuyuz.” (VG5)

“Sporcu bir insana bunu sorduğunuz zaman her şekilde kullanır özellikle ülkesini temsil etmek için, kendini tatmin edebilmek için, başarı için bu yola başvurur.” (VG14)

Çizelge 3.4 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yol denenmelidir düşüncesiyle doping kullanımına yönelik görüşlerinde en az sıklıkla ifade ettikleri durum ise *“Sabır İle İstenilen Performansa Ulaşma”* teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Dopingin önüne geçebilmek için de dediğim gibi arkadaşları biraz daha sabırlı olmaya davet ediyoruz yani yeni başlayan sporcuların en azından belli bir seviyeye gelene kadar natürel hazırlanmalarını söylüyoruz. Çünkü zaten natürel hazırlanan bir sporcu gerçek manada yani genç yaşlarda değil 30’lu, 40’lu,50’li yaşlarda bu sporu gayet rahat yapabilir.” (VG10)

Araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının önemli uluslararası bir müsabaka öncesinde siliciler yoluyla doping kullandıklarının tespit edilemeyeceğini bilmeleri, ülkelerinin ve kendi itibarları için bir kereye mahsus doping kullanımına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 3.5’de verilmiştir.

Çizelge 3.5. Vücut geliştirme sporcularının önemli uluslararası bir müsabaka öncesinde siliciler yoluyla doping kullandıklarının tespit edilemeyeceğini bilmeleri, ülkelerinin ve kendi itibarları için bir kereye mahsus doping kullanımına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular.

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Eşitlik Yoksa Doping Kullanımında Zorunluluk	3	21.5
Risk Almaktan Kaçınma	3	21.5
Milli Duygular Adına Risk Alma Gerekliliği Hissetme	6	42.8
Spor Etiği İle Bağdaşmaz	2	14.2
Toplam	14	100

Çizelge 3.5 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının önemli uluslararası bir müsabaka öncesinde siliciler yoluyla doping kullandıklarının tespit edilemeyeceğini bilmeleri, ülkelerinin ve kendi itibarları için bir kereye mahsus doping kullanımına yönelik görüşlerinde en sık ifade ettikleri durum “*Milli Duygular Adına Risk Alma Gerekliliği Hissetme*” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Ben bu soruya hayır yani kullanmam diyecek bir tane adam tanımıyorum. 30 yıldır Vücut Geliştirme ve ondan öncede bir 15-20 senede Güreş ve Judonun içindeydim. Ben böyle bir teklife hayır diyebileceğim, yok ben natürel yapacağım, ben böyle kalacağım diyecek bir tane insan evladı tanımıyorum. Özellikle ülke söz konusu ise net söylüyorum.” (VG3)

“O zaman daha iş patlar. O zaman ülkemiz için direk ölümüne yani.” (VG5)

“Kesinlikle kullanırdım. Çünkü ben bu işi profesyonel olarak yapıyorum. Daha önce de doping kullanılmaya çok teşvik edildim ama kullanmadım fakat uluslararası arenada ülkemizi temsil etmek için her türlü hileye başvururdum ülkem adına.” (VG7)

“Kullanırdım herhalde belki yani bilmiyorum ama milli duygularım beni bunu yapmaya itebilirdi.” (VG9)

“Yaparım. Hocam ülkem için her şeyi yaparım.” (VG13)

“Doping kullanır yani bunu hangi sporcuya söylerseniz bunu yapar. Yani uluslararası yarışta hem ülkeleri adına hem kendi adına bunu yapar kesinlikle.” (VG14)

Çizelge 3.5 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının önemli uluslararası bir müsabaka öncesinde siliciler yoluyla doping kullandıklarının tespit edilemeyeceğini bilmeleri, ülkelerinin ve kendi itibarları için bir kereye mahsus doping kullanımına yönelik görüşlerinde ikinci sıklıkla ifade ettikleri durumlardan biri *“Eşitlik Yoksa Doping Kullanımında Zorunluluk”* teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Ya bir kereye mahsus bir şey değil. Şimdi itiraf etmek zorundayız burada. Yani şimdi dışarıdaki şartlar koşullar senin yaptığın rekabet aynı olsa zaten tamamdaki ama öyle değil. Mesela ben kendi açımdan başarılı bir sporcuyum ben kullanmasam da yani bir takım şey yapmasak da yürür gideriz yani. Ama dışarıda mümkün değil. Bu jenerasyonları kullanmadan çok zor...” (VG1)

“Ya her profesyonel sporcu gibi yani bunu açık ve net bir şekilde siliciler yoluyla doping kullandığının tespit edilmeyeceğini bilsem doping yaparım. Çünkü öbür adam yapıyor haksız rekabet var...” (VG11)

“Tespit edilmeyeceğini bilsem valla açıkçası kullanırdım yani. Çünkü zaten rakipleriniz kullandığı için bir eşitsizlik var. Ama doping kullanımına karşı değilim zaten hani bunun bilinçsizce kullanımına karşıyım ben. Ben kullanırdım tabii ki çok daha iyi bir form kazanacaksın. Yani ben şimdi kesinlikle doping kullanmıyorum diyen ve profesyonel bir sporcu özellikle yurt dışında Türkiye’yi temsil ederek iyi bir derece almış bir sporcunun çok samimi olduğuna inanmıyoruz açıkçası. Çünkü zaten orada eşitsizlik söz konusu o yüzden kullanmama riskini göze alamaz kimse.” (VG12)

Çizelge 3.5 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının önemli uluslararası bir müsabaka öncesinde siliciler yoluyla doping kullandıklarının tespit edilemeyeceğini bilmeleri, ülkelerinin ve kendi itibarları için bir kereye mahsus doping kullanımına yönelik görüşlerinde ikinci sıklıkla ifade ettikleri durumlardan bir diğeri *“Risk Almaktan Kaçınma”* teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Hayır, kullanmazdım çok net söylüyorum. Çünkü ben hiçbir şekilde kariyerimi tehlikeye atacak bir reflekste bulunmam. Şu an bana bunu önermeniz bunu yine yapmam. Çünkü size nasıl güvenebilirim ki.” (VG2)

“Hayır, ya zaten siliciyi şu anda verseler bile silici çıkıyor. O yüzden böyle bir riske girmenin bir manası yok.” (VG4)

“...Şöyle söyleyebilirim: benim kız kardeşim 10-12 sene önce yarıştığında doping testinden önce 1 litre kola yüzünden 0.8 doğal dopingli çıktı ve doğal dopingli yazısından dolayı 6 ay men edildi yarışlardan. İtibarda kalmadı. Düşünün kâğıdında doğal dopinglidir yazıyor... 0.8 hiçbir şekilde affedilmedi. Savunmamızı yazdık, her şeyi yazdık. Sadece yani insanlar bunu da bilmiyor. Naturel hazırlanabilirler ama bir ödem seti, grip ilacı, boğaz pastili, içtikleri kola, kahvede doğal dopingli çıkmalarına sebep oluyor. Doğal doping de bir ceza. Yani anlayacağınız Türkiye’deki şu anda kurallar çerçevesinde böyle bir şeye cesaret edemem. Yasaklar ve elinizden alınanlar çok fazla. Bir kere şu an Türkiye’de dopingli çıktığınız zaman 10.000 liraya kadar bir para cezası ödüyorsunuz. Kupanızı, madalyanızı geri veriyorsunuz. Benim 3’üncü kademe fitness ve vücut geliştirmede antrenörlüğüm var. 2 sene boyunca durduruluyor, men ediliyor. Yarışmacı sokamıyorum, antrenör vasfında yok. O yüzden böyle bir şeyi riske alamam şu anki şartlarda. İmkânı yok.” (VG8)

Çizelge 3.5 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının önemli uluslararası bir müsabaka öncesinde siliciler yoluyla doping kullandıklarının tespit edilemeyeceğini bilmeleri, ülkelerinin ve kendi itibarları için bir kereye mahsus doping kullanımına yönelik görüşlerinde en az sıklıkla ifade ettikleri durum ise “*Spor Etiği İle Bağdaşmaz*” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Yurtdışında yarışıp oradaki sporcuların bize karşı üstün gelmesi sporcunun güdülenmesini git gide düşürmeye başlamaktadır. Silicileri kullanmak insana ne olursa olsun cazip bir teklif, cazip bir kolaylık gibi gelse de spor etiği açısından eninde sonunda kendinle yüzleştiğin zaman bunun yanlış olduğunu, gerçekten kullanmayan kişilere karşı senin üstün geldiğini ama bunu haksız bir şekilde kazandığını bileceksin. Bence sporcunun bununla yaşaması zor herkes kullanıyorsa herkes kullanmalı, kimse kullanmıyorsa kimse kullanmamalı. Kendini kandırılmış olursun yani bu şey gibi hocam Sirkeci’ye gidip kendine kupa yaptırmak gibi bir şey. Karşıdaki kişi bunu bilmiyor kullanamıyor sen kullanabiliyorsun. Ona karşı üstün geliyorsun. O yüzden etik gelmiyor.” (VG6)

“...Buna sporcuların maalesef sanırım tamamına yakını evet ben bunu kabul ederim der. Fakat bu sadece kendini kandırmaktır, ülkeni kandırmaktır ve haksız rekabettir. Sonuçta sen natürel bir federasyonda natürel sporcuların arasındasın. Evet, benim dopingim yakalanmayacak, ben şampiyon olmak istiyorum, hedefim sadece şampiyonluk dersen bu hileye başvurursun ama gerçekten kaliteli ve ahlaklı bir sporcuysan zaten bu yollara başvuramazsınız. Biraz daha sabır edip biraz daha zamana yayıp daha iyi işler başarabilirsiniz.” (VG10)

Araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemedikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında fizyolojik ve bedensel değişimlerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 3.6’da verilmiştir.

Çizelge 3.6. Vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemedikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında fizyolojik ve bedensel değişimlerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular.

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Çok Çeşitli Sağlık Problemleri	13	76.5
Olumsuzluklar Dopinge Bağlanmamalı	3	17.6
Tedbir Alarak Olumsuzlukları En Aza İndirme	1	5.9
Toplam	17	100

Çizelge 3.6 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemedikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında fizyolojik ve bedensel değişimlerine yönelik görüşlerinde en sık ifade ettikleri durum “Çok Çeşitli Sağlık Problemleri” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Şimdi bir kere hormonal olarak birçoğunda bozukluklar görüyorum. Mesela hani düşüncelerinde bile, normal yaşamlarında bile eksiklikler yaşıyorlar. Hani nasıl diyeyim beyinsel olarak hep eksiklikler yaşıyorlar yüksek alınan o hormonlardan dolayı. Ondan sonra işte cinsel hayatta sorunlar yaşıyorlar sıkıntılar çekiyorlar. Tabii vücut belli bir düzende kendini tekrar tamir edebilmesi için belli bir zamana ihtiyaç duyuyor. Onların o pisliklerini atabilmesi için östrojen hormonlarını zaten yükseltiyor. Kullanan sporcular şu anda belki bu

sıkıntıları görmeyecekler ama ona bağılı olarak ileriki yıllarda sıkıntılar çekecekler...” (VG1)

“...Uluslararası anlamda erken yaşta özellikle ağır sıkletlerde kalp krizinden ya da bir takım zehirlenme yoluyla ölen, daha işte iki hafta önce ölen ismini unuttum IFBB sporcularından bir tanesi galiba. Fakat çok kısa bir süre yer almış kalp krizi neticesinde öldüğünü görüyoruz. Baktığınız zaman adam spor salonu açmak üzere bir adamken bir anda böyle bir şey tabii ki de bununla ilişkilendiriyorum. Çünkü altında yazan İngilizce yorumlardan da şunu anladım hiç aralıksız ilaç kullanan bir sporcuymuş. Çeşitli insanlar tarafından uyarılmış ve sonucu ortada yani.”(VG2)

“...Tabii ki vücut geliştirmeyi natürel de yapsanız belli bir zaman sonra hipertrofi oluyorsun. Kalp büyümesi oluyor ya bu ne kadar boyutta, genetik faktörler ne kadar önemli bilmem. Bunları oturup tabi konuşmak lazım...” (VG3)

“Ya benim camiamda yanımda, şimdi isim vermeyeyim. Yani çok böbrek hastası olanlar, insülin hastası olanlar, genç yaşta dâhil efendime söyleyeyim zaten cinselliğe kadar sorun yaşayan, kısırlık olsun, çocuğu olmayan olsun, halen 4 senedir tedavi gören arkadaşlarım var. Ararlar beni hani ancak 4 sene de %30 arttırabilmiştir. Yani inanılmaz boyutta bu 4000-5000 nerden duymuşsa böyle yüksek oranlarda testetoronları alıp... Tabii yani çok inanılmaz eklem ağrıları, kaslarda sinir uçlarının iltihaplanması, ödem yapması, sürekli kas spazmı, unutkanlık, dalgınlık olabiliyor, kan dolaşımında bozukluklar olabiliyor, ani hipertansiyon, anlık korkular gelebiliyor. Çıkışlı damar sertliğinin olması, damar tıkanıklığının aşırı ilaçtan sonra kontrol edemeyip bir takım kilo aldıklarında yaşadığı sıkıntılar, horlamalar, prostatlardan tut her şey. Yani inanılmaz derecede zararları vardır. Ben buna dikkat çok çok dikkat ediyorum...” (VG4)

“Açıkçası yurt dışında tanıdığım ve takip ettiğim sporcular arasında ben klasik vücut geliştirme sporcularını daha yakın takip ettiğim için vücut geliştirmeden daha çok vücut geliştirme sporcuları gençlik yıllarında daha fazla takip ediyordum ve hepsinde fiziksel değişimler çok fazla hat safhadaydı. Yarışma sonrası 20-30 kilolar alma bu sporu yapmayan emekli olmuş bir insan gibi gözüküp sonra tekrar müsabakalara girerek hem cilt, metabolizma hem iç organ birçok sıkıntı yaşadıklarını biliyorum...(VG6)

“...Maalesef geçtiğimiz günlerde, aylarda, yıllarda hatta doping sporundan birçok kişinin kalp krizi, böbrek yetmezliği, karaciğer yetmezliği teşhisi konulan sporcular tanıyoruz tabii ki...” (VG7)

“Aktif yarışmacı olarak devam ediyorsa bir takım derilerindeki deformasyonları zaten görüyoruz. En çok derileri deformasyon oluyor. Yani derileri böyle delik delik olmaya başladı. Damarlar aynı şekilde vasküler sistemle değişme görüyoruz. Saçlar zaten kendini gösteriyor. Dopingin yan etkilerini bildiğimiz için kalp ritminin bozuklukları olan çok var, böbrek yetmezliği olan var, karaciğer enzimlerinde değişiklik olanlar var zaten görür görmez neden olduğunu anlıyoruz...” (VG8)

“Kas atrofisiyle alakalı değişmeler gözlemliyoruz yani kasların ufalmasıyla ilgili şeyler gözlemliyoruz...” (VG9)

“...İleriki yaşlarda maalesef büyük sıkıntılar yaşıyorlar zaten çok genç yaşlarda ağır ilaç kullanmış sporcular büyük sakatlıklara maruz kalıyor özellikle eklem bölgelerinden ve evet belki bir sene çok iyi olabiliyor ama ilerleyen yaşlarda fiziksel manada çok büyük çöküntülere uğruyorlar...” (VG10)

“...Yani o insanın bunlar ne olacak kalp damar hastalıkları, ondan sonra kalp krizi yani... İlaç kullandığı zaman tansiyonu yükseliyor. Yüksek tansiyonu olduğu zaman damar sertliği oluşmaya başlıyor. Damar sertliği vücudunda zaten ilaçlar kötü kolesterolü yükseltiyor, damar sertliği ve damardaki inflamasyon damar bozukluğu kolesterol sebebiyle, damar tıkanıklığı sebebiyle ve zırt diye kalp krizi geçiriyorsun. İki gün önce başka bir sporcu arkadaşım da kalp krizi geçirdi. Hastaneye gittik komple herif şimdi anjiyo yapıyorlar adama. Yani bu kaçınılmaz sonlardan bir tanesi ama ani ölebilirsin. Ben mesela her beş hastadan bir tanesi doktora gidebiliyormuş yani benim gibi yaşlı olan 40 yaşında. En tehlikeli 45 ölüyorsun yani...” (VG11)

“Bize hep soruyorlar işte bu sporu böyle yapmadığınız sürece şimdi tamam güzel aktif yapıyorsunuz ama bıraktıktan sonra çok bozuluyor musunuz? Bozulmuyor musunuz? Sarkmıyor musunuz? Yani şimdi bu tabii ki dopingin ne derece kullandığınıza bağlı olarak değişir. Doğal yollarla eğer bir şekilde bir form kazanmışsanız bıraktığınızda bunu bir anda... Kas kaybettiğiniz için o deri kendini bir anda toparlayamadığından dolayı sarkmalar oluşuyor ve tabii ki ciltte de yıpranmalar oluşuyor, sivilcelenmeler, yaralanma gibi onlar da kalıcı tahribata sebebiyet veriyor, cilt üzerinde çok kötü sonuçları ortaya çıkabiliyor.” (VG12)

“Hocam şöyle bir şey var ilacın vücutta, adalede tuttuğu bir su birikimi var. Tabii ki siz bu ilacı bıraktığınız zaman o suyu belli bir miktar adale bırakacak yani salacak. O dirlikte şeyde hep duramazsınız ya idmanı devam ettirmen gerekecek ama ettirsen de ilacı zaten kesmek zorundasın. Çünkü yani kesmezsen reseptörlerin anlamayacak bile hiçbir zaman darbe aldığını. Organlar;

karaciğerimiz ve böbreğimiz sonra kalp zaten biliyorsunuz bu organlar çok önemli bunu zaten bitirmiş oluyorsunuz yani bunu kullandığınız süre kadar da bırakmanız gerekiyor. Hem vücudun daha iyi reseptör anlaması için hani bu tavsiye etmek değil aşılmasını yapıyorum. Hiç dinlenmeden ölürsünüz bunun başka bir şeyi yok ölürsün yani.” (VG13)

“Fizyolojik olarak genelde kilo alımı oluyor. Şimdi doping kullandığı zaman metabolizma çok daha fazla hızlı çalışıyor, ilacı bıraktığı zaman tabii ani düşüşler oluyor. Hem kas kaybı oluyor hem yağlanma olarak çok büyük artış oluyor. Psikolojik olarak da obeziteye yakınlık genelde o metabolizmaya göre değişiyor. Çünkü bazı sıkletler zaten kaslanması için ilaç kullandığı zaman kaslanıyor. Yarıştan sonra bıraktığı zaman o kas kütlelerini çok çabuk kaybediyor, zayıflamaya başlıyor. Diğer sporcular da yani daha hızlı metabolizması olan sporcular da aynı şekilde kilo almaya başlıyorlar tabii.” (VG14)

Çizelge 3.6 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemledikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında fizyolojik ve bedensel değişimlerine yönelik görüşlerinde ikinci sıklıkla ifade ettikleri durum *“Olumsuzluklar Dopinge Bağlanmamalı”* teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Ya bu şeye benziyor bir insan düşünün günde beş paket sigara içer doksan yaşında normal ölüm yoluyla ölür başka bir insan da hiç sigara içmez kanser olur can çekişerek ölür. Bu biraz tahmin edilemez ve öngörülemeyen bir şey. Ben tüm yaşanan ya da yaşanacak olumsuzlukların dopinge bağlı olduğunu düşünmüyorum...” (VG2)

“Ben emin ol ki rahatsızlık yaşayan böyle karaciğeri bozulan yok bilmem ne olan görmedim. Çok insan kalp krizinden ölüyor zaten. Dünya arenasında da öyle vücut geliştirme ama kalpten herkes ölüyor... Ama hepsini ilaç kullanımına bağlamamak lazım kesinlikle ispat edilen bir durum da yok yani şu bunu yapar şu şunu yapar diye bir şey demek yanlış tabii ki.” (VG3)

“Bir kere şahıs sporcuysa hani böyle nasıl söyleyeyim sana çok fazla bir kaybı olmuyor. Hani belli bir ölçü kaybı, kütle kaybı, sertlik kaybı oluyor ama sağlığından çok fazla bir şey kaybetmiyor. Yani bunu dediğin gibi adam bunu yapıyor ama gözümüzü karartıyoruz ama bizde insanız sonuç itibarıyla... Sağlık açısından zarar gören çok az insan var. Bir de şöyle bir şey var bizim kullandığımız ilaçlarla başka şeyleri karıştırıyorlar. Sadece steroit kullanıyorsun ama çok derya

deniz her şeyi onun içine sokmaya çalışıyorlar. Adam aslında streoitten ölmüyor başka bir şeyden ölüyor ama kullanıyordu o sırada öldü. Bunun üstüne eceliyle de ölse vücut geliştirme sporcusu olduğu için hele birde ilaç kullanıyorsa bunu doğrudan ona bağlayabiliyorlar. Direk olarak ilaçtan öldü diye.” (VG5)

Çizelge 3.6 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemedikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında fizyolojik ve bedensel değişimlerine yönelik görüşlerinde en az sıklıkla ifade ettikleri durum ise *“Tedbir Alarak Olumsuzlukları En Aza İndirme”* teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Şimdi bu bir gerçektir sağlığı olumsuz yönde etkiliyor fakat bunların yanında... Sporcular kendi tedbirlerini alarak mümkün olduğunca dopingin zararlarını en aza indirmeye çalışıyorlar...”

Araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemedikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında psikolojik değişimlerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 3.7’de verilmiştir.

Çizelge 3.7. Vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış, tanıdıkları ve gözlemedikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında psikolojik değişimlerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular.

Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bağımlılık Yapma	3	20
Çok Çeşitli Psikolojik Problemler	11	73.3
Psikolojiye Etki Etmeme	1	6.7
Toplam	15	100

Çizelge 3.7 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemedikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında psikolojik değişimlerine yönelik görüşlerinde en sık ifade ettikleri durum *“Çok Çeşitli Psikolojik Problemler”* teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Tek kalıyorlar hayatta. Bir de hayatlarını bu yapıyorlar ya hayat bu değil aslında.” (VG1)

“...Bu sporu yaparken zaten biliyorsunuz bu ağır bir yük yani sonuç olarak hormonlarınızı etkileyen bir sistemden bahsediyoruz. Bunun psikolojiye yansımaması imkânsız bir durum. Bunu kullanırken de bu süreçleri görüyoruz zaten. Hâlihazırda bir de bittikten sonra şimdi kullanırken bu kadar psikolojisi yıpratılmış bir sporcunun bıraktıktan sonra zaten normal olabileceğini söyleyebilir miyiz? Bunun için bir gözleme ihtiyaç var mı bence yok.” (VG2)

“Ya insanlar bir kere alkışlarla yaşıyorlarsa ve etraftan sürekli beğeniliyorsa bir zaman sonra bu unsurlar ortadan kalkınca psikolojik olarak muhakkak yokluk sendromu çekiyorlar ve mutsuz oluyorlar... Bariz bu, şu diyemezsin adamlar sessizleşiyor. Daha mütevazılaşıyor. Çok konuşmuyorlar. Kabuklarına çekiliyorlar. Bazıları bu durumu atlatamıyor. Hala kendinin iyi olduğunu düşünüyor, düşünen var. Adam artık gelmiş 50-60 yaşına hala her yarışmaya giriyor ve her şekilde de hakkının yenildiğini düşünüyor. Bu da kafa, bu da bir çeşit bunama ama yani çok da üstüne düşülecek bir şey değil.” (VG3)

“Çok eziliyor, kaçıyor ortamdan, mesela çok böyle büyük kollu, büyük dev gibi kardeşim vardı yani başka branşa dönüştü. Ortamdan uzak kalıyor... Neydi o koca cüsseli adam dev gibi adam ufaldı... Hem psikolojik olarak morali bozuk, diken üstünde korkuyor, yani bir arkadaşım çok samimi bir şekilde söyledi: yatağında dakikada bir su bulunduruyor kalp krizi yaşamayayım diye, panik içinde arabasında suyu bulunduruyor. Yani onu bildim onu duydum, yani bir korku bir şey yaşayabiliyor... Bir an ufalmışsın, kilo almışsın. Psikolojik olarak bunalıma giriyor...” (VG4)

“Şöyle bir şey söyleyeyim hocam. Öncelikle bu sporu yapan kişilerde ilaç kullanımına bağlı olarak bir gelişim söz konusu ise sporla bunu iç içe değil sadece ilaç kullanımına bağlı ise bir kere zirvede olduğu dönemden sonraki düşüş büyük bir kayıp olacaktır. Bu sporda hani vücut geliştirmeciler şöyle, vücut geliştirmeciler böyle diyorlar ya bunun sebebi aslında böyle dışlanmış kişiler, dışlandıklarını düşünen kişiler. Çünkü belli bir dönem başarılı oluyorlar ve o başarıya herkesin saygı duymasını istiyorlar. İşte ben şampiyonum, ben şunu yaptım ben bunu yaptım. Evet sporcunun özellikle bizim branşı yapan kişilerde bireysellik, ferdilik ön plandadır ama bizim branşımız çok fazla bilinirliği olmadığı için etraf tarafından yakın çevresi dışında çok fazla takdir görülmediğinden daha fazla insanları agresif hale getirmeye başlıyor... Sporcuların bu geri dönüşü tam olarak yapamayıp bu baskıyı etraflarına yansıtması görülüyor.” (VG6)

“Psikolojik olarak şu şekilde etkileniyorlar. Tabii ki doping kullandığınız zaman vücudumuz inanılmaz bir değişim gösteriyor, bunu sadece dopinge bağlamamak gerekiyor. Sporcular doping kullandıkları zaman inanılmaz antrenmanlar son derece sıkı diyetler yaparak inanılmaz formlara kavuşuyorlar. Bir insan doping kullanmadığı zaman ne antrenmanını çok önemser ne de beslenmesini diyetini çok önemser. Bu yüzden doping kullandığı zaman bunlara daha çok özen gösteriyor hem antrenmanlarına hem beslenmesine. Bundan dolayı inanılmaz forma ulaşıyorlar fakat dopingi bıraktıkları zaman veya sporu bıraktıkları zaman ister istemez iyi antrenman yapamadıkları için tabii ki anabolik steroidler tarzı kullanmadıkları için fiziksel olarak değişim gösterirler, küçülmeye giderler atrofi olurlar. Bundan dolayı eski günlerini hatırlayarak tabii ki psikolojikmen de etkileniyorlar.” (VG7)

“...Psikolojik olarak tabii ki ani öfke nöbetleri, hazır cevaplar, tahammülsüzlük, insanın takatinin kalmaması, vs. gibi durumlar oluyor ama şimdi birazcık da aile yapısı, kendini geliştirmesi, karakteriyle de ilgili olduğunu düşünüyorum.” (VG8)

“...Yani psikolojik olarak da etkilendiklerine zaman zaman rastlıyorum. Olumsuz etkilerini gözlemledim etrafımdakilerden...” (VG9)

“Çok hızlı bir çöküntüye uğruyor fiziksel olarak bu çöküntünün sonucunda maalesef psikolojide beraber çöküyor fiziolojiyle beraber bu tür arkadaşlarımız var çevremizde ve gerçek manada bunlar şuan da çok iyi forumda değiller. Çünkü şampiyon oldukları dönemlerde insanlar bu arkadaşlara çok fazla saygı duyuyorlar, seviyorlar. Ama şampiyonlukları bittikten sonra ve formları da kötü olduktan sonra arkadaşlar maalesef sıkılabiliyorlar, psikolojik olarak uzaklaşabiliyorlar spordan. Bu da onların sosyal hayatlarını, gelecek hayatlarını olumsuz yönde etkiliyor. O yüzden biz her zaman şunu söylüyoruz: Başarı önemli ama sağlığımız daha da önemli. Çünkü insan sağlığını kaybederse her şeyini kaybediyor, sosyal hayatını kaybediyor, çalışma hayatını kaybediyor. Bu manada tabii ki psikolojik çöküntülere uğrayan çok arkadaşımız var zaten. Bu ilaçların en büyük yan etkilerinden biri kullanıldığı zaman insanı psikolojik olarak çok iyi hissettirmesi, bırakıldığı anda büyük depresif sıkıntılara maruz bırakması. Bunu yaşayan çok arkadaşımız var.” (VG10)

“...Adam tabii kocaman kolu var 50 cm herkes bakıyor. Ondan sonra bir anda adam yok oluyor. Daha sonra psikolojik bunalıma giriyor. Artı ilaç alırken, işte ilacın verdiği seksüel performans, kendini genç hissetme, işte testosteronun verdiği işte dirilik hepsi gidiyor bu sefer

ruhsal bunalımsal çöküntü psikolojik rahatsızlıklarda başlamış oluyor...” (VG11)

“Kesinlikle var %70’i %80’i kesinlikle bu psikolojik rahatsızlıktan dolayı yenik düşüp ya sporu bırakıyor ya da iyice içine kapanıyor. Sebebi de şu tabii düşüşler olacak. Hiçbirimiz böyle formda fit durmuyoruz yani yarışma bitince bende malum olarak normal hayatıma, normal hayatım derken yemek yiyorum ne bileyim tatlı yiyorum. Yaşamamın da anlamı bu yani açıkçası her şey 12 ay diyet yapıp tavuk pilav yemek değil. Tabii bu süre zarfı içinde adalemiz suyu bırakıyor salıyor. 50 cm’lik kol düşüyor 45’e. Burada psikolojine yenildin mi yandın diyeyim sana. Yani senin eğer psikolojinde buna elverişliyse bozukluk olarak... Agresif olan tipler yani bir tepki veriyor sana trafikte bir agresifliğini belli ediyor. Ne bileyim işinde, eşine, dostuna derken çevresine sosyal çevresini kaybediyor. Sosyalleşemeyen insanlar bunlar rahatsızlık verir kesinlikle.” (V13)

Çizelge 3.7 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemledikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında psikolojik değişimlerine yönelik görüşlerinde ikinci sıklıkla ifade ettikleri durum “Bağımlılık Yapma” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“...Bir de şey gibi bağımlılık gibi. Mesela; kişi yarışmadan çıkıyor belli bir noktaya kadar işte o dediğimiz şeyleri falan kullanıyor daha sonra bir düşüş yaşadığı anda psikolojik olarak rahatsızlık duyuyor. Bir de bu yönden de var psikolojik olarak. Adam tekrardan başlıyor... Hani vücut olarak tabii ki de oluyor bir takım sıkıntılar yaşıyor ama geçici olarak, daha çok psikolojik olarak...” (VG1)

“İyi bir formdan bir anda tabii kısa bir sürede düşüş yaşadığı için ve doping kullanmadığı sürece aynı formu bir daha yakalayamayacağından dolayı sürekli doping kullanmak zorunda hissedip sağlığından olan kişiler var...” (VG12)

“Psikolojik olarak da bu bağımlılık yapıyor yani uyuşturucu gibi bıraktığı zaman insan ufaldığı zaman ya da o kaslarındaki büyüme duygusunu hissedemediği zaman tekrar arıyor ve tekrar kullanmak zorunda hissediyor kendini.” (VG14)

Çizelge 3.7 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemledikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında psikolojik değişimlerine yönelik görüşlerinde en az sıklıkla ifade ettikleri durum ise “*Psikolojiye Etki Etmeme*” teması olmuştur. Görüşmelerde katılımcılar bu durumu şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Psikolojik olarak belki yıpranıyordur belki o adamın kendi kişiliğiyle alakalı. Şimdi bizde öyle adam var ki yani diyet yapıyor. Mesela kimi insanlar var diyetin son dönemi belli bir sinir strese sahip, kimisi başladığı ilk günden itibaren sinir streste kendini o moda sokuyor çünkü... Kişinin kendi karakteriyle alakalı, popülermiş veya değilmiş dönemi pek o kadar, yani ben o kadar etkileyeceğini zannetmiyorum... Benim şuanda belki dedem babam yaşında bu işi zamanında yoklukta yapmış birçok insan var. Sokakta rahat rahat geziyorlar, rahat rahat oturup sohbet edebiliyorlar ama bizim insanımız bunu bilmiyor...”

4. TARTIŞMA

Araştırma grubunu, vücut geliştirme branşında uluslararası müsabakalara katılmış 14 elit vücut geliştirme sporcusu oluşturmuştur.

Çizelge 3.2'deki sonuçlara bakıldığında, vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki "sıfır tolerans" politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerinde, vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; haksız rekabet, bakanlık daha yapıcı olmalı, yurt dışında kullanmayan yok, bu branşın doping sporu olarak görülmesi, kulisi olanın kurtulması, başarı sadece dopinge bağlanamaz, devletlerin güç savaşı ve son olarak da sağlık başarısından daha önemli temalarını ifade ettikleri görülmektedir. Günümüzde tüm sporlar kendine özgü kuralları ile yapılmakta ve bu kurallar dâhilinde müsabakalar gerçekleştirilmektedir. Sporcuların veya takımların bu mevcut kuralları çiğneyerek, spor etiğine uygun olmayan yollarla rakiplerinden üstün hale gelmelerini sağlayan doping maddelerini kullanmalarının müsabaka ortamlarında adil olmayan haksız rekabete yol açtığı bilindiği söylenebilir. Acarbay (1986)'ın ifadesine göre sporda, haksız rekabet ile başarıya ulaşmanın yanlış yollarından bir tanesi de dopingdir.

Dünyada vücut geliştirme sporunun da kuvvet ve dayanıklılığa bağlı bir spor olması münasebetiyle genel olarak bir doping sporu olarak görüldüğü, dolayısıyla vücut geliştirme sporunda doping kullanımının vücut geliştirme sporunun tartışılmaz bir gerçeği olduğu, aynı zamanda dopingin diğer branşlarda da yüksek performansa ulaşmak için sıklıkla başvurulmuş bir durum olduğu söylenebilir. Ne yazık ki bazen politik anlamda güçlü olan çeşitli ülkelerin de yalnız vücut geliştirme sporunda değil tüm spor branşlarında sadece başarı getirmek uğruna bu yanlış destekleyerek dopingi politika haline getirdikleri, ayrıca sporcularının doping kullanımına müsaade ettikleri görülmektedir. Arman (2002) 1970'lerde ve 1980'lerde bazı ülkelerde devlet eliyle dopingin gerçekleştirildiğini, Eski Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin buna örnek olduğunu belirtmiştir. Simson ve Andrew (1994) pek çok milli ve uluslararası federasyonun, milli takımlarına doping yaptırdıklarını, doping yapan önemli atletleri göz ardı ettiklerini, pozitif sonuçları gizlediklerini ifade etmiştir. Öngel (1997)'in

ifadesine göre ise Batı Almanya'da doping merkezi, içişleri bakanlığına bağlı bir araştırma, geliştirme ve uygulama birimi iken, Doğu Almanya'da ise doping, devlet destek ve kontrolünde gelişimini sağlayan bir kurum olarak yapılandırılmış, antrenörler ise köklü bir eğitimen geçirilmek suretiyle doping uzmanı olarak yetiştirilmişlerdir.

Bu bağlamda devletlerin doping politikaları nedeniyle uluslararası arenalarda dopingi kullanmayan devletlerin takımları ya da sporcuları açısından haksız rekabete neden oldukları, buna istinaden artık başarı uğruna doping kullanımının devletler arasında bir güç savaşı haline geldiği söylenebilir. Dolayısıyla araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının vücut geliştirme sporunda dopingi yurt dışında kullananların fazla olması ve uluslararası spor organizasyonlarında kulis gücü olan sporcuların doping kontrolünden geçerken herhangi bir engellemeye maruz kalmayıp yarışmalarına müsaade edilmesi sebebiyle kendi ülkelerindeki bakanlıklarından bu haksız rekabet karşısında daha yapıcı ve çözüm üretmeye yönelik bir faaliyet yürütmelerini bekledikleri şeklinde yorum yapılabilir. Her şeye rağmen vücut geliştirme sporunda da başarıya ulaşmanın yolunun sadece doping ile değil, yapılacak disiplinli antrenmanlar ve gösterilecek özveri ile elde edilebileceği, ayrıca doping maddelerinin kullanımının sporcuların sağlığında ölümcül sonuçlara yol açabileceği, bu nedenle sağlığın her zaman elde edilecek başarıdan daha önemli olduğunun unutulmaması gereken konular arasında yer aldığı söylenebilir.

Alan yazındaki araştırmalara bakıldığında, Yıldız (2006) Cumhuriyet Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Sivas ili amatör liglerinde değişik branşlardaki sporcuların doping kullanım oranlarını incelediği çalışmasında, çeşitli branşlardan sporcular arasında vücut geliştirme sporcularının büyük çoğunluğunun doping maddeleri kullandığı sonucuna varmıştır. Turkcapar ve ark (2014) elit güreşçilerin doping kullanımına ilişkin tutumlarını inceledikleri çalışmalarında, elit güreşçilerin doping kullanımına yönelik puanlarının yüksek, tutumlarının ise olumlu olduğunu belirlemişlerdir. Eröz (2007) milli düzeyde, atletizm, güreş, judo ve halter yapan sporcuların doping ve ergojenik yardım hakkındaki görüşlerini ve bilgi düzeylerini incelediği çalışmasında, araştırmaya

katılan katılımcıların büyük bir bölümünde sporda doping kullanımının serbest bırakılmaması gerektiğini, dopingin sporcular, antrenörler, ve idareciler tarafından yeterince iyi bilinmediğini, devletin sporda dopingi önleme (anti-doping), bilinçlendirme, dopingin zararları, haksız rekabet ve dopingin spor ahlakına ters düştüğü hususunda üzerine düşen görevi yapmadığını, doping kullanımının sporda önemli bir sorun olduğunu dolayısıyla haksız rekabete yol açtığını belirlemiştir. Yıldız ve ark (2016)'nın bireysel ve takım sporları ile ilgilenen sporcuların doping hakkındaki görüşlerini inceledikleri çalışmalarında, bireysel ve takım sporları ile ilgilenen sporcuların, devletin doping kullanılmaması hakkındaki etkili bir politikasının olup olmadığı hakkındaki düşüncelerinde bireysel sporlarla ilgilenen sporcuların %48.8'i hayır, takım sporları ile ilgilenen sporcuların %38.8'inin evet seçeneğini işaretlediklerini tespit etmişlerdir. Yukarıdaki bulguların aksine Dinçer (2010) elit sporcuların bilgi düzeylerini incelediği çalışmada, spor yapan sporcuların büyük bir çoğunluğunun doping kullanmanın haksız rekabete yol açtığı görüşüne katılmadıklarını, devletin sporda dopingi önleme, bilinçlendirme, dopingin zararları, haksız rekabet ve dopingin spor ahlakına ters düştüğü hususunda üzerine düşen görevi yapmadığına inandıklarını tespit etmiştir. Yukarıdaki bulguların aksine, Solberg ve ark (2010) elit sporlarda sporcuların doping kullanımı hakkında sporseverlerin görüşlerini inceledikleri çalışmalarında, sporseverlerin elit sporcuların doping maddelerini kullandıklarını kabul etmediklerini tespit etmişlerdir. Alaranta ve ark (2006) elit sporcuların dopinge karşı tutumlarını inceledikleri çalışmalarında, sporcuların % 30'u yasaklanmış maddeleri kullanan bir sporcuyu şahsen tanıdığını ifade etmiştir.

Çizelge 3.3 incelendiğinde, vücut geliştirme sporcularının uluslararası yarışmalarda ülkelerin diplomatik gücü ile doping kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğuna yönelik görüşlerinde, vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; başarıda kulis gücü önemli, para pazarlıklarının yapılması, diplomatik güce inanmama ve son olarak da Türk sporcuların işi zor temalarını ifade ettikleri görülmektedir. Şüphesiz sporun, dünya çapında sağlık, eğlence, kazanma arzusu için yapılan aktivitelerin başında geldiği söylenebilir. Hatta geçmişten günümüze kadar yapılan spor organizasyonlarında ülkelerin çeşitli konularda güçlerini dünyaya ispatlama adına

sporu, bir tür gösteriş yapma adına araç olarak kullandıkları bilinmektedir. Bu sebeple diplomatik olarak güçlü olan ülkelerin uluslararası spor organizasyonlarında sporcularının ülkelere şampiyonluklar ve rekorlar ile dönmesi için; toplumsal ahlak ile bağdaşmayan, haksız rekabete yol açan, oyun kurallarını hiçe sayan, Fair-Play ruhuna aykırı olan, sporcularının sağlığını değil de sadece ülkelerin menfaati uğruna performanslarını en üst düzeye çıkaracak çeşitli doping maddelerini kullandıklarının hatta bunların hükümet politikası haline getirilerek doping merkezlerinin kurulduğunun ayrıca dünya üzerindeki diplomatik güçlerini kullanarak spor organizasyonlarında sporcularının doping kontrollerinden geçerken sonuçların pozitif çıkmaması için ülkelerle ve doping kontrolü görevini yapan kurum ve kuruluşlarla para pazarlıkları yaparak bu gibi sorunların önüne geçildiğinin farkında olduğu söylenebilir. Öngel (1997) doping konusunda kurumlaşan devletlerin olduğunu hemen hemen gelişmiş ve diplomatik olarak güçlü olan ülkelerin tümünde, irili ufaklı olmak üzere doping merkezlerinin varlığı olduğunu ifade etmiştir. <https://tr.euronews.com>'un yapmış olduğu bir haberde, Rusya Doping Mücadele Ajansı (RUSADA), kurumun genel sekreteri Anna Antseliovich'in The New York Times Gazetesi'ne verdiği mülakatın gazete tarafından çarpıtıldığını ve içeriğinin değiştirildiğini bildirmiş, The New York Times gazetesi, RUSADA'nın Genel Sekreteri Anna Antseliovich'in devlet kurumlarının işin içinde olduğunu söylediğini duyurmuştu. Bu haber şöyle idi. Rusya, uluslararası müsabakalara katılan Rus atletlerin "devlet kurumlarının yardımıyla" doping desteği aldıklarını ilk kez itiraf etmiştir. Ancak Anna Antseliovich doping operasyonlarının Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından desteklendiği iddialarını yalanmıştır. Dünya Anti Doping Ajansı'nın (WADA) Rusya'da dopingin yaygın şekilde yapıldığı ve gizli servisin de işin içinde olduğunu gösteren raporunun ardından Uluslararası Atletizm Federasyonları Birliği (IAAF), Rus atletlere müsabakalardan men cezası getirmişti. Daha önceki soruşturmalarda Rus doping uzmanlarının, idrar örnekleriyle oynadıkları ve atletlere performans artırıcı ilaçlar verdiği ortaya çıkmış, 30 ayrı spor dalında yarışan bin kadar Rus atletin dopinge bulaştığı tespit edilmiştir.

Bu bilgiler ışığında araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının uluslararası spor organizasyonlarında başarı elde etmek için ülkelerin kulis gücünün

önemli olduğunu, diğer ülkelerin doping kullanımını konusunda sporcularının arkasında durduklarını ve bunun uğruna para pazarlıklarının bile yapıldığını ayrıca uluslararası müsabakalarda diğer ülkelerin neredeyse tüm sporcularının doping kullandığının biliyor olmaları bakımından vücut geliştirme sporcularının ülkemizde doping kullanımına müsaade edilmediği için Türk sporcuların uluslararası müsabakalarda işlerinin çok zor olduğunu ifade etmeleri bu konuda bu sebeplerden dolayı karamsarlığa düştükleri şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 3.4 incelendiğinde, vücut geliştirme sporcularının her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yol denenmelidir düşüncesiyle doping kullanımına yönelik görüşlerinde, vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; sağlık her şeyden daha önemli, spor etiğine aykırı, doping bu sporun gerçeği, zafer için her şey mübah ve son olarak da sabır ile istenilen performansa ulaşma temalarını ifade ettikleri görülmektedir. Sporda başarılı olmanın ve bir şeyleri başarmanın hemen hemen herkesin ortak hedefleri arasında yer aldığını söyleyebiliriz. Sporda başarı, disiplinli ve özverili çalışma sonucunda elde edilebilir. Ancak bazen başarı elde edebilmek ve başarının vermiş olduğu hissi yaşamak adına bireylerin tüm etik değerlerini hiçe saydığının da görüldüğü söylenebilir. Aslında insanlık tarihinin en başından bu yana kazanma arzusu ve insanların kendilerini başkalarına ispatlama hırsı artan bir şekilde var olmuş ve bunları gerçekleştirmek uğruna bireyler, tüm benliklerini ve değerlerini hiçe sayarak her türlü hileye başvurmuştur. Vücut geliştirme sporunda da sportif yüksek performansa ulaşmak için sporcuların zaman zaman sağlıklarını her şeyin önünde tutup, disiplin ve özveri ile bu hedeflerine ulaştıkları, zaman zaman ise çeşitli doping gibi hilelere başvurup, insani değerleri hiçe sayarak bu haksız başarıyı elde ettikleri söylenebilir.

Peki, sporcular bu riske neden girmektedirler? Bunun en dürüst yanıtı Kanadalı koşucu ve Ben Johnson'un meslektaşısı Tony Sharpe'dan gelmiştir: "Zafer çok tatlı, para çok bol" (Yoncalık ve ark2007). Stehlin (1987) sportif yüksek performansa ulaşmak için sadece güç ve sabrın yeterli olmadığını, bunun yanında yetenek, kıvrak zekâ, diyet, dinlenme, sağlık ve genlerin de etkili olduğunu ifade

etmiştir. Erkal ve ark (1998)'nin da ifade ettiği gibi doping kullanımını insani ve felsefi anlamda bir ahlaki değer çözümlenmesi ve sporunun kendine yabancılaşması örneğidir.

Araştırma bulguları, vücut geliştirme sporcularının bir çoğunun yarışmalarda her şeyden önce sağlıklarını ön planda tutarak ve spor etiğine aykırı olduğu düşüncesi ile doping maddeleri kullanmayıp disiplin, özveri ve sabır ile istedikleri performansa ulaştıkları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca vücut geliştirme sporcularının bir kısmı için, vücut geliştirme sporunda doping kullanımının kaçınılmaz bir gerçek olduğu düşüncesi sporcuları, “haksız rekabet karşısında yarışmaktansa ben de zafer uğruna, sağlığımı bile hiçe sayarak her şeyi yapabilirim” gibi spor etiğine aykırı bir düşünceye ittiği, bunun sebebinin de özellikle, sporcuların sabretmeyip doping kullanarak erken sonuç alma isteği doğrultusunda doping zararlarını göz ardı ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu bağlamda vücut geliştirme sporcularının doping kullanımına yönelik yanlış tutumlarının çeşitli eğitimlerle düzeltilebileceğini söyleyebiliriz. Wanjek ve ark (2007) sporcular arasında doping bilgisinin geliştirilmesi ihtiyacına ve dopinge karşı tutumlarının değiştirilmesinin gerekliliğine işaret etmişlerdir. Melzer ve ark (2010) sporculara doping kullanımına ilişkin karar verme eğitimi verilmesinin ve bunun yanı sıra sporcu ortamlarında antrenör ve sporcu arkadaşlarının uygulayacağı baskının da önemli olduğunu, çevresel faktörleri değiştirmek için tüm paydaşların bu tür etik eğitimlere katılması gerektiğini ifade etmiştir.

Alan yazındaki araştırmalara bakıldığında, Bloodworth ve McNamee (2010) yetenekli genç İngiliz sporcuların doping ve anti-dopinge karşı görüşlerini inceledikleri çalışmalarında, sporcuların dopinge karşı tutumlarının başarıma istekleri nedeniyle olumsuz olmadığını, araştırmaya katılan sporcuların yaklaşık üçte birinin başarıyı garanti edecek yasaklı ve tespit edilemez maddeleri almaya istekli olduklarını belirlemişlerdir. Sinan ve ark (2006)'nın yapmış oldukları bir çalışmada, sporculara “sonucunda öleceğinizi bilseniz dahi şampiyon olacağınızı garanti eden ilaç kullanır mıydınız?” sorusu yöneltilmiş ve bu soruya çalışmaya katılan sporcuların “evet” yanıtını verdiklerini tespit etmişlerdir (Akt Eröz 2007). Eröz (2007) milli düzeyde, Atletizm, Güreş, Judo ve Halter yapan sporcuların doping ve ergojenik

yardım hakkındaki görüşlerini ve bilgi düzeylerini incelediği çalışmasında, millî sporcuların doping kullanımını tercih etme nedenlerinin, yüksek performans elde etmek, kaybetme korkusunu yok etmek, aşırı kazanma isteği, cazip olan maddi teşvikler, sosyal statü sağlamak, bu statüyü korumak, iyi bir yaşam standardına ulaşmak olduğu sonucuna varmıştır. Barkoukis ve ark (2014) sporda başarının nedenlerini ve genç sporcuların doping kullanımına yatkınlığını inceledikleri çalışmalarında, genç sporcuların başarı nedenleri arasında gördükleri doping maddelerini kullanmaya eğilimli olabileceklerini tespit etmişlerdir. Şapçı (2010) üniversitelerarası spor müsabakalarına katılan öğrencilerin doping kullanımına yönelik tutumlarını incelediği çalışmasında, sporcu öğrencilerin etik açıdan doping kullanımının uygun olmadığını fakat sportif performans için gerekli olduğu düşüncesine sahip oldukları sonucuna varmıştır. Baysaling (2000) tarafından, Amerika'da 563 sporcu üzerinde yapılan bir araştırmada, sporcuların niçin doping kullandıkları konusunda %94'ünün gelişme, kuvvet ve başarıya giden tek yolun bu olduğuna inandıkları cevabını verdikleri bildirilmiştir. Yıldırım (2008) doping ve ergojenik yardımlar ile doping kullanmanın sıklığı hakkında bilgi ağırlık düzeylerini incelediği çalışmasında, erkek haltercilerin büyük çoğunluğunun başarı elde etmek için doping kullanmanın gerekli olduğuna inandıklarını, haltercilerin dopingin önemli bir sorun olduğunu düşünmelerine rağmen büyük çoğunluğunun performansı arttırmak için doping maddelerini kullandıklarını tespit etmiştir. Dinçer (2010) elit sporcuların doping hakkındaki bilgi düzeylerini incelediği çalışmasında, araştırmaya katılan sporcuların çoğunun başarılı olmak için her yol denenmeli görüşüne kesinlikle katılmadıklarını, ayrıca sporda doping kullanımının Fair-Play ruhuna zarar verdiğini ayrıca dünya şampiyonu yapacak ciddi bir yan etkisi olan bir ilaca sahip olduğumda tereddüt etmeden kullanırım sorusuna ise kesinlikle katılmıyorum noktasında birleştiklerini tespit etmiştir. Kurtipek ve ark (2016) millî takım sporcularının doping kavramı üzerine düşüncelerini inceledikleri çalışmalarında, Atletizm ve Halter branşından millî sporcuların dopingi kaçak elektrik, şeytan, yalan, hile, ölüm, kumar olarak nitelendirdikleri sonucuna varmışlardır. Laure ve ark (2001) antrenörlerin dopinge yönelik tutumlarını inceledikleri çalışmalarında, profesyonel antrenörlerin, sporcularının doping kullanmalarını önlemek için gerekli olan tutum ve eğitime sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Çizelge 3.5 incelendiğinde, vücut geliştirme sporcularının önemli uluslararası bir müsabaka öncesinde siliciler yoluyla doping kullandıklarının tespit edilemeyeceğini bilmeleri, ülkelerinin ve kendi itibarları için bir kereye mahsus doping kullanımına yönelik görüşlerinde, vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; milli duygular adına risk alma gerekliliği hissetme, eşitlik yoksa doping kullanımında zorunluluk, risk almaktan kaçınma ve son olarak da spor etiği ile bağdaşmaz temalarını ifade ettikleri görülmektedir. Doping maddelerinin, spor yarışmalarında sporcular tarafından sportif performansı en yüksek seviyeye çıkarmak için kullanılan spor ahlakına aykırı bir madde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla uluslararası spor yarışmalarında vücut geliştirme sporcularının yapılan baskılar nedeniyle kendi ya da ülkelerinin itibarları için, doping kullanma hususunda yarışma öncesi siliciler yoluyla yakalanmayacaklarını bilmeleri ve bu konuda yarışacakları ülkelerin çoğunda eşitliğin söz konusu olmadığı farkında olmaları, vücut geliştirme sporcularını büyük riskleri göze almaya yönlendirdiği şeklinde yorum yapılabilir. Bu bilgiler ışığında araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının büyük çoğunluğunun milli duygular adına sağlığını bile hiçe sayarak risk aldığı şeklinde bir açıklama yapılabilir. Alaranta ve ark (2006) sadece testlerle dopingi kontrol etmenin yeterli olmadığını, sporcuların tutumlarında derin bir değişiklik yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bloodworth ve McNamee (2010) ise bazı sporcuların, toplumun sosyal ve ahlaki beklentilerinin baskılarını hissettiklerini ayrıca bundan etkilendiklerini ve genel olarak sporcuların performans artırıcı ilaçların kullanımını ulusal düzeyde bir sorun olarak algılamadığını, ancak diğer ülkelerde yaygın bir sorun olarak gördüğünü ifade etmişlerdir.

Ayrıca doping kullanımı hususunda araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının bir kısmında bulunan risk almaktan kaçınma düşüncesi, sporcuların sporculuk hayatlarının bitmesi korkusunu yaşamalarına, olası sağlık problemlerinin başlama endişesine ve son olarak da itibarlarının zedelenme düşüncelerine bağlanabilir. Sporcuların spor etiği ile bağdaşmaz ifadesinin ise, sporcuların yarışmalarda haksız rekabete yol açmaması bakımından adil kurallar çerçevesinde yarışmak istemelerine bağlı olduğu şeklinde yorum yapılabilir.

Alan yazındaki araştırmalara bakıldığında, Dinçer (2010) elit sporcuların doping hakkındaki bilgi düzeylerini incelediği çalışmasında, araştırmaya katılan sporcuların büyük çoğunluğunun yakalanmadığım sürece her yolu kullanırım sorusuna, kesinlikle katılmıyorum, uluslararası bir organizasyonda ölkemin başarısı için doping yaparım sorusuna kesinlikle katılmıyorum cevabını verdiklerini tespit etmiştir. Eröz (2007) milli düzeyde, Atletizm, Güreş, Judo ve Halter yapan sporcuların doping ve ergojenik yardım hakkındaki görüşlerini ve bilgi düzeylerini incelediği çalışmasında, sporcuların büyük çoğunluğunun uluslararası bir organizasyonda ölkelerinin başarısı için doping kullanmayacakları, doping kullanımının Fair-Play ruhuna zarar verdiği ve başarılı olmak için her yolu denemeyecekleri sonucuna varmıştır. Yıldız ve ark (2016) bireysel ve takım sporları ile ilgilenen sporcuların doping hakkındaki görüşlerini inceledikleri çalışmalarında, sporcuların yarıdan fazlasının doping kullanımının spor ahlakına aykırı olduğu düşüncesine sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Barkoukis ve ark (2013) elit sporlarda sporcuların doping kullanma niyetlerinin motivasyonel, sosyal ve bilişsel belirleyicilerini inceledikleri çalışmalarında, elit atletlerin başarı hedefleri ve ahlaki yönelimleri ile tutum, kural ve özyeterlik inançları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır. Gençtürk ve ark (2009) ulusal düzeydeki sporcuların doping hakkındaki bilgi düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, bireysel ve takım sporları ile ilgilenen sporcuların doping kullanımı hakkındaki görüşlerinde, doping kullanmanın spor ahlakına aykırı olduğunu ifade ettiklerini tespit etmişlerdir. şenel ve ark (2004) farklı ferdi branşlardaki üst düzey Türk sporcuların ergojenik yardımcılara yönelik bilgi ve yararlanma düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, araştırmaya katılan sporcuların çoğunun doping kullanmanın kısa sürede büyük başarılar sağlayacak olmasına rağmen yasal olmayan maddeleri hiç kullanmayacakları sonucuna varmışlardır. Bloodworth ve McNamee (2010) yetenekli genç İngiliz sporcuların doping ve anti-dopinge karşı görüşlerini inceledikleri çalışmalarında, sporcuların bazı istisnalar olmasına rağmen genellikle anti-doping eğitim programlarında tanıtılan değerleri benimsediklerini belirlemişlerdir. Yukarıdaki çalışmaların aksine <http://atletiknet.com> tarafından doping ile ilgili yapılan bir ankette sporcuların yakalanma riskinin olmaması halinde doping kullanır mıydınız sorusuna %98 oranında evet yanıtı verdiğini, bununla

birlikte kullandığınız doping maddesi gelecek 5 yılda katıldığınız tüm yarışmaları kazanmanızı sağlayacak ancak 5 yıl sonunda ölümünüze neden olacak yine de kullanır mıydınız sorusuna %50 oranında bu maddeyi kullanacakları cevabını verdiklerini belirtmiştir.

Çizelge 3.6 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanındıkları ve gözlemledikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında fizyolojik ve bedensel değişimlerine yönelik görüşlerinde, vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; çok çeşitli sağlık problemleri, olumsuzluklar dopinge bağlanmamalı ve son olarak da tedbir alarak olumsuzlukları en aza indirme temalarını ifade ettikleri görülmektedir. Geçmişten bugüne dek sportif performansı artırmak için gelişen, spor etiğine uygun olmayan doğal ya da yapay arayışlar, devletlerin kendilerini dünya arenasında ispatlama gereği duymasına buna istinaden de sportif mücadelelerin uluslararası bir savaş arenasına dönüşmesine ayrıca yarışma ruhunda Fair-Play düşüncesinin yok olup, en önemlisi de sporcu sağlığının hiçe sayıldığı bir durum haline gelmiştir. Beltz ve Doering (1993) ve Williams (1992), aşırı protein alımının dehidratasyon, gut, karaciğer ve böbrek hasarına, kalsiyum kaybı ve gastrointestinal etkilere sebep olacağını ayrıca alkol gibi bazı ajanların da performansı bozabileceğini ifade etmişlerdir. Deligiannis ve Koudi (2012) ise sporda doping kullanımının ciddi sağlık komplikasyonları ile ilişkili olduğunu, en yaygın ve özellikle görülen durumun, tehlikeli kardiyovasküler sistemi içerdiğini ifade etmiştir. Buradan hareketle doping maddelerinin kullanımının, sporcuların gelecekte spor yaşamını sonlandıran, sağlıklarını bozan zararlı ve tehlikeli yöntemler olduğunu ifade edebiliriz.

Vücut geliştirme sporu sporcularının da bazen yarışmalarda süratini, kuvvetini ve gücünü en yüksek seviyede göstermek adına çeşitli doping maddeleri kullanarak sağlıklarını düşünmeden hareket ettikleri söylenebilir. Dolayısıyla araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının müsabaka yaşamı biten sporcularda gözlemlenmiş olduğu çok çeşitli sağlık problemleri düşüncesinin, sporcularda doping maddeleri kullanımı sonrasında oluşabilecek sağlık problemleri

açısından tamamıyla bilgi sahibi oldukları ayrıca doping kullanan vücut geliştirme sporcularının zamanla çok çeşitli sağlık problemleri ile karşılaşacağını bildiklerini söyleyebiliriz. Hıncal (1990), doping kullanımının hiç umulmayan bağımlılıklara, tedavisi mümkün olmayan fonksiyon bozukluklarına ve hatta ölüme bile sebep olabileceği şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Akgün (1989)'ün ifadesine göre, hemen hemen tüm spor dallarında kullanımı yaygın olan anabolizanlar gibi çeşitli ilaçların kısa sürede bir takım motorik özellikleri olumlu şekilde etkilediği söylenebilir, uzun süre ve yüksek dozlarda kullanıldıkları zaman geriye dönüşü olmayan karaciğer bozuklukları, tümörler, deri dökülmeleri, bayanlarda kılınma ve psikoza kadar giden psikolojik kişilik bozuklukları gibi yan etkilerine de rastlanmaktadır. Günay ve Cicioğlu (2001) ve Sobal ve Marqurat (1994), yukarıdaki açıklamaları destekleyecek şekilde, vitamin ve mineraller gibi bazı ergojenik yardımcıların kullanımlarının riskleri bulunduğunu, doping sınıfına giren steroid, amfetamin, büyüme hormonu gibi ergojenik yardımcıları olarak alınan maddelerin bazı sporcular için çok daha büyük riskler taşıdığını hatta sporcuların ölümüne bile yol açabileceğini ifade etmişlerdir.

Bunların dışında araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının kısa ve uzun vadede sağlıkları ile ilgili yaşanabilecek olumsuzlukları doping maddelerinin kullanımı ile ilişkilendirmiyor olmaları ve yaşanabilecek olumsuzlukları tedbir olarak en aza indirme düşünceleri, sağlıklarını ve prestijlerini büyük tehlikeye atacaklarını bilmelerine rağmen yüksek performansa ulaşmak ve sporculuk prestijlerini artırmak adına doping maddeleri kullanmaya eğilimli olmalarına bağlanabilir. Bu sonuca göre, dopingin vücut geliştirme sporcuları tarafından bilinçli bir şekilde kullanıldığı, dolayısıyla sporcuların doping kullanımına karşı olmadığı ancak doping maddelerinin kullanılma seviyesinin sağlıklarına zarar vermeyecek seviyede işin uzmanları tarafından iyi ayarlanması gerektiğini düşündükleri şeklinde yorum yapılabilir. Bu da bize vücut geliştirme sporcularının doping kullanımı ve sonrasında oluşabilecek zararlardan gerçek anlamda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

Alan yazındaki araştırmalara bakıldığında, Gençtürk ve ark (2009) ulusal düzeydeki sporcuların doping hakkındaki bilgi düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, güreşçilerin, antrenörlerin ve yöneticilerin doping kullanımının sporcu sağlığı üzerine olumsuz etki yarattığı görüşüne katıldıklarını belirlemişlerdir. Turkcephe, Kumartasli ve Mamak (2013), doping ve doping kullanım sıklığı hakkında Türkiye gençler şampiyonasına katılmış haltercilerin bilgi düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, elit haltercilerin doping maddelerini düşük düzeyde kullandıklarını ancak doping kullanımı ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmadığını tespit etmişlerdir. Bloodworth ve McNamee (2010), yetenekli genç İngiliz sporcuların doping ve anti-dopinge karşı görüşlerini inceledikleri çalışmalarında, sporcuların dopinge bağlı sağlık risklerini kabul ettiğini ve sağlık vurgusu yaptıklarını belirlemişlerdir. Dinçer (2010) elit sporcuların bilgi düzeylerini incelediği çalışmasında, sporcuların doping hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve bu bilgi eksikliği yüzünden doping kullanımına eğilimli olabileceklerini tespit etmiştir. Yalnız ve Gündüz (2004), Ankara ilinde vücut geliştirme branşında faaliyet gösteren sporcuların ergojenik yardımcıları konusunda bilgi ve uygulama düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, sporcuların büyük bir kısmının doping maddelerinin zararlı etkilerini bilerek ve bu zararlı etkilere maruz kaldıkları halde kullandıklarını tespit etmişlerdir.

Çizelge 3.7 incelendiğinde, araştırmaya katılan vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemledikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında psikolojik değişimlerine yönelik görüşlerinde, vücut geliştirme sporcularının sırasıyla; çok çeşitli psikolojik problemler, bağımlılık yapma ve son olarak da psikolojiye etki etmeme temalarını ifade ettikleri görülmektedir. Başarılı olma hayali, sporcuları her şeyi göze alma noktasına götüren bir gerçektir. Dolayısıyla çeşitli branşlarda sporcuların başarılarını en üst düzeye ulaştırmak için başvurduğu doping maddelerini, son yıllarda profesyonel olarak spor yapan sporcuların yanı sıra amatör olarak spor yapan sporcuların da kullanmaya başladığını söyleyebiliriz. Ancak doping kullanımının kısa ve uzun vadede çeşitli sağlık ve psikolojik problemlere neden olduğu da bilinmektedir. Bu bağlamda araştırmaya

katılan vücut geliştirme sporcularının doping maddeleri kullanan spor yaşamı bitmiş sporcularda gözlemlenmiş oldukları psikolojik problemlerin ve bağımlılık rahatsızlıklarının farkında olmaları, sporcuları kısmen de olsa bu maddeleri kullanmamalarına teşvik ettiği hususunda yorumlanabilir. Bunun dışında dopingin sporcularda, performans açısından iyi bir formdan kısa bir süre içinde düşüş yaşamalarına neden olması ve doping kullanmadıkları sürece aynı formu bir daha yakalayamayacaklarına inandırması bakımından bağımlılık yaptığı söylenilebilir. Ayrıca, bu açıklamalara göre, vücut geliştirme sporcuların doping konusunda da kısmen bilgiye sahip oldukları ancak sportif performanslarını üst düzeye çıkarmak adına bu bilgiyi kullanmadıkları şeklinde yorum yapılabilir. Theime ve Hemmersbach (2009), doping maddelerinin sporcular tarafından kullanıldıkları süre içerisinde sporcuların geçici olarak fiziksel ve zihinsel performanslarının arttığını fakat doping maddelerinin bırakıldıktan sonra sporcuların fizyolojik olarak önemli bir gerileme yaşadıklarını, daha sonra bu durumun sporcular üzerinde bir dizi psikolojik ve fizyolojik olumsuz durumların meydana gelmesine ayrıca sporcuların hem fiziksel hem de ruhsal açıdan çöküş yaşamalarına ve sonuç olarak sporcuların tükenmişlik durumuna gelmesine neden olduğunu ifade etmişlerdir. Berglund ve ark (1987), Ziyatur (2003), Şanlıer (2000) ise, yapılan pek çok çalışmada doping kullanımını sonucunda sporcularda psikolojik olarak; depresyon, saldırganlık, uyku bozuklukları, paranoya vb. fizyolojik olarak ise; kalp krizi riski, yüksek tansiyon ve özellikle bayanlarda üreme sistemi, ses kalınlaşması, yüz ve vücutta kıllanma artışı meydana geldiğinin tespit edildiğini ifade etmişlerdir.

Dopingın bu acı ve çirkin yönü; 1961 yılında psikiyatri kliniğinde tedavi gören şöhretli bir İtalyan futbolcunun, araştırmacı Venerando'ya anlattıklarının sadece bir bölümünden anlaşılabilir: “Antrenmanlar ağırlaştıkça sinirli olmaya başladım. İstemeyerek sinirleniyor, bu yüzden sürekli hatalar yapıyordum. Neden bu hale geldiğimi, kurtulmak için ne yapmam gerektiğini ne ben biliyordum ne de yöneticiler. Söylenen tek şey; daha az içki ve kadın, daha çok ter oluyordu. Oysa o zamana dek ne çok içtim, ne de kadınlarla ilişkim vardı. Bütün bunların sebebi doping kullanmamdı” (Yoncalık ve ark 2007).

Bu açıklamaların dışında vücut geliştirme sporcularından birinin doping kullanımının psikolojik rahatsızlıklara etki etmiyor düşüncesi, bu sporcuda doping kullanımının zararları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması şeklinde yorumlanabilir. Bu bilgiyi destekler nitelikte Eröz (2007), milli düzeyde, Atletizm, Güreş, Judo ve Halter yapan sporcuların doping ve ergojenik yardım hakkındaki görüşlerini ve bilgi düzeylerini incelediği çalışmasında, milli sporcuların önemli oranının doping hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirlemiştir.

Alan yazındaki araştırmalara bakıldığında, Yarasheski ve ark (1992), genç erkek sporcularda kas büyümesi üzerine kısa süreli büyüme hormonu ve doping maddelerinin kullanımını inceledikleri çalışmalarında, sporcuların farmakolojik doping kullanımına ara verdikten ya da sonlandırdıktan sonra performanslarında azalma olduğunu, bununla birlikte psikolojik ve sağlık yönünden olumsuz etkilendiklerini belirlemişlerdir. Yalnız ve Gündüz (2004), Ankara ilinde vücut geliştirme branşında faaliyet gösteren sporcuların ergojenik yardımcıları konusunda bilgi ve uygulama düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, %95.8'lik bir oranla besin ve farmakolojik ergojeni kullanan sporcularda, bu ergojenlerin kullanımına ara verdiklerinde performanslarında azalma gözlediklerini, psikolojik ve sağlık yönünden de olumsuz etkilendiklerini tespit etmişlerdir. Beşiktaş (2016) doping kullanan erkek vücut geliştirme sporcularının tükenmişlik durumlarını incelediği çalışmasında ise sporcuların yüksek düzeyde tükenmişlik durumu gösterdiklerini, bu durumun doping maddelerini kullandıkları süre boyunca ulaştıkları yüksek düzey fiziksel performans ve aşırı özgüvenden kaynaklandığını, ayrıca tükenmişliğin, sporcuların doping maddelerini bıraktıktan sonra fiziksel, zihinsel, psikolojik olarak performans kaybı yaşamaları sonucu ortaya çıktığını tespit etmiştir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Vücut geliştirme sporcularının Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın doping kullanımındaki "sıfır tolerans" politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşlerinde, katılımcıların büyük bir kısmının vücut geliştirme sporunun genel olarak bir doping sporu olarak görülmesi, dolayısıyla da dopingi yurt dışında kullananların sayısının fazla olması sebebiyle doping kullanmaya kısmen de olsa eğilimli oldukları, ayrıca uluslararası sportif yarışmalarda sırf başarı getirmek uğruna devletlerin spor organizasyonlarını bir güç savaşı arenası olarak gördükleri, eğer kendi ülkemize de başarı getirilmek isteniyorsa Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan, bunun bilincinde olup sporcularının bu haksız rekabet karşısında yarışmalarına müsaade etmemeleri gerektiğini ve uluslararası arenada kulisleri olan güçlü devletlerin sporcularının doping kontrollerinden geçerken herhangi bir engel ile karşılaşmadıkları bilindiğinden, gerekirse doping kullanımı hususunda "sıfır tolerans politikasının" yumuşatılarak bu duruma daha yapıcı çözümler üretilmesi gerektiğini ve bu konuda kulis yapmasını bekledikleri belirlenmiştir. Bunun dışında katılımcıların diğer bir kısmının sağlığın başarıdan daha önemli bir şey olduğunu buna istinaden sportif yarışmalarda başarının elde edilmesinin doping maddelerinin kullanıma bağlı olmadığını, bu başarının disiplin ve özverili çalışmalar sayesinde de elde edilebileceğini ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Vücut geliştirme sporcularının uluslararası yarışmalarda ülkelerin diplomatik gücü ile doping kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğu hususundaki görüşlerinde, katılımcıların büyük bir kısmının uluslararası olarak gerçekleştirilen vücut geliştirme sporu yarışmalarında elde edilen başarıların çoğunun arkasında diplomatik anlamda kulis gücü olan ülkelerin etkisinin olduğuna inandıkları hatta ülkelerin diplomatik güçlerini kullanarak sporcularının doping kontrollerinden geçerken yakalanmamaları için para pazarlıkları bile yaptığı ayrıca bu şekilde sporcularının elde ettikleri bir çok başarı hikayesine bire bir şahit oldukları buna istinaden Türk sporcuların ülkemizde doping kullanmalarına destek verilmemesi düşüncesiyle uluslararası sportif yarışmalarda başarı elde etmeleri açısından işlerinin çok zor olduğuna inandıkları

belirlenmiştir. Bunun dışında katılımcılardan birinin doping kullanımı hususunda diplomatik bir güce inanmadığını doping kontrollerinin adil bir şekilde yapıldığını buna gerekçe olarak ise uluslararası arenalarda doping kontrollerinin kura ile belirlendiğini ve sporcuların kurayı kendisinin seçmiş olduğu bir topla gerçekleştirdiğini ifade ettiği tespit edilmiştir.

Vücut geliştirme sporcularının her ne pahasına olursa olsun kazanmak için her yol denenmelidir düşüncesiyle doping kullanımına yönelik görüşlerinde, katılımcıların büyük bir kısmının sağlığa zarar verdiği düşüncesiyle başarı sağlamak için doping maddeleri kullanmayacakları, buna istinaden sağlığın başarı sağlamaktan daha önemli olduğunu, ayrıca doping kullanımının yarışmalarda haksız rekabete neden olacağı düşüncesiyle bu durumun spor etiğine aykırı bir davranış olduğunu, dolayısıyla doping kullanmadan da sabrederek ve çalışarak istenilen performansa ulaşabileceği noktasında birleştikleri tespit edilmiştir. Bunun dışında katılımcıların diğer bir kısmının dopingi vücut geliştirme sporunun bir gerçeği olarak görme düşüncelerinin, sporcuları uluslararası sportif yarışmalarda başarı sağlamak adına, zafer için her şey mubah mantığıyla hareket ettirmeye ve spor etiğini hiçe sayarak doping maddelerini kullanmaya sevk ettiği sonucuna varılmıştır.

Vücut geliştirme sporcularının önemli uluslararası bir müsabaka öncesinde siliciler yoluyla doping kullandıklarının tespit edilemeyeceğini bilmeleri, ülkelerinin ve kendi itibarları için bir kereye mahsus doping kullanımına yönelik görüşlerinde, katılımcıların büyük bir kısmının uluslararası yarışmalarda vücut geliştirme sporcularının doping kullandıklarına inandıkları ve bu yüzden yarışırken eşitlik olmadığı için kendilerinin de dopingi kullanma hususunda zorunluluk hissine kapıldıkları, ayrıca vücut geliştirme sporcularının, ne pahasına olursa olsun siliciler yoluyla yakalanacaklarını bilseler dahi ülkelerine başarı getirme düşüncesi ve milli duygular adına bu riskleri göze alacakları tespit edilmiştir. Bunun dışında katılımcıların diğer bir kısmının elde etmiş oldukları prestijlerini kaybetmemek, sağlıklarını ön planda tutmak ve bu gibi durumları spor etiği açısından bağdaştırmama düşüncesiyle böyle bir riski almaktan kaçınacakları belirlenmiştir.

Vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdıkları ve gözlemedikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında fizyolojik ve bedensel değişimlerine yönelik görüşlerinde, katılımcıların büyük kısmının sporcularda zihinsel gerileme, cinsel isteksizlik, kalp krizi, kalp büyümesi, kısırlık, eklem ağrıları, kaslarda sinir uçlarının iltihaplanması, ödem, sürekli kas spazmı, unutkanlık, dalgınlık, kan dolaşımında bozukluklar, ani hipertansiyon, damar sertliği, prostat, ani kilo artışı, deri dökülmeleri, böbrek yetmezliği, karaciğer yetmezliği, kasların ufalması ve kaybedilmesi, cilt deformasyonları vb. gibi çok çeşitli sağlık problemlerini gözlemedikleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca katılımcıların diğer bir kısmının, normal insanların da uzun vadede yukarıdaki çok çeşitli sağlık problemlerini yaşayacakları düşüncesi ile ileride yaşanabilecek olumsuzlukların doping kullanımına bağlanmaması gerektiğini ifade ettikleri dolayısıyla tedbir alarak bu olumsuzlukların en aza indirilebileceği buradan hareketle ise bu sporcuların bilinçli olarak doping kullanımına eğilimli oldukları tespit edilmiştir.

Vücut geliştirme sporcularının ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış, tanıdıkları ve gözlemedikleri sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında psikolojik değişimlerine yönelik görüşlerinde, katılımcıların büyük bir kısmının sporcularda yalnızlık hissi hali, yokluk sendromu, mutsuzluk, sessiz kalma isteği, ortamlardan kaçınma hali, sürekli moral bozukluğu, panik atak, korku, dışlanma hissi, agresiflik, öfke nöbetleri, her konuda tahammülsüzlük hali, yaşama sabırlarının tükendiği düşüncesi, depresyon hali, içine kapanıklık hali vb. gibi çok çeşitli psikolojik değişimleri gözlemedikleri, bunların temel oluşma sebeplerinin ise sporcuların doping maddeleri kullandığı ve bu sayede başarı sağladıkları dönemlerde toplumun bu sporculara daha fazla saygı duyması ve sporcuları takdir etmeleri sonucunda vücut geliştirme sporcularının çok ciddi bir sosyal çevre kazanmaları, dolayısıyla sporcuların doping maddelerini kullanmayı bıraktıkları dönemlerde ise başarı elde edilmediği için toplum tarafından adeta linç edilmeleri sonucu sosyal çevrelerini kaybetmelerinden kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Bunun dışında katılımcıların diğer bir kısmının gözlemlemiş olduğu bağımlılık yapma ifadesinin, sporcuların performans açısından iyi bir formdan kısa

bir süre içinde düşüş yaşadıkları için ve doping kullanmadığı sürece aynı formu bir daha yakalayamayacakları düşüncesinden kaynaklı olduğu, ayrıca katılımcılardan birinin, normal bir bireyin de kısa ve uzun vadede yukarıda belirtilen psikolojik problemleri yaşayacağı dolayısıyla bu gibi durumların daha önce doping kullanmış ve spor yaşamı bitmiş sporcuların psikolojisine etki etmediği düşüncesini ifade ettiği belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları göz önünde tutularak şu önerilerde bulunulabilir:

- Gelecekte bu alanda yapılacak çalışmaların Türkiye geneli ya da bazı farklı ülkeleri de kapsayacak şekilde yapılması daha genellenebilir sonuçlar verebilir.
- Sporculara, antrenörlere ve yöneticilere, doğru ve yanlışın ne olduğunu bilmeleri hususunda “spor etiği bağlamında doping ve sporun tüm paydaşlarında bulunması gereken değerler” konulu eğitim seminerleri verilebilir.
- Doping maddelerinin kullanımı sonrasında oluşabilecek fizyolojik ve psikolojik rahatsızlıklar hakkında farkındalık yaratmak adına kamu spotları hazırlanabilir. Bunun yapılmasının “doping kullanımının sonu” hakkında toplumun tüm kesimlerinin, bilgi düzeylerini artırabileceği düşünülmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Acarbay Ş, 1986. Spor, sporcu ve doping. Ankara, Milli Eğitim Basımevi, s. 5.
- Açıkada C, Ergen E, 1990. Bilim ve spor. 1. Baskı, Ankara, Büro-Tek Ofset Matbaacılık.
- Akgün N, 1989. Egzersiz fizyolojisi. Gökçe Ofset Matbaacılık, Ankara, s. 39-200.
- Akgün N, 1991. Steroitlere karşı mücadele sürüyor. Ankara, T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayını.
- Akgün N, 1996. Egzersiz ve spor fizyolojisi. 6. Baskı. İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi.
- Alaranta A, Alaranta H, Holmila J, Palmu P, Pietila K and Helenius I, 2006. Self-reported attitudes of elite athletes towards doping: differences between type of sport. *International Journal of Sports Medicine*, 27, 10: 842-846.
- Araman A. Dünyada dopingle mücadele eden kuruluşlar ve dopingin tarihçesi. 7.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Kongre Kitabı, Spor Bilimleri Derneği, s. 349-350, 2002, Kemer, Antalya.
- Arthur C, Guyton MD, 1986. Tıbbi fizyoloji. (Çeviri): Gökhan N, Çavuşoğlu N, 1. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi. s. 1277-1287.
- Atasü T, 2004. Doping ve futbolda performans artırma yöntemleri. İstanbul, Form Reklam Hizmetleri.
- Barkoukis V, Lazuras L and Tsorbatzoudis H, 2014. Beliefs about the causes of success in sports and susceptibility for doping use in adolescent athletes. *Journal of Sports Sciences*, 32, 3: 212-219.
- Barkoukis V, Lazuras L, Tsorbatzoudis H and Rodafinos A, 2013. Motivational and social cognitive predictors of doping intentions in elite sports: An integrated approach. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 23, 5: 330-340.
- Baysaling Ö, 2000. Sporda her yönüyle doping. İstanbul, Pres Basım ve Yayın.
- Beltz SD, Doering PL, 1993. Efficiency of nutritional supplements used by athletes. *Clinical Pharmacy*, 12, 12: 900-908.
- Berglund B, Hemmingsson P, Birgegård G, 1987. Detection of autologous blood transfusions in cross-country skiers. *International Journal of Sports Medicine*, 8, 2: 66-70.
- Beşiktaş MY, 2016. Measurement of male bodybuilding athletes, who use doping, their burnout situation after competition. *İÜ Spor Bilimleri Dergisi*, 6, 3: 29-37.
- Bloodworth A and McNamee M, 2010. Clean olympians? Doping and anti-doping: The views of talented young British athletes. *International Journal of Drug Policy*, 21, 276-282.
- Bozkurt İ, Pepe K, Eröz MF. Beden eğitimi spor yüksekokulu ve bölümlerinde okuyan öğrencilerin doping hakkındaki bilgi düzeyleri ve düşüncelerinin araştırılması. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, s. 487-492, 2006, Muğla.
- Cerit M, 2016. Erkek ve fit yaşantı. 1. Baskı, Ankara, Spor Yayınevi. s. 142.
- Dallı M, Işıkdemir E, and Bingöl E, 2014. Determination of doping knowledge level of physical education and sports college students. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 2, 6: 11-20.

- Deligiannis AP, Kouidi EI, 2012. Cardiovascular adverse effects of doping in sports. *Hellenic J Cardiol*, 53, 6: 447-457.
- Dinçer N, 2010 Elit sporcuların doping hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Erdem S. Olimpizm, olimpiik hareket ve fair-play. 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Kongre Kitabı, Panel Metni, s. 142-147, 27-29 Ekim 2002, Antalya.
- Erdemli A, 2002. Spor felsefesi. Özener Matbaası E Yayınları, İstanbul.
- Erdemli A. Fair-play ve olimpizm. Spor Bilimleri 2. Ulusal Kongresi Bildirileri, s. 180-185, 20-22 Kasım 1992, Ankara.
- Ergen E (b), 1991. Sporda ilaç kullanımının medikal ve etik yönleri. Anti doping eğitimi, (Editör): Hincal A, Daikara, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, s. 41-49.
- Ergen E (a), 1991. Spor ahlakı ve doping, Türk Alman diyalogunda spor ahlakı ve spor felsefesine yeni yaklaşımlar. İstanbul, Medya Matbaacılık, s. 11-13.
- Erişim, 2018, <http://atletiknet.com/doping-maddeleri-etkileri-ve-yan-etkileri/>, Erişim tarihi 01/12/2018.
- Erişim, 2018, <http://www.kadinlahersey.com/doping-nedir-zararlari-nelerdir.html>, Erişim tarihi 02/12/2018.
- Erişim, 2018, <https://tr.euronews.com/2016/12/28/rusya-devlet-destekli-dopingi-ilk-kez-itiraf-etti>, Erişim tarihi 01/12/2018.
- Erişim, WADA 2003, International Standard for the Prohibited List 2004: http://www.wadaama.org/docs/web/standards_harmonization/code/list_standard_2004, Erişim tarihi 01/10/2018.
- Erkal ME, Özbay G, Dursun A, 1998. Sosyolojik açıdan spor. 3. Baskı. İstanbul, Der Yayınları, s. 254.
- Erkiner K, 2006. Hukuk boyutunda doping. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Eröz MF, 2007. Milli düzeyde, atletizm, güreş, judo ve halter yapan sporcuların doping ve ergojenik yardım hakkındaki görüşlerinin ve bilgi düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Gençtürk G, Çolakoğlu T and Demirel M, 2009. A Research for determine the intelligence level of national sportsman for doping (Wrestling Sample). *Niğde University Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 3, 3: 213-221.
- Günay M, Cicioğlu İ, 2001. Spor fizyolojisi. 1. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Gündoğdu C, Çelebi E, Beyazçicek O, Beyazçicek E, Tüfekçi S ve Özmerdivenli R, 2017. The determination of opinions of triathlon athletes on doping and anti-doping matters. *Konuralp Medical Journal /KonuralpTıp Dergisi*, 9, 1: 63-69.
- Güner R, 2000. Doping. 1. Baskı, Ankara, Afşaroğlu Matbaası.
- Güner R, 2002. Sporda doping: (Editör) Ergen E, Ankara, Nobel Yayınları, s. 122-139.
- Güneş Z, 1998. Spor ve beslenme: antrenör ve sporcu el kitabı, 1. Baskı, Ankara, Bağırhan Yayinevi.

- Güzel P, Özbey S, Dugan Ö. Organizasyonel etik ve uluslararası olimpiyat komitesi. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, s. 988-990, 2006, Muğla.
- Hıncal AA, Sporcu sağlığı ile eğitiminde ilaç suiistimali, doping ve bu konuda ilgililere düşen görevler. Spor Bilimleri 1. Ulusal Sempozyumu Bildirileri, s. 42, 15-16 Mart 1990, Hacettepe Üniversitesi: Ankara.
- Houlihan B, 2002. Dying to win: Doping in sport and the development of anti-doping policy. 2nd edition, Strasbourg, Council of Europe Publishing, pp. 61.
- Işıkoğlu N, 2005. Eğitimde nitel araştırma. Eğitim Araştırmaları Dergisi,20, 158-165.
- Kalfa M, Kalkavan A, Demirel M, Özdilek Ç, Ersoy A, Eynur BR, Bişgin H. Üniversitelerarası yarışmalara katılan sporcuların spor kültürü kavramına ilişkin görüşlerinin araştırılması. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, s. 882-886, 2006, Muğla.
- Kalyon TA, 2000. Spor hekimliği: Sporcu sağlığı ve spor sakatlıkları. Ankara, GATA Basımevi, s. 112.
- Kuçuradi İ, 1994. Uludağ konuşmaları (Özgürlük Ahlak Kültür Kavramları), Türk Felsefe Kurumu Yayını, Ankara.
- Kuçuradi İ, 1996. Etik, Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu Yayını.
- Kurdak SS, 1996. Sporda doping ve ilaç kullanımı. 1. Baskı, Ankara, Bağrgan Yayınevi.
- Kurtipek S, Çelik OB, Yılmaz B ve Yenel İF, 2016. Determination of the thoughts of national team athletes on the concept of doping: A study of metaphor analysis. Niğde University Journal of Physical Education and Sport Sciences, 10, 2: 318-327.
- Kuş E, 2003. Nicel-nitel araştırma teknikleri. 2. Baskı. Ankara, Anı Yayıncılık. s. 87.
- Laure P, Thouvenin F and Lecerf T, 2001. Attitudes of coaches toward doping. The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness, 41, 1: 132-136.
- Manore MM, Meyer NL and Thompson J, 2009. Sport nutrition for health and performance. USA, Human Kinetics, p. 482.
- Marmara Üniversitesi Besyo Fizyoloji Ders Notları, 2000. İstanbul.
- Matthys D, Calders P, and Pannier JL, 1998. Inhaled salbutamol decreases blood ammonia levels during exercise in normal subjects. European Journal of Applied Physiology and Occupational Physiology, 79, 1: 110-113.
- Melzer M, Elbe AM and Brand R, 2010. Moral and ethical decision-making: A chance for doping prevention in sports?. Nordic Journal of Applied Ethics, 4, 1: 69-85.
- Müller RK, 2010. History of doping and doping control in: Doping in Sports. Eds: Detlef T, Peter H, London, Springer, p. 3.
- Olivier S, 1996. Drugs in sport: Justifying paternalism on the grounds of harm. The American Journal of Sports Medicine, 24, 6: s. 43-45.
- Orhun A. Fair-play okul sporunda bir eğitim ilkesidir. Spor Bilimleri 2. Ulusal Kongresi Bildirileri, s. 186-188, 20-22 Kasım 1992, Ankara.
- Önen ME, 2014. Sporda doping. 2. Baskı, İstanbul, Akademi Basım ve Yayıncılık.

- Öngel HB, 1997. Sporda etik değerler açısından doping. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2, 2: 68-79.
- Özbek O, 1999. Sporda etik dışı davranış alanları ve etik ilkeler, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4, 4: 38-50.
- Punch KF, 2005. Sosyal araştırmalara giriş. (Çeviri): D Bayrak, HB Arslan ve Z Akyüz, 1. Baskı. Ankara, Siyasal Kitabevi, s. 165-166.
- Sevim Y, 2007. Antrenman bilgisi. 7. Baskı, Ankara, Nobel Basımevi.
- Simson V, Andrew J, 1994. Olimpiyatlar, sahtekârlık ve mafya, güç, para ve doping. (Çeviri): Mehmet Harmancı, İstanbul, Milliyet Yayınları s. 180.
- Sobal J, Marquart LF, 1994. Vitamine/mineral supplement use among high school athletes. Adolescence, 29, 116: 835-843.
- Solberg HA, Hanstad D V and Thoring TA, 2010. Doping in elite sport-do the fans care? Public opinion on the consequences of doping scandals. International Journal of Sports Marketing and Sponsorship, 11, 3: 185-199.
- Sökmen T, 1994. Alkol ve kafeinin sportif performans üzerine etkisi. Ankara, Sporda Ergojenik Yardım Dersi Doktora Seminer Notu.
- Stehlin D and Consumer FDA, 1987. For athletes and dealers, black market steroids are risky business. FDA Consumer, 21, 10: 24.
- Şanlıer N, Arkan B. Ankara'da çeşitli üniversitelerde beden eğitimi ve spor yüksekokullarına devam eden son sınıf öğrencilerin beslenme ve ergojenik yardımcıların kullanma durumlarının saptanması. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, 26-27 Mayıs 2000, Ankara.
- Şapçı HA, 2010. Üniversiteler arası spor müsabakalarına katılan öğrencilerin doping kullanımına yönelik tutumlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şenel Ö, Güler D, Kaya İ, Ersoy A, Kürkçü R, 2004. Farklı ferdi branşlardaki üst düzey türk sporcuların ergojenik yardımcılarına yönelik bilgi ve yararlanma düzeyleri. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2, 2: 41-47.
- Şentürk D, 2014. Spor ve tıp. 1. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitap Evleri.
- Şirin EF, 2001. Bireysel ve takım sporlarında yer alan sporcuların doping hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tarakçıoğlu S, 2012. Spor etiği bağlamında gen dopingi. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tavşancıl E ve Aslan E, 2001. İçerik analizi ve uygulama örnekleri. 1. Baskı. İstanbul, Epsilon Yayıncılık, s. 60, 80, 81.
- Tepe Harun, 1992. Etik metaetik (20. yüzyıl etiğinde normatiflik tartışması). Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu.
- Thieme D, and Hemmersbach P (Eds.), 2009. Doping in sports. 1st Edition, Berlin Heidelberg, Springer Science and Business Media, Volume: 195.

- Tiryaki G, 1981. Doping. Yayınlanmamış Bitirme Tezi, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Akademisi, Ankara.
- Turkcapar U, Koc M. ve Koc M, 2014. Analyzing the attitudes of elite wrestlers related to the use of doping. Turkish Journal of Sport and Exercise, 16, 1: 128-134.
- Turkcephe G, Kumartasli M and Mamak H, 2013. A research on information levels of weightlifters participated in Turkey youth championship about doping and on their doping utilization frequency. International Journal of Academic Research, 5, 6: 17-22.
- Üstdal M ve Köker AH, 1998. Sporda yüksek performans nasıl kazanılır. İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi.
- Wagner JC, 1989. Abuse of drugs used to enhance athletic performance. American Journal of Health-System Pharmacy, 46, 10: 2059-2067.
- Wanjek B, Rosendahl J, Strauss B and Gabriel HH, 2007. Doping, drugs and drug abuse among adolescents in the state of thuringia (Germany): prevalence, knowledge and attitudes. International Journal of Sports Medicine, 28, 4: 346-353.
- Williams MH, 1992. Ergogenic and ergolytic substances. Medicine and Science in Sports and Exercise, 24, 9: 344-348.
- Yalçınkaya M, 2016. Elit sporcularda dopinge yönelik tutumun belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Yalnız İ, Gündüz N, 2004. Ankara ilinde vücut geliştirme branşında faaliyet gösteren sporcuların ergojenik yardımcıları konusunda bilgi ve uygulama düzeyleri. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 9, 2: 21-23.
- Yarasheski KE, Campbell JA, Smith K, Rennie MJ, Holloszy JO and Bier DM, 1992. Effect of growth hormone and resistance exercise on muscle growth in young men. American Journal of Physiology-Endocrinology And Metabolism, 262, 3: 261-267.
- Yıldırım A ve Şimşek H, 2006. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 6. Baskı. Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 106, 107, 127, 128, 256, 257.
- Yıldırım Ş, 2008. Doping ve ergojenik yardımcıları ile doping kullanmanın sıklığı hakkında bilgi ağırlık düzeylerinin araştırılması. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Yıldız A, 2006. Cumhuriyet üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu ve sivas ili amatör liglerinde değişik branşlardaki sporcuların doping kullanım oranlarının araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Yıldız M, Pala A, Biner M, Göröl Ş, 2016. Bireysel ve takım sporları ile ilgilenen sporcuların doping hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. Uluslararası Hakemli Ortopedi Travmatoloji ve Spor Hekimliği Dergisi, 6, 1-12, Doi: 10.17372/OTSHD.2016616641.
- Yoncalık O, Gündoğdu C, ve Yüksekokulu-ELAZIĞ S, 2007. Sporda ahlaki bir sorun olarak doping. Elazığ, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.
- Ziyanur G, 2003. Spor ve beslenme. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

7. EKLER

EK-A:Kişisel Bilgi Formu

EK-B:Görüşme Formu

EK-C: S.Ü. Spor Bilimleri Fakültesi Etik Kurul Kararı

EK-D: Türkiye Vücut Geliştirme ve Fitness Federasyonu İzin Yazısı

EK-A:

Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz?
2. Yaşınız?
3. Kaç Yıldır Vücut Geliştirme Sporunu Yapıyorsunuz?
4. Öğrenim Durumunuz?
5. Milli Olma Sayımanız?
6. Uluslararası Müsabaka Sayımanız?

EK-B:

Görüşme Formu

1. Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığının doping kullanımındaki “sıfır tolerans” politikası nedeniyle diğer ülkelerin sporcularının doping kullanmasına bağlı olarak yarışmalardaki rekabet ortamına yönelik görüşleriniz nelerdir?
2. Uluslar arası yarışmalarda ülkelerin diplomatik gücü ile doping kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?
3. “Her ne pahasına olursa olsun, kazanmak için her yol denenmelidir” düşüncesiyle doping kullanımı hakkında görüşleriniz nelerdir?
4. Önemli uluslararası bir müsabaka öncesinde, siliciler yoluyla doping kullandığınızı tespit edilemeyeceğini bilerseniz, ülkemizin ve kendinizin itibarı için bir kereye mahsus doping kullanımı ile ilgili neler söylemek istersiniz?
5. Ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdığınız ve gözlemlediğiniz sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında fizyolojik ve fiziksel değişimleriyle ilgili neler söylemek istersiniz?
6. Ülkemizde ve diğer yabancı ülkelerde vücut geliştirme sporunu doping kullanarak yapmış tanıdığınız ve gözlemlediğiniz sporcuların müsabaka yaşamı bittikten sonraki hayatlarında psikolojik değişimleriyle ilgili neler söylemek istersiniz?

EK-C: S.Ü. Spor Bilimleri Fakültesi Etik Kurul Kararı

T.C
Selçuk Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul Kararı

Karar Sayısı : 09

Sayın : Hakan Salim ÇAĞLAYAN

Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi / KONYA

Yürütücü : Hakan Salim ÇAĞLAYAN

Yrd.Araştırmacı : Mehmet KANLI

"Vücut Geliştirme Sporcularının Doping Kullanımına Yönelik Görüşlerinin Spor Etiği Bağlamında Değerlendirilmesi" isimli yüksek lisans tez projesi öneriniz incelenmiş ve Fakültemiz Girişimsel Olmayan Etik Kurul yönergesine uygunluğuna oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.
09.02.2017

Prof .Dr. Mehmet KILIC
Başkan

Doç.Dr. İ. Bulent FİŞEKÇİOĞLU
Üye

Doç.Dr. Sefa LÖK
Üye

Yrd. Doç.Dr. Ekrem BOYALI
Üye

Yrd.Doç.Dr. Özgür GÜL
Raportör

1. Etik Kurul Kararı Spor Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul Yönergesine göre verilmektedir.
2. Etik Kurul Kararı danışma niteliğindedir. Üyeler projeler hakkında verdikleri kararlardan dolayı idari ve cezai sorumluluk taşımaz.
3. Projenin yürütülmesi sırasında oluşacak olumsuzluklarda proje yürütücüleridir sorumludur.
4. Etik Kurul Raporu verilen projelerde daha sonra proje ile ilgili bir değişiklik (araştırmacı, yöntem vb.) olması durumunda Etik Kuruldan yeniden onay alınması gerekmektedir. Aksi takdirde önceden alınmış olan rapor geçerliliğini yitirecektir

EK D: Türkiye Vücut Geliştirme ve Fitness Federasyonu İzin Yazısı

TÜRKİYE VÜCUT GELİŞTİRME VE FITNESS FEDERASYONU

SAYI : TVGBF/2189
KONU : Doping Kullanımına Yönelik.

19 / 12 / 2017

İLGİLİ MAKAMA

İlgi: 15.12.2017 tarihli dilekçe,

İlgi dilekçe ile federasyonumuza müracaat eden araştırmacı Mehmet KANLI'nın, Vücut Geliştirme Sporcularının Doping Kullanımına Yönelik Düşüncelerinin Spor Etiği Bağlamında Değerlendirilmesi konulu tez çalışmasına ilişkin sporcularla görüşme talebi uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Niyazi KURT
Federasyon Başkanı

8. ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında Almanya'nın Berlin kentinde doğdu. İlk, orta, lise öğrenimini yerlisi olduğu Antakya'da tamamladı. 1997 yılında Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi Öğretmenlik Bölümünü kazanarak lisans eğitimini 2001 yılında tamamladı. 2001 yılından itibaren kendisine ait olan fitness merkezinde antrenör olarak çalıştı. 2010 yılında Hatay Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nde hentbol antrenörü olarak çalışmaya başladı. 2011 yılından bu yana Mustafa Kemal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda ek görevlendirme ile Hentbol ve Vücut Geliştirme derslerinde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Ayrıca Vücut Geliştirme ve Fitness Federasyonu'nda Eğitim Kurul Üyesi ve ulusal hakemdir. Halen Hatay Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nde hentbol antrenörü olarak çalışmaktadır.